

A. Gr. a.

480

~~Diss. 2076(8)~~

Fritzscheus

A. gr. a. 480

De

**Carmines Aristophanis
mystico**

SCRIPSIT

FRANC. VOLCM. FRITZSCHUS,

PROFESSOR ROSTOCHIENSIS.

ROSTOCHII,

VENUMDAT G. B. LEOPOLDUS.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

VIRO SUMMO

GODOFREDO HERMANNO

THEOL. ET PHILOS. D. IN ACAD. LIPS. ELOQ. ET POET. P. P. O.
PRAEFECTO EQUITUM ORD. SAX. VIRT. CIV. UNIV. ET ORD. PHILOS.
SENIORI. COLLEG. MIN. PRINC. SOD. REG. SEMINARII PHILOL.
DIRECTORI. SOC. GR. PRAESIDI. SOCC. ARCH. ROM. REGG. BAVAR.
MONAC. BEROL. NANT. LAT. JEN. HISTOR. THEOL. ET OECON.
LIPS. SODALI. INSTIT. REG. BELG. SOCIO EXTR. INSTIT. FRANC.
ACAD. REG. INSCR. ET BON. LITT. SOCIO EPIST. ACAD. IMPER.
PETROPOL. SOCIETT. SCIENT. NORVEG. ET GERM. LIPS.
SOCIO HON.

XXI. DECEMBR. A. MDCCXXL.

DIEM SEMISAECULAREM

AB ACCEPTIS

DOCTORIS PHILOSOPHIAE

HONORIBUS

GRATULANTUR

FRTZSCHII

INTERPRETE

FRANC. VOLCM. FRTZSCHIO,

PROFESSORE ROSTOCHIENSI.

**ADDITA EST COMMENTATIO
DE CARMINE ARISTOPHANIS MYSTICO.**

ROSTOCHII

VENUMDAT G. B. LEOPOLDUS.

VIRO SEMINO

CODOTREDO HERMANNO

THOMAS. M. PRINCE. D. IN ARAB. LING. REG. ET PUBL. P. P. O.
UNIVERSITY OF PENNSYLVANIA. PHILADELPHIA. 1847.
DIRECTOR. REG. ET PRINCE. D. IN ARAB. LING. REG. ET PUBL. P. P. O.
UNIVERSITY OF PENNSYLVANIA. PHILADELPHIA. 1847.
DIRECTOR. REG. ET PRINCE. D. IN ARAB. LING. REG. ET PUBL. P. P. O.
UNIVERSITY OF PENNSYLVANIA. PHILADELPHIA. 1847.
DIRECTOR. REG. ET PRINCE. D. IN ARAB. LING. REG. ET PUBL. P. P. O.
UNIVERSITY OF PENNSYLVANIA. PHILADELPHIA. 1847.

XXI. DECEMBER. A. MDCCLXXI.

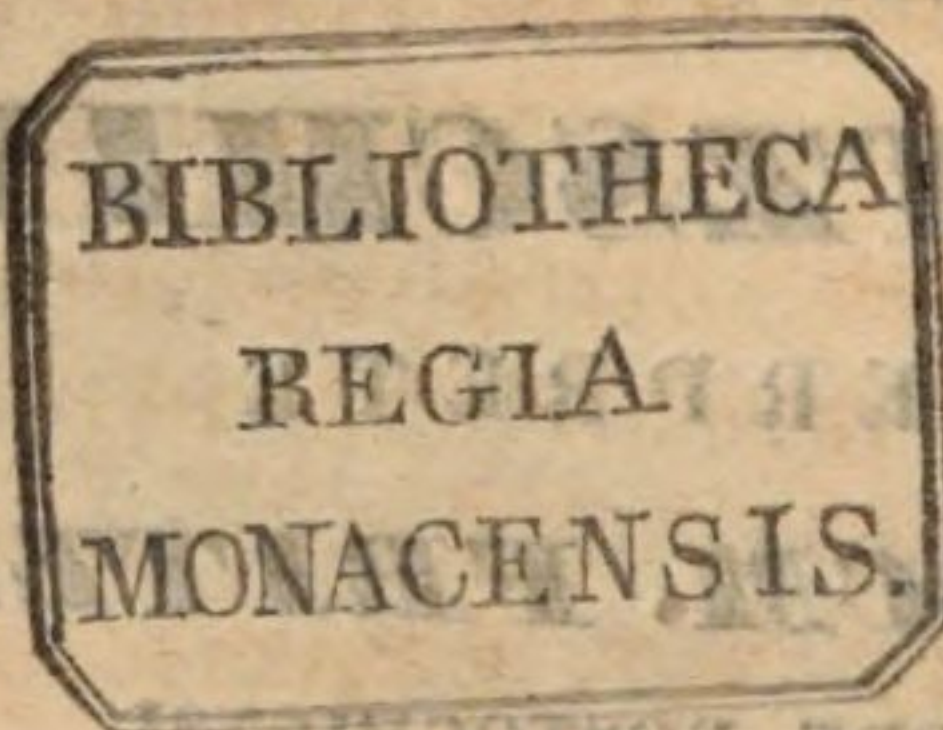
DIEI SEMISSAECLARIUM

AD ALIUM

DOCTORIS PHILOSOPHIAE

IN OMNIBUS

EX LIBRIS

EX LIBRIS REGIA MONACENSIS

ADITIA EST COMMENTATIO

DE GALLIAE ALIQUOTIUS MENTIO.

ROSTOCKI

FRIDRICH C. H. FRIDRICH

Quam laudes **Tuae, Hermanne,** vir gravissime, in orbe terrarum notissimae maximaeque sint, nequaquam vereor, ne cui, etiamsi Te in coelum extulero, affinitati id potius dedisse videar, quam veritati. At vero animum et ipsa rei magnitudine opprimi paene sentio, et meae tenuitatis conscientia vehementer sollicitari. Namque hoc tempus postulat, non ut unum genus **Tuarum** virtutum commemorem, sed ut vitam **Tuam** omnem explicare coner, ad ipsos mentis ingeniique **Tui** thesauros penetrem, merita ingentia ordine singula persequar. Tu enim multa millia juvenum, qui Te docentem audiverunt, acerrimo literarum amore inflammasti; Tu tot libris tamque praeclaris editis vias nullius ante solo tritas munivisti atque immortalam nominis famam reportasti; Tu ita semper vixisti, ut aliorum saluti, non commodo **Tuo** inservires; Tu exemplum es industriae, continentiae, integritatis multarumque virtutum. Quarum rerum laudationi neque vires meas sufficere fateor, et in magna experiendi voluntate libri hanc materiam esse video, non epistolae. Itaque oneri jucundissimo illi quidem, oneri tamen succumbam, nec vocis praeconio, quod Tu nunquam expetivisti, sed veneratione tacita de laudibus **Tuis** praedicabo, quam neque Princeps philologorum, neque **Reipublicae nostrae** civis recusare debebis.

Restat, ut Tibi, mi **Hermanne,** cui tanta beneficia debeam, quanta secundum parentes meos nemini, hunc diem **Tuum** toto animo gratuler, praeceptorum discipulus, socero gener, amicus amico. Neque si gratias, quas referre nunquam potero, ne agere quidem hoc tempore sat commode licet, ideo de sanctissimo illo pietatis officio quidquam derogare mihi videor. Etenim meam pietatem inaudita pietas vincit illius, quae sibi a patris latere modo discedendum fuisse flens commemorat, quae liberis nostris avi imaginem coronatam saepe ostentat, quae se ne gratulandi quidem causa vultum illum subire vere paternum posse dolet maeretque. Hae voces animum meum nescio quo modo commovent, nec me plura dicere

aut de meo sensu aut de hujus diei felicitate patiuntur.

Ceterum huic epistolae libellum de carmine quodam Aristophanis subjeci, quem libellum Tuo nomini inscribere profecto non ausus essem, nisi eum lente ac fastidiose probavissem. Quodsi Tibi, uni et acutissimo et intelligentissimo judici, operae pretium fecisse videbor, uberrimum me laboris fructum tulisse existimabo. Nam ut aliquid hac tam festa luce ad Te scriberem, quum Tui nominis splendor, qui literis juvandis natus es, mosque ipse majorum suasit, tum etiam mea pietas atque meorum preces justae illae grataeque impulerunt. Rogavit autem, ut suas congratulandi partes in me susciperem, pater meus longe carissimus, qui Te et diligit plurimum et veneratur; rogavit frater Turicensis, qui se olim a Foertzschio Tuo egregie institutum esse gratissimo animo meminit; etiam atque etiam rogavit Friedericus frater, qui pietate erga Te mecum videtur certare. Qui quum tres per annos scholis Tuis interfuisset, mox Tuas interpretandi leges, criticas rationes, omnem denique antiquitatis investigationem ad Novum Foedus transferre coepit, idque praeterea sequuti sunt Wahlî, Wineri, Bretschneideri alii-que permulti non sine magno sacrarum literarum emolumento. Nam Conradus Tuus idemque meus, quem amo ut fratrem, si quid ego nunc agerem, scire posset, suo etiam nomine Te L annorum Doctorem publice consalutatum vellet. Nisi forte ad scribendum ipse animum appulit: est enim eo loci, ut evolare jam altius ingenii-que opes explicare audeat. Qui quoniam nihil a tanto patre degeneravit, ne hoc quidem tempore quamvis turbulento vereri debemus, ecquem cursum doctissimi juvenis virtus habitura sit.

Quod reliquum est, Deum O. M. precamur, ut Te juvenilem plane senem literis omnibusque Tuis quam diutissime conservet: quod spero futurum esse, si inter praeclarissima studia parcere tamen valetudini neque ipsas noctes assumere animum induxeris. Vale. Scribebam Rostochii.

F. V. F.

Carmen Aristophanis mysticum (Ran. v. 323 — 460),
sicuti emendandum esse censeo, infra posui.

ΗΜΙΧΟΡ. **α.**

στρ. **α.**

"Ιακχ' ὦ πολυτίμοις ἐν ἔδραις ἐνθάδε ναίων, "Ιακχε
"Ιακχ' ὦ "Ιακχε, 325
ἐλθὲ τόνδ' ἀνὰ λειμῶνα χορεύσων ὁσίους ἐς θειασώτας,
πολύκαρπον μὲν, τινάσδων περὶ κρατὶ σῶ βρύοντα
στέφανον μύρτων· θρασεῖ δ' ἐγκατακρούων
ποδὶ τὰν ἀκόλαστον φιλοπαίγμονα τιμὰν,
χαρίτων πλεῖστον ἔχουσιν μέρος, ἀγνὰν, ἱερὰν
ὁσίοις μύσταις χορεῖαν.

ΞΑΝΘΙΑΣ.

ὦ πότνια πολυτίμητε Δήμητρος κόρη,
ὥς ἡδύ μοι προσέπνευδε χοιρείων κρεῶν.

ΔΙΟΝΥΣΟΣ.

οὐκ οὐκ ἀτρέμ' ἔξεις, ἦν τι καὶ χορδῆς λάβης;

ΗΜΙΧΟΡ. **β.**

ἀντιστρ. **α.**

"Εγείρε· φλογέας λαμπάδας ἐν χερσὶ γὰρ ἦκει τινάσδων,
"Ιακχ' ὦ "Ιακχε,
νυκτέρου τελετῆς φωσφόρος ἀστήρ· φλογὶ φέγγεται
δὲ λειμῶν·

γόνυ πάλλεται γερόντων, ἀποβείονται δὲ λύπας,
χρονίων τ' ἐτῶν παλαιῶν ἐνιαυτούς,
ἱερᾶς ὑπὸ τιμᾶς. σὺ δὲ λαμπάδι φέγγων
προβάδην ἔξαγ' ἐπ' ἀνδρῶν ἔλειον δάπεδον,
χοροποιὸν, μάκαρ, ἦβαν.

ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ.

εὐφημεῖν χρή καὶ ξίστασθαι τοῖς ἡμετέροισι χοροῖσιν,
ὅστις ἄπειρος τοιῶνδε λόγων, ἢ γνώμη μὴ καθαρεύει,
ἢ γενναίων ὄργια Μουσῶν μήτ' εἶδεν, μήτ' ἐχόρευσεν,

Α

μηδὲ Κρατίνου τοῦ ταυροφάγου γλώττης βακχεῖ' ἐτε-
λέσθη,

ἢ βωμολόχοις ἔπεσιν χαίρει, μὴ 'ν καιρῷ τοῦτο
ποιοῦσιν·

ἢ στάσιν ἐχθρὰν μὴ καταλύει, μηδ' εὐκόλος ἐστί
πολίταις,

ἀλλ' ἀνεγείρει καὶ ῥιπίζει, κερδῶν ἰδίων ἐπιθυμῶν,

ἢ τῆς πόλεως χειμαζομένης ἄρχων καταδωροδοκεῖται·

ἢ προδίδωσιν φρούριον ἢ ναῦς, ἢ τὰ πόρρητ' ἀπο-
πέμπει

ἐξ Αἰγίνης, Θωρυκίων ὦν, εἰκοστολόγος κακοδαίμων,

ἀσκήματα καὶ λῖνα καὶ πίτταν διαπέμπων εἰς Ἐπί-
δαυρον·

ἢ χρήματα ταῖς τῶν ἀντιπάλων ναυσὶν παρέχειν
τινὰ πείθει·

ἢ κατατιλᾷ τῶν Ἑκαταίων, κυκλίοισι χοροῖσιν
ὑπάδων·

ἢ τοὺς μισθοὺς τῶν ποιητῶν ῥήτωρ ὦν, εἴτ' ἀποτρώγει,

κωμωδηθεῖς ἐν ταῖς πατρίοις τελεταῖς ταῖς τοῦ Διο-
νύσου·

τούτοις αὐδῶ, καὶ οὖν ἀπαυδῶ, καὶ οὖν τὸ τρίτον

μάλ' ἀπαυδῶ,

ἐξίστασθαι μύσταισι χοροῖς· ὑμεῖς δ' ἀνεγείρετε
μολπὴν,

καὶ παννυχίδας τὰς ἡμετέρας, αἱ τῇδε πρέπουσιν

ἐορτῇ.

ΗΜΙΧΟΡ. α'.

στρ. β'.

Χώρει νυν πᾶς ἀνδρείως

εἰς τοὺς εὐανθεῖς κόλπους

λειμώνων, ἐγκρούων

καὶ πιδοκώπτων,

καὶ παίζων καὶ χλευάζων·

ἡρίστευται δ' ἐξαρκούντως.

ΗΜΙΧΟΡ. β'.

ἀντιστρ. β'.

Ἄλλ' ἔμβα χῶπως ἄρεις

τὴν Σώτειραν γενναίως
 τῇ φωνῇ μολπάζων,
 ἢ τὴν χώραν
 σῶζειν φήσ' ἐς τὰς ὥρας,
 καὶ ὦρυκίω μὴ βούληται.

ΙΕΡΟΦΑΝΤΗΣ.

"Αγε νῦν ἑτέραν ὕμνων ιδέαν, τὴν καρποφόρον βα-
 σίλειαν

Δήμητρα θεὰν ἐπικοσμοῦντες θαυδέοις μολπαῖς, κε-
 λαδεῖτε.

ΗΜΙΧΟΡ. α'.

στρ. γ'.

Δήμητερ ἄγνων ὀργίων
 ἄνασσα, συμπαραδτάτει,
 καὶ σῶζε τὸν στυγερὸν χορόν·
 καὶ μ' ἀσφαλῶς πανήμερον
 παῖδαί τε καὶ χορεῦσαι.

ΗΜΙΧΟΡ. β'.

ἀντιστρ. γ'.

Καὶ πολλὰ μὲν γέλοιά μ' εἰ-
 πεῖν, πολλὰ δὲ σπουδαῖα, καὶ
 τῆς σῆς ἑορτῆς ἀξίως
 παῖδαντα καὶ σκώψαντα, νι-
 κήσαντα ταινιοῦσθαι.

ΔΑΙΔΟΥΧΟΣ.

στρ. δ'.

Ἄλλ' εἶα
 νῦν καὶ τὸν ὥραϊον θεὸν παρακαλεῖτε δεῦρο
 ὦδαῖσι, τὸν ξυνέμπορον τῆσδε τῆς χορείας.

ΧΟΡΕΥΤΑΙ.

στρ. αά.

"Ιακχε πολυτίμητε, μέλος ἑορτῆς
 ἡδιστον εὐρών, δεῦρο συνακολουθεῖ
 πρὸς τὴν θεόν,
 καὶ δεῖξον, ὥς ἄνευ πόνου
 πολλὴν ὁδὸν περαίνεις.

ΧΟΡΟΣ.

"Ιακχε φιλοχορευτὰ, συμπρόπεμπέ με.

ΧΟΡΕΥΤΑΙ.

στρ. αά.

σὺ γὰρ κατεσχίδω μὲν ἐπὶ γέλῳτι

κάπ' εὐτελείᾳ τόν τε σανδαλίσκον

καὶ τὸ ῥάκος,

κάξεῦρες, ὥστ' ἀζημίους

παίζειν τε καὶ χορεύειν.

ΧΟΡΟΣ.

"Ιακχε φιλοχορευτὰ, συμπρόπεμπέ με.

ΧΟΡΕΥΤΑΙ.

στρ. αά.

καὶ γὰρ παραβλέψας τι μεिरανίδης

νῦν δὴ κατεΐδον, καὶ μάλ' εὐπροδῶπου,

συμπαιστρίας,

χιτωνίου παραρράγην —

τος τιτθίων προκῦψαν.

ΧΟΡΟΣ.

"Ιακχε φιλοχορευτὰ, συμπρόπεμπέ με.

ΔΑΙΔΟΥΧΟΣ.

στρ. δ'.

ἐγὼ δ' αἰεί πως φιλόκαλός τ' εἰμὶ, καὶ μετ' αὐτῆς

παίζων χορεύειν βούλομαι.

ΔΙΟΝΥΣΟΣ.

καὶ γὰρ οὖν ἔγωγε.

ΧΟΡΕΥΤΑΙ.

στρ. ββ'.

βούλεσθε δῆτα κοινῇ

σινώψωμεν Ἀρχέδημον;

ὃς ἐπτέτης ὦν οὐκ ἔφυνε φράτορας.

στρ. ββ'.

νυνὶ δὲ δημαγωγεῖ

ἐν τοῖς ἄνω νεκροῖσι,

κᾶστιν τὰ πρῶτα τῆς ἐκεῖ μοχθηρίας.

στρ. ββ'.

τὸν Κλεισθένους δ' ἀκούω
ἐν ταῖς ταφαῖσι πρωκτὸν
τίλλειν ἑαυτοῦ, καὶ σπαράττειν τὰς γνάθους·

στρ. ββ'.

κἀκόπτετ' ἐγκεκυφῶς,
κἄκλαε κἀκεκράγει,
Συβῖνος ὅστις ἐστὶ κἀναφλύστιος.

στρ. ββ'.

καὶ Καλλίαν γε φασὶ,
τοῦτον τὸν Ἴπποβῖνον
κῦσθου, λεοντῆν ναυμαχεῖν ἐνημμένον.

ΔΙΟΝΥΣΟΣ.

στρ. ββ'.

ἔχοιτ' ἂν οὖν φράσαι νῶν
Πλούτων', ὅπου ἔνθαδ' οἰκεῖ;
ξένω γάρ ἐσμεν, ἀρτίως ἀφιγμένω.

ΧΟΡΕΥΤΑΙ.

στρ. ββ'.

μηδὲν μακρὰν ἀπέλθης,
μηδ' αὖθις ἐπανεῖρη με·
ἀλλ' ἴσθ' ἐπ' αὐτὴν τὴν θύραν ἀφιγμένος.

ΔΙΟΝΥΣΟΣ.

στρ. ββ'.

αἱροί' ἂν αὖθις, ὦ παῖ.

ΞΑΝΘΙΑΣ.

τουτὶ τί ἦν τὸ πρᾶγμα;

ἀλλ' ἢ Διὸς Κόρινθος ἐν τοῖς στρώμασιν;

ΔΑΙΔΟΥΧΟΣ.

ἀντιστρ. δ'.

Χωρεῖτε

νῦν ἱερὸν ἀνὰ κύκλον, θεᾶς ἀνδοφόρον ἀν' ἄλσος
παίζοντες, οἷς μετουσία θεοφιλοῦς ἑορτῆς·
ἐγὼ δὲ σὺν ταῖσιν κόραις εἰμι καὶ γυναιξίν,
οὗ παννυχίζουσιν θεᾶ, φέγγος ἱερὸν οἶδων.

ΗΜΙΧΟΡ. ἄ.

στρ. ε.

Χωρῶμεν ἐς πολυρρόδους
 λειμῶνας ἀνθεμώδεις,
 τὸν ἡμέτερον τρόπον
 τὸν καλλιχορώτατον
 παίζοντες, ὃν ὀλβιαὶ
 Μοῖραι ξυνάγουσιν.

ΗΜΙΧΟΡ. β'.

ἀντιστρ. ε.

μόνοις γὰρ ἡμῖν ἥλιος
 καὶ φέγγος ἱλαρόν ἐστιν,
 ὅσοι μεμυήμεθ', εὐ-
 σεβῇ τε διήγομεν
 τρόπον περὶ τοὺς ξένους,
 καὶ τοὺς ἰδιώτας.

455

Nostrum est, ante omnia de scena totius fabulae disserere, quo in genere jam veteres grammatici magnopere errarunt. Scriptor argumenti p. 517 B. οὐ δὲ δῆλωται μὲν, ὅπου ἐστὶν ἡ σκηνὴ, εὐλογώτατον δ' ἐν Θήβαις· καὶ γὰρ ὁ Διόνυσος ἐκεῖθεν, καὶ πρὸς τὸν Ἡρακλέα ἀφικνεῖται Θηβαῖον ὄντα. Quasi vero non et Bacchus et Hercules etiam Athenis culti sint. Immo vetus Atheniensium comoedia ubique in solo haeret patrio. Etenim Bacchus cum Xanthia ab initio Athenis ex astu in Meliten pagum proficiscitur, ubi colebatur Hercules. Cujus sacella etsi etiam Marathone, in Cynosargi, apud Diomeenses exstiterunt: tamen ut Vossio assentiar, qui ad v. 35 Herculis in Melite sacellum collato v. 503 intelligendum putat, his scholiastae verbis ad v. 503 moveor, ἡ γὰρ Μελίτη δῆμος τῆς Ἀττικῆς, ἐν ᾗ ἐμυθήθη Ἡρακλῆς τὰ μικρὰ μυστήρια· ἐστὶ δὲ ἐκεῖ καὶ Ἡρακλέους ἱερόν. Et ipse Hercules v. 42 per Cererem potissimum jurat, utpote initiatus. Sic igitur Melite Herculis minusculis sacris initiati sedes apta quaedam praeparatio est majorum, quae postea agentur, mysteriorum.

Sed a v. 180 usque ad extremam fabulam scena in Orco est sine controversia. Removetur tamen acerba mortis cogitatio, argumentum haudquaquam comicum, terroribus Orcinis vitae jucunditates vel in ipso Orco substituuntur. Quo magis mirum est, quod huius dramatis ac potius versuum 312 — 460 scenam non in Orco, sed Eleusine sibi invenisse videtur scholiastes ad v. 354 (357) — ἰστέον δὲ, ὅτι εἰ καὶ διὰ τοὺς ἐν ᾧδου μύστας φαίνεται λέγειν, ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ διὰ τοὺς ἐν Ἑλευσίνι. ἐνταῦθα καὶ ὑφίστατο ἡ σκηνὴ τοῦ δράματος. Oblitus erat homo optimus v. 163, in quo initiati ad ipsas fores Plutonis habitare dicuntur, itemque v. 436, ubi iidem viam Baccho monstrant ad domum Plutonis. Et ut subita loci mutatio magnae in fingendo audacia comoediae concedenda sit, illud tamen fieri profecto non potuit, ut chorus, qui Eleusine apud superos versaretur, cum Baccho, qui tum ad inferos descendisset, nimis absurde confabularetur: atqui Bacchum cum Xanthia apud inferos versari ne scholiastae quidem negare audent ad v. 338 εἰκότως δ' ἐν ᾧδου ὧν ἐπιβοᾶται τὴν Περσεφόνην. Ergo ne hic quidem scenae locus mutatur manetque Orcus, cuius fidem imprimis frequens Jacchi et Persephoniae mentio faciebat. Nam in Orco initiatorum chorus quum paullo liberius de Eleusiniorum arcanis loqui poterat, tum saluberrima rei publicae bene gerendae praecepta dare et magna cum dignitate tragicorum poetarum certamini interesse. Veruntamen ne tristitia planeque Coecytia apud inferos initia agerentur, poeta Orcum paene ex ipso Orco auferre scenaeque umbram quodam Eleusinae lucis splendore exhilarare coactus est. Licebat enimvero non dicam cum Orco Eleusinem inepte confundere, attamen ipsa propemodum Eleusinia vel in Orco instituere, primum ideo quod spectatores audito mysteriorum nomine non de Orco potius cogitabant quam de Eleusine, deinde quia mysteria illa inferis deabus sacra erant atque Orcina,

denique quia mystae etiam post mortem celebrare initia illa credebantur et magnis perfrui voluptatibus. Quare Aristophanes, quum eximia arte infestas sibi regiones conciliaret, prudentissime cavit, ne scena Orci cum mystarum cantibus ridicule pugnaret, nec quidquam mutare ausus est, nisi quod et chorum plane ad ipsorum similitudinem Eleusiniorum mysteria celebrare jussit, et bene multa de republica Atheniensium admiscuit, ut veteris comoediae natura postulabat. Id ipsum tamen non inter preces, sed locis fecit commodis. Sed quoniam magna Eleusinia multos dies (novem, ut putant; sed credo X dierum fuisse, ut secundum Diodorum V, 4 in Sicilia) complectebantur, etiam illud quaeritur, quis potissimum ex his festis diebus imitatione expressus sit. Igitur Boëdromionis diem XXum adumbrari, quo Jacchus Eleusinem e Ceramico pompa solemnī deducebatur, recte vidit jam scholiasta ad v. 323. *μία τῶν μυστηρίων εἰκάζει* (ita Kuster pro *ἐγκάζει*) *ἐστίν, ἐν ᾗ τὸν Ἰακχὸν ἐξάγουσι* (ita Kuster pro *ἐξάδουσι* et habet *ἐξάγουσι* schol. Rav., idemque *ἐστίν ἢ ἐγκάζει*). Vera enim tradi apparet e Plutarcho in Phocione c. 28. *εἰνάδι γὰρ ἢ φρουρὰ Βοηδρομιῶνος εἰσῆλθῃ, μυστηρίων ὄντων, ᾗ τὸν Ἰακχὸν ἐξ ἄστεος Ἐλευσινάδε πέμπουσιν* et iterum in Camillo c. 19. *φρουρὰν Ἀθηναῖοι Μακεδόνων ἐδέξαντο περὶ αὐτὴν τὴν εἰνάδα τοῦ Βοηδρομιῶνος, ᾗ τὸν μυστικὸν Ἰακχὸν ἐξάγουσιν*. Idem de pugna Salaminia ita scribit in Themistocle c. 15 *ὥς ἀνδρῶπων ὁμοῦ πολλῶν τὸν μυστικὸν ἐξαγόντων Ἰακχὸν*, quam vicesimo Boëdromionis pugnata esse ipse docet in Camillo c. 19. De hoc mysteriorum die nescio quid inaudiverat schol. ad Nub. v. 17 *εἰνάδας*: — *ἢ ὅτι αἱ μυστικαὶ δαπάναι ὑπῆρχον*, in quibus verbis frustra haesit Ruhnkenius. Plura de hoc die festo dedit Meursius in Eleusiniis c. XXVII (Gronov. Thesaur. VII p. 160 sqq.). Hoc igitur teneamus, Boëdromionis vicesimum praecipue expressum esse, in quem

diem plurima, quae in nostra scena leguntur, prorsus convenire facile est ad demonstrandum. Sed quidquamne etiam de caeteris diebus festis immixtum sit, in tanta Eleusiniorum obscuritate statuere vix ausim. Vehementer tamen erravit Sancerutius, qui alios locos aliis diebus cum summa temeritate, sine ullo autem ordine et modo adscripsit, credo ne ullus dies se unum queri posset praeteritum. Neque prudentius a Meursio c. XXVI faces nostri loci non in diem Jaccho sacrum, sed in proximum superiorem conferuntur; haud dubie enim Jaccho, taedifero deo etiam faces pervigiliaque consecrata erant. *) Equidem nihil video, quod aliis diebus festis cum ulla veri specie tribui possit, praeter edictum hierophantae, cujus v. 354 — 370 imitatio legitur: hoc enim ut statim ab initio totius festi propositum esse credam, inclinatur animus. Ceterum quod Jacchi maxime diem poeta repraesentavit, id non solum propter singularem illius pompae sanctimoniam fecit, verum etiam populo dedit cupide tum hujus diei sanctitatem desideranti eoque magnam ab Atheniensibus inire gratiam studuit, ut quam pompam, munita a Lacedaemoniis Decelea, jam diu in rerum natura per tam graves hostes videre nullam liceret, eam in theatro certe adumbratam spectarent. Nam illo ipso belli tempore Jacchi pompam terrestri itinere et via sacra deduci non potuisse Plutarchus in Alcibiade c. 34 testatur. — Mystarum chorus habuit etiam mulieres (v. 157 *Διάβους εὐδαίμονας | ἀνδρῶν, γυναικῶν*) easque tam puellas quam matronas (v. 444 cl. v. 409.). Sed finitis sacris daduchus cum mulieribus orchestram reliquit (v. 444 *ἐγὼ δὲ σὺν ταῖσιν κόραις εἴμι καὶ γυναῖξιν* —), neque postea mulierculae redierunt. Etenim infra v. 597 Xanthias chorum planissime verbis *ᾧνδρες* alloquitur. Quippe: inepte enim mulieres postea aut reipublicae

*) Cf. Ciceronem De Legg. II, 14 *quid ergo aget Jacchus Eumolpidaeque nostri et augusta illa mysteria, siquidem sacra nocturna tollimus?*

bene administrandae consilia dedissent, aut tragicorum poëtarum certamini se interposuissent. Attamen per mihi mirum videtur, in tota hac scena, quum certe ad-sint mulieres, cantus tamen muliebris nullum prope vestigium esse. Fac enim, de duobus hemichoriis vi-rorum esse alterum, alterum feminarum, hasque femi-nas canere antistropham primam v. 340 — 353; secun-dam tamen antistropham v. 377 — 381 canere eadem non possunt quum ob Thorycionis insectationem, tum maxime ob masculinum genus *μολπάζων*. Graeci enim, quotiescunque de una muliere pluribusve genus ponunt masculinum, plurali tantum numero utuntur. Nam quod Dorvillius ad Chariton. p. 292 ed. Lips. narrat, chorum feminarum de se loquentem singularis quoque numeri genus masculinum adhibere, unicum afferre exemplum potuit Euripidis in Hippol. v. 1105 *ξύνεσιν δέ τιν' ἐλπίδι κεύθων | λείπομαι ἐν τε τύ-χαις θνατῶν καὶ ἐν ἔργμασι λεύσσω*. At enim scribendum puto, *ξύνεσιν δέ τις ἐλπίδι κεύθων | λεί-πεται* —. Exstat tamen alter locus in Helena v. 1630 *ἀλλὰ δεσποτῶν κρατήσεις δοῦλος ὢν*; Hic rur-sus probo Hermannii conjecturam, *κρατήσει*, ut sen-tentia sit universa. Non magis autem mulierculae ter-tiam canere antistropham possunt v. 389 — 393 ob masculina genera *παίδαντα καὶ σκώψαντα νικῆσαντα*. Omnium minime vero mulieribus sex pares strophas canere licuit v. 416 — 430 et v. 434 — 436, quae stro-phae in reipublicae cogitatione et improborum civium reprehensione totae versantur non sine magna quidem verborum obscoenitate. Denique ultimam antistropham v. 454 — 459 a viris canendam esse in oculos incurrit. Neque minus strophae illae omnes praeter unicam v. 384 — 388 quam antistrophae a muliebri persona ab-horrent. Contra nihil est in tota scena, quod non vi-ris optime conveniat. Quamobrem vix dubito, quin soli viri, non etiam mulieres haec omnia cecinerint. Illud enim dictu absurdum est, mulieres quasdam puel-

lasve utrique virorum hemichoro immixtas fuisse: quoniam in scaena attica virilis chorus a muliebri accurate discerni solet. At, inquit, ne hoc quidem credibile videtur, adesse mulieres nec tamen vocem ullam edere. Respondeo, eas saltatrices, non cantrices fuisse et quemadmodum v. 411 dicuntur, *συμπαιστρίας*, h. e. Eleusiniorum ludos festumque illum diem una cum viris obisse. Nam et post v. 415 (*μετ' αὐτῆς | παίζων χορεύειν βούλομαι*) illae, credo, quum manu faeces tenerent, saltarunt, et fortassis in Jacchi honorem pervigilia celebrarunt, quantum colligo e v. 371 *ὕμεῖς δ' ἀνεγείρετε μολπὴν, | καὶ παννυχίδας τὰς ἡμετέρας* (v. 446 eadem ad Persephoniae pervigilia abeunt). Etenim mulieres hic neque deesse poterant, quippe quae concelebrare Eleusinia mysteria solerent, neque vero quidquam canere, ne hic unus chorus a caeteris, qui deinceps sequuntur, nimiopere discreparet: postea enim in totis Ranis initiatorum chorus e solis viris compositus est. Deinde praestabat feminas penitus tacere, quam parum loqui et bis terve indecore satis interstrepere; multi autem loci ejusmodi sunt, ut nisi a viris cani nequeant. Postremo minorem dignitatem feminarum cantus habet, quam virorum. Sin tamen utique mulieres concinere putandae sunt, unum monstrabo locum, qui apte cadat in personam muliebrem v. 403 — 407, mediam e tribus strophis, quarum primam et tertiam tum virorum hemichoriis tribuere debebimus. Eo in loco laudibus effertur Jacchus. Sed ne ridicule semel omnino mulieres intercinant, in Jacchi honorem (ut aliqua tamen apta dispositio oriatur) eadem omnibus locis concinere debebunt, i. e. praeterea etiam canere v. 340 — 353. Concedamus igitur, feminas in Jacchi maxime tutela fuisse et daduchi potestati, qui Jacchi sacerdos erat, subjectas, quorum hoc satis certo sequitur e v. 444. Cf. infra ad v. 414. At justa chori dispositio, cui tantum poëtae scenici tribuebant, ne sic quidem nascetur. Immo primum v. 323

—336 totus canet chorus virorum; deinde v. 372 sqq. idem subito in duo hemichoria dividetur, habebimusque exin tres choros, duo virorum hemichoria et tertium chorum feminarum. Quid quod vel sic mulieres omnino bis canent idque post longum intervallum. Contra si ubique soli canere viri videbuntur, optimus totius chori ordo existet aptissimaque omnium partium dispositio. Jam vero metrica harum stropharum ratio responsioque in dubium revocari non potest, quam a Seidler, Hermanno, Dindorfio (p. 44 ed. 1824) totam bene perspectam, quum ante ab aliis partim intellecta esset, equidem signis ad marginem primae cujusque strophae positis satis videor declarasse. Quod nisi media stropha quarta v. 394 — 397 et v. 414. 415 tribus aliis iisque paribus strophis v. 398 — 413, quibus nihil quidquam in antistropha respondet, interrupta esset, omnia systemata consueto more maximeque vulgari ad se invicem referrentur. Plus de nonnullorum locorum, qui non sunt chori, interlocutoribus inveniendis tempore antiquo frustra laboratum est; de qua re ad singulos locos plura dicentur. V. 323 — 353. Hoc carmen ionico versu scriptum in dimetros meros vulgo dividitur librariorum culpa, qui ionicos versus nisi dimetros omnino nullos cognoverant. Caeterum tetrametro versu tandem restituto eximii carminis splendori consulendum putavi. Ac ne quis de hujus loci tetrametris dubitare possit, sine ulla literarum mutatione et certissimas quasque tetrametrorum formas redintegravi, et magnopere cavi, ne ullum verbum in fine versus secaretur, id quod in nullo versuum genere, quod quidem systematum legibus solutum esset, facere Graecis licuit. Neque enim h. l. systemata, sed versus ionici leguntur. Quin etiam in ipsis systematis tantum abest, ut Graeci perpetuos istos dissonosque Judaeorum in synagogis cantus imitati verba in extremo versu temere distraxerint, ut unumquodque systema, quemadmodum mox clare demonstrabo, in duas pluresve partes (κῶλα) di-

videndum curarint finitoque colo semper verbum , ple-
rumque sententiam quoque finiverint. Nostro autem
loco metrorum schema hoc est,

v — — v v — — v v — — v v — — v — —
 v — — v — —
 — v — v v — — v v — — v v — — v — — v — —
 v v — — v — — v — — v v — — v — — v — —
 v v — — v — — v — — v v — —
 v v — — v v — — v v — — v v — —
 v v — — v v — — v v — — v v — —
 v v — — v — — v — —

Omnino de versibus atque systematis ionicis alius erit isque proprius dicendi locus: sed hic tantum dicam, in his undecim fabulis Aristophaneis tria ejusmodi carmina inveniri. Ac perexiguam dubitationem habet carmen ionicis versibus iisque ad comoediam accommodatis scriptum in *Vespis* v. 273 sqq., quod ita lego atque distinguo,

Хорос.

στρ. α.

Τί ποτ' οὐ πρὸ θυρῶν φαίνεται ἄρ' ἡμῖν ὁ γέρων
οὐδ' ὑπακούει;
μῶν ἀπολώλεκε τὰς ἐμβάδας ἢ προσέκοψ' ἐν
τῷ σκότῳ τὸν δάκτυλόν σου,
ἐπεφλέγμηνέ τ' ἄρ' αὐτοῦ
τὸ σφυρὸν γέροντος ὄντος;
καὶ τάχ' ἂν βουβωνιῶῃ.
ἢ μὴν πολὺ δριμύτατός γ' ἦν τῶν παρ' ἡμῖν,
καὶ μόνος οὐκ ἀνεπείθετ',
ἀλλ' ὁπότε ἀντιβολοίῃ
τις, κάτω κύπτων ἂν οὕτω,
[λίθον ἔψεις ἀτεχνῶς,] λίθον ἔψεις ἔλεγεν.

ἀντιστρ. α΄.

Τάχα δ' ἂν διὰ τὸν χθιζινὸν ἄνθρωπον, ὃς ἡμᾶς
διεδύετ'

ἐξαπατῶν, ἔλεγέν θ' ὡς φιλαθήναιος ἦν καὶ
τὰν Σάμῳ πρῶτος κατείποι,
διὰ τοῦτ' οὖν ὀδυνηθεῖς
εἴτ' ἴσως κεῖται πυρέττων·
ἔστι γὰρ τοιοῦτος ἀνὴρ.

ἄλλ' ὧγάθ' ἀνίστασο μηδ' οὕτως σεαυτὸν
ἔσθιε, μηδ' ἀγανάκτει.
καὶ γὰρ ἀνὴρ παχὺς ἦκει
τῶν προδόντων τὰπὶ Θράκης,
ὃν ὅπως ἐγχυτριεῖς, ὕπαγ' ὦ παῖ, ὕπαγε.
στρ. β΄.

Παι. Ἐθελήσεις τί μοι οὖν, ὦ πάτερ, ἦν σοῦ τι δεηθῶ;
Χορος. Πάνυ γ', ὦ παιδίον· ἄλλ' εἰπὲ, τί βούλει
με πρίασθαι καλόν; οἶμαι

δέ σ' ἐρεῖν ἀστραγάλους δήποτε, παῖ.
Παι. μὰ Δί' ἄλλ' ἰσχάδας, ὦ παππία· ἥδιον γάρ.

Χορος. οὐκ ἂν μὰ Δί' εἰ κρέμαισθαι γ' ὑμεῖς.

Παι. μὰ Δί' οὐ τᾶρα προπέμψω σε τὸ λοιπόν.

Χορος. ἀπὸ γὰρ τοῦδ' ἐμὲ τοῦ μισθαρίου
τρίτον αὐτὸν ἔχειν ἄλφιτα δεῖ καὶ ξύλα κῶψον·
σὺ δὲ σὺνὰ μ' αἰτεῖς.

ἀντιστρ. β΄.

Παι. Ἄγε νυν, ὦ πάτερ, ἦν μὴ τὸ δικαστήριον ἄρχων
καθίσθῃ νῦν, πόθεν ὠνησόμεθ' ἄριστον; ἔχεις ἐλ-
πίδα χρηστὴν

τινὰ νῶν ἢ πόρον Ἑλλας ἱερόν;
Χορος. ἀπαπαῖ φεῦ, ἀπαπαῖ φεῦ, μὰ Δί' οὐκ ἔγω-
γε νῶν οἶδ', ὅπόθεν τὸ δεῖπνον ἔσται.

Παι. τί με δῆτ', ὦ μελέα μῆτερ ἔτικτες,
ἵν' ἐμοὶ πράγματα βόσκειν παρέχῃς;

Χορος. ἀνόνητον ἄρ', ὦ θυλάκιον, σ' εἶχον ἄγαλμα.

Παι. (ἐ ἐ) πάρα νῶν στενάζειν.

Hi autem ionicī versus Vesparum etsi non κατὰ σχέ-
σιν, sed ἐξ ὁμοίων scripti sunt, ut vel ancipitum syl-

Metrorum schema hoc est,
Stroph. et antistr. α.

$vv \overset{'}{\text{—}}$ $vv \overset{'}{\text{—}} \text{—}$ $vv \overset{'}{\text{—}} \text{—}$ $vv \overset{'}{\text{—}} \text{—}$ $vv \overset{'}{\text{—}} \overset{v}{\text{—}}$

$$\frac{1}{v} - \frac{1}{v} \quad \frac{1}{v} - \frac{1}{v}$$

— v — v — v — v

— — — — —

$\frac{1}{-} \quad v \quad v \quad \frac{1}{-} \quad v \quad v \quad \frac{1}{-} \quad v$

— v v — v v — —

— v — v — v — v

v v — — v v — v v — — v v —

$v \ v \ \overset{!}{-} -$ $v \ v \ \overset{!}{-} -$ $v \ v \ \overset{!}{-} -$ $v \ v \ \overset{!}{-} -$

$v \ v \ \overset{'}{\text{---}} \text{---}$ $v \ v \ \overset{'}{\text{---}} \text{---}$ $v \ v \ \overset{'}{\text{---}} \text{---}$ $v \ v \ \overset{'}{\text{---}} \text{---}$ $v \ v \ \overset{'}{\text{---}} \text{---}$

$v \ v \ \overset{!}{-} \ -$ $v \ v \ \overset{!}{-} \ -$ $v \ v \ \overset{v}{-}$

$vv - -$ $vv - -$ $vv - v - v - -$ $vv - v - v - -$

$\nu \nu - -$ $\nu \nu - -$ $\nu \nu - -$

$\psi \psi - -$ $\psi \psi - -$ $\psi \psi -$

$v v \overset{!}{-} \quad v v \overset{!}{-} - \quad v v \overset{!}{-} - \quad v v \overset{!}{-} -$

$$v \quad v \quad \overset{!}{-} \quad v \quad \overset{!}{-} \quad \overset{v}{-}$$

Denique mollis molliculi Agathonis poësis facetissime ridetur in Thesmoph. 191 sqq., quod carmen versibus scriptum esse ionicis praeclare vidit in censura edit. meae Hermannus, cui tamen ne nunc quidem concedo ullas eo in loco inesse antistrophas. Totus autem locus nunc mihi ita maxime videtur legendus esse,

ΑΓΑΘΩΝ.

Ἰερὰν Χθονίαις δεξάμεναι λαμπάδα κοῦραι
ξὺν ἐλευθερίᾳ πατρίδι χορεύσασθε βοάν.

ΧΟΡΟΣ.

Τίνι δαιμόνων ὁ κῶμος; λέγε νυν.
τίνι; εὐπίδτως δὲ τοῦμὸν
δαίμονας ἔχει σεβίσαι.

ΑΓΑΘΩΝ.

Ἄγε νυν ὀπλίζε, Μοῦσα,
χρυσέων ῥύτορα τόξων
Φοῖβον, ὃς ἰδρύσατο χώρας
γύαλα Σιμωνντίδι γᾶ.

ΧΟΡΟΣ.

Χαῖρε καλλίσταις ἀοιδαῖς,
Φοῖβ', ἐν εὐμούσοισι τιμαῖς
γέρας ἱερὸν προφέρων.

ΑΓΑΘΩΝ.

Τάν τ' ἐν ὄρεσι δρυογόνοισι
σὺ γγονον κόραν αἰεῖσάτ'
Ἄρτεμιν ἀγροτέραν.

ΧΟΡΟΣ.

Ἐπομαι κλήζουσα σεμνὸν γόνον ὀλβίζουσα Λατοῦς
Ἄρτεμιν ἀπειρολεχῇ.

ΑΓΑΘΩΝ.

Λατῶ τε, κρούματά τ' Ἀδιάδος
ποδὶ παράρυθμα, ποδὶ εὐρυθμα Φρυγίῳ,
διὰ νεύματα Χαρίτων.

ΧΟΡΟΣ.

Σέβομαι Λατῶ τ' ἀνάσσαν, κίθαρίν τε ματέρ' ὕμνων,
ἄρσενι βοᾷ δοκίμῳ.

τᾷ φάος ἔστυτο δαιμονίοις ὄμμασιν, ἡμετέρας τε
διαμφιδίου ὁπὸς ὠδᾷ.

ὦν χάριν ἄνακτα Φοῖβον ἄγαλλε τιμᾷ.

Χαῖρ', ὀλβιε παῖ Λατοῦς.

Hic ἐλευθερίᾳ pro ἐλευθέρα emendatio est Hermannii,
Φρυγίῳ autem pro Φρυγίων elegantissima correctio
est G. Burgesii, quam merito nuper probavit Herman-
nus. Metrorum schema in Thesmoph. hoc est,

v v — ' v v — ' — v v — ' — v v — ' —

v v — ' v v — ' vv v v — ' — v v — ' —

v v — ' — v — ' — v — ' — v v — ' —

v v — ' — v — ' — v — ' —

— v — v v — ' — v v — ' —

v v — ' — v — ' — v — ' —

v v — ' — v v — ' —

— v v — ' — v v — ' —

— vv — v v — ' — v v — ' —

— v — v — v — v — v — v

— v — v — v — v — v — v

— vv — v v — ' — v v — ' —

— v — v — v — v — v — v

— v — v — v — v — v — v

— v v — ' — v v — ' —

v v — ' — v — ' — v — ' — v v — ' — v — ' —

— v — v v — ' — v v — ' —

— v — v — ' — v v — ' — v v — ' —

$\begin{array}{ccccccc} & & vv & vv & & & \\ v & v & - & - & v & v & - & - & v & v & - & - \\ & & & & & & vv & & & & \\ & & & & v & v & - & - & v & v & - & - \\ & & & & & & & & & & \\ v & v & - & - & v & - & - & v & v & - & - & v & - & - \\ & & & & & & & & & & \\ & & & & - & v & & vv & - & & vv & - & \\ - & vv & - & vv & - & vv & - & - & vv & - & vv & - & vv & - & vv & - & - \\ & & & & & & & & & & \\ & & & & - & v & & vv & - & v & - & & vv & - & v & - & v \\ & & & & & & & & & & \\ & & & & - & v & & vv & - & & vv & - & & \\ & & & & & & & & & & \end{array}$

v. 323. 324. Vulgo "Ιακχ' ὦ πολυτιμήτοις
ἔδραις ἐνθάδε ναίων

ceterum ἐν ἔδραις addita praepositione habent schol. Juntina I Rav. Ven. Mut. Borg. Barocc. Cantabr. I Parisinus C Harlej. Glossema diceret, nisi et metri ratio et codicum auctoritas faveret. Praepositionem Scaliger etiam in vetere libro suo reperisse videtur. Pro πολυτιμήτοις, vulgari forma eoque librariis notiore, Hermannus in Element. D. M. p. 501 reposuit πολυτίμοις optima emendatione, quam metri etiam indicio suscepi. De adjectivo πολύτιμος praeter alios Lobeckius ad Ajac. v. 175 p. 242 ed. I. docte exposuit. Artificiosa est et justo longius repetita conjectura Reisigii Conj. p. 299. "Ιακχ' ὦ πολυτίμητ' ἐν — quam in fidem recepit Dindorfius. Nempe Reisigius non conjunxerat verba "Ιακχ' ὦ πολυτίμητ', quemadmodum infra est v. 398 "Ιακχε πολυτίμητε, tunc enim illa ἐν ἔδραις ἐνθάδε ναίων plane absurda sunt), sed potius ὦ πολυτίμητε ναίων, quum "Ολβιε κῶρε γένοιο et similia animo ejus obversata essent. Tum post ναίων vulgo legitur hic versus, "Ιακχ' ὦ "Ιακχε. Sed Baroccianus Porsono et Bentejo testibus legit, "Ιακχ' ὦ "Ιακχ' ὦ "Ιακχε. Ego praestantissimum librum, quocum alios quoque codices consentire suspicor, ita sequutus sum, ut ederem — ναίων, "Ιακχε, | "Ιακχ' ὦ "Ιακχε. Cui scripturae et similitudo v. 316. 317.

favet et metrum patrocinator. Recepta enim Barocciani lectione multo facilius emendari poterit versus antistrophicus, quem critici et metrici certatim depravarunt. Atque etiam Hermannus in literis ad me datis propter hanc Barocciani scripturam addi vult *Ἰακχε*, tametsi in eo fallitur, quod in antistropha omnia recte dicta esse nec quidquam mutandum statuit. Ceterum his verbis: *Jacche, qui honorificis in sedibus hic* (scil. in Orco) *habitas*, nihil aliud declaratur, quam Jacchum inter deos fuisse infernos. Artemidorus, ut alios ejusdem rei testes omittam, II, 34 p. 123. *χθόνιοι δὲ Πλούτων, καὶ Περσεφόνη, καὶ Δημήτηρ, καὶ Κόρη, καὶ Ἰακχος* —. Id non magis quam interpretes intellexit scholiasta, *πολυτιμήτοις δὲ ἐν ἔδραις, καθ' ὃ συνίδρυται τῇ Δήμητρι ὁ Διόνυσος. εἰσὶ γοῦν, οἵπερ φασὶν αὐτὸν Περσεφόνης εἶναι, οἱ δὲ τῇ Δήμητρι συγγενέσθαι. ἄλλοι δὲ ἕτερον Διόνυσον εἶναι τὸν Ἰακχον, οἱ δὲ τὸν αὐτόν. οἱ δὲ φασι, πολυτιμήτοις ἐν ἔδραις, καθ' ὃ φιλοτιμότεροί εἰσιν ἐν ἄδου οἱ μεμνημένοι* —. Eodem fere modo Schol. Rav. Sed quoniam tota ista scholiastae disputatione haud multum profectum est, de Jaccho, uno obscurissimo Eleusiniorum deo plura dicemus. Ac primum ipse scholiasta dixisse potius videtur, *οἱ δὲ τῆς Δήμητρος γενέσθαι*; complures enim Jacchum filium faciunt Cereris, nemo stupratorem; neque Dobraei correctio improbabilis est, *ἕτερον Διονύσου εἶναι* —. Quum vero Jacchus et ad Dionysos referatur, et plerisque auctoribus Jove Proserpinaque natus sit: ante omnia a duobus aliis Dionysis, qui eosdem sibi parentes vindicant, plane distinguendus est. Horum alterum dico Zagreum Dionysum, de quo quidquid Orpheus et post eum alii cecinerunt rudi invento et barbaris, quam Graecis digniore: id ab omnibus monumentis Jacchi Eleusine culti tantum distat, ut satis certum videatur Orphei Zagreum atque Eleusiniorum Jacchum deos fuisse diversos. Quam ipsam credo causam fuisse, cur Lobeckius in luculenta

de Orphei Zagreo disputatione Aglaoph. p. 547 sqq. Jacchi nostri omnino nullam mentionem injiceret. Attamen quia ambo et iisdem parentibus orti sunt, et in mysticis diis adde etiam pueris habiti (de Zagrei autem crepundiis eleganter disseruit Lobeckius l. l. p. 699 sqq.), ideo male hos deos interdum confundi videmus. Quis enim abnuerit, Luciano De Saltat. c. 39 εἶτα Ἰάκχου σπαραγμὸν non Jacchum, sed Zagreum, quem dilacerarunt Titanes, nominandum fuisse? Atque ut hic Zagreo Jacchus, sic Jaccho Zagreus male substituitur a schol. Pindar. Isthm. VII, 3. — πάρεδρον δὲ Δήμητρος εἶπε τὸν Διόνυσον κατὰ μὲν τὸν μυστικὸν λόγον, ὅτι παρεδρεύει αὐτῇ ὁ ἐκ Περσεφόνης γεγυνώς Ζαγρεὺς Διόνυσος, ὁ κατὰ τινὰς Ἰακχος κατὰ δὲ τὸν φυσικὸν λόγον, ἐπειδὴ τῇ ξηρᾷ τροφῇ, ἣ ἀνάκειται τῇ Δήμητρι, παρέπεται ἢ τοῦ οἴνου χρήσις κτλ. Etenim Cereris πάρεδρος Jacchus noster esse putabatur, minime vero Zagreus iste, cui quidquam cum mystica Cerere rationis fuisse nemo demonstrabit. Praeterea ab Jaccho discernendus est Sabazius Dionysus, de quo praeclare Diodorus IV, 4- φασι γὰρ ἐκ Διὸς καὶ Περσεφόνης Διόνυσον γενέσθαι τὸν ὑπὸ τινῶν Σαβαζίων ὀνομαζόμενον — . Quem Dionysum facile inveniemus ipsius indicio Diodori, qui eum et h. l. et III, 64 fuisse cornutum tradidit, idque confirmavit Clemens in Cohort. p. 9 Σαβαζίων γοῦν μυστηρίων — κύει δὲ ἡ Φερρῆφαττα παῖδα ταυρόμορφον. Nam hujus Dionysi origines Plutarchus Moral. p. 364, f quum bene revocat ad Osirin Aegyptiorum, tum Graecos proprie Sabazio cornua tribuisse statuit ibid. p. 364, d καὶ τὸν Διόνυσον Ἰῆν (Ἕλληνες καλοῦσιν) ὥς κύριον τῆς ὑγρᾶς φύσεως, οὐχ ἕτερον ὄντα τοῦ Ὀσίριδος. Eodemque pertinet illud Euphorionis in schol. ad Arat. Phaen. v. 172. Ἰῆ ταυροκέρωτι Διωνύσῳ κτεέσασα. Scilicet et Plutarchum et Euphorionem cum Diodoro, qui cornutum esse jussit Sabazium, amice consentire

ex eo apparet, quod Hyes fuit Sabazius Dionysus secundum Strabonem X p. 471. Lexic. Rhetor. ap. Eustath. ad Il. p. 1155, 63. schol. ad Avv. 873 (874), Hesychium s. *Ἰεύς*. Photium p. 616, 19. aliosque passim, inter quos eminet Aristophanes. Et de hoc quidem ita scribunt Etym. M. 775, 5. Photius p. 616, 15. et Suidas s. *Ἰῆς*.: *Ἀριστοφάνης δὲ συγκαταλέγει ξενικοῖς θεοῖς τὸν Ἰῆν*. Hic Meinekius Qu. Sc. II. p. 73. perinepte conjicit, *Ἀπολλοφάνης δὲ συγκαταλέγει*, probante Dindorfio. Immo vero spectant haec ab illum Aristophanis locum ex Horis ap. schol. Avv. 873 (874) *τὸν Φρύγα, τὸν αὐλητῆρα, τὸν Σαβάζιον*, quo versu non Sabazii cultor, ut opinatur Lobeckius Aglaoph. p. 627 adnot., sed Sabazius deus ipse indicatus est. Adeo etiam Aristophanes Hyen atque Sabazium Dionysum ullo modo differre negat. Ceterum ad eandem Horarum memoriam jam olim bene retulerunt Cic. De Legg. II, 15. Nam Sabazium quidem universa prope antiquitas maximeque poëtae comici consentiunt Dionysum fuisse Phrygium; fallitur enim nescio quo modo Lobeckius Aglaoph. p. 1046 sqq. Quum igitur Sabazius imprimis Dionysus cornua gestasse videatur, non ex historiae fide, sed poëtica audacia cornutum esse voluerunt Sophocles Jacchum ap. Strabonem XV p. 687 *ὁ βούκερως | Ἰακχος*, Zagreum Nonnus VI, 264 *Ζαγρέα γειναμένη κερόεν βρέφος* et Thebanum adeo Dionysum Euripides Bacch. 100 (cf. tamen v. 79. 85. 127 sqq. 140. 159). Ac Sabazius quidem et ab Aristophane cum aliis diis exteris judicatus e civitate ejectus erat, et ab ipsis Atheniensibus, populo caetera peregrinarum religionum cupido vix tandem sero receptus est, pudore, credo, deterritis, quum nocturnae ejus pervigilationes multum haberent nequitiae. Sed quanquam in oculos incurrit, alium Sabazium, alium rursus Jacchum fuisse, tamen hi quoque dii, inter quos major quaedam similitudo, quam Zagreum inter et Jacchum intercedebat, varie

confusi sunt. Quemadmodum enim Jacchus, Dionysus mysticus, festo Eleusiniorum Cereri frugum inventrici sacrato colebatur, ita Sabazius, mysticus et ipse Dionysus, cornu a gratis agricolis ornatus erat, quod omnium primus iuga bubus imposuisset. Et quemadmodum Jacchus puer Cererem, ita Sabazius puer Cybelen comitabatur, ut est apud Strabonem X p. 470. καὶ ὁ Σαβάζιος δὲ τῶν Φρυγιακῶν ἐστὶ καὶ τρόπον τινὰ τῆς Μητρὸς τὸ παιδίον — . Tum paene suspicor, Diodorum III, 64 δεύτερον δὲ μυθολογοῦσι γενέσθαι Διόνυσον ἐκ Διὸς καὶ Περσεφόνης, ὥς δὲ τινες ἐκ Δήμητρος, Jaccho Sabazioque confusis Cererem matrem addidisse. Illud vix dubito, quin incerti auctores apud Hesychium, Σαβάζιος: ἐπώνυμον Διονύσου. οἱ δὲ υἱὸν Διονύσου. Sabazium, de quo nihil tale alibi usquam traditur, cum Jaccho permiscuerint, quem et Nonnus et Aristidis scholiasta filium Dionysi esse voluerunt. De ipso autem Jaccho in hac bonorum testium mira paucitate submissa voce dicendum esse intelligo et a rebus parum cognitis assensionem cohibendam. Exordiar a loco caeteris graviore Arriani De Exped. Alex. II, 16, 3. Σέβουσι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι ἄλλον Ἡρακλέα, οὐχ ὄνπερ Τύριοι ἢ Ἕλληνες· ἀλλὰ λέγει Ἡρόδοτος, ὅτι τῶν δώδεκα θεῶν Ἡρακλέα ἄγουσιν Αἰγύπτιοι· καθ' ἅπερ καὶ Ἀθηναῖοι Διόνυσον τὸν Διὸς καὶ Κόρης σέβουσιν, ἄλλον τοῦτον Διόνυσον. καὶ ὁ ἱακχος ὁ μυστικὸς τούτῳ τῷ Διονύσῳ, οὐχὶ τῷ Θεβαίῳ ἐπάδεται. Qui totum Arriani locum diligenter perlegerit, Jacchum nostrum ab eo inter antiquos deos referri inveniet. Nam Tyriorum Hercules, inquit, deus est antiquissimus; antiquus item Hercules Aegyptiorum; contra Argivus Hercules recentissimus est et Oedipo Laji f. fere aequalis. Tam diversas aetates dei sub eodem nomine culti ne mirari liceat, comparatione utitur Dionysi: Thebanum enim deum, τὸν τοῦ Διὸς Διόνυσον h. e. quem in Semeles utero

inchoatum Jupiter ipse partu ediderit, deum esse plane recentem; contra Jacchum atticum longe longeque antiquiorem deum. Qui si et ipse ut Thebanus Dionysus recens exortus esset, omnis ista comparatio Herculis et Bacchi vehementer laboraret. Neque vero tum Arrianus aetatem Thebani Dionysi, dei recentis definire potuisset et ita scribere: *Διόνυσος μὲν δὴ τρίτος ἂν ἀπὸ Κάδμου εἴη, κατὰ Λάβδακον τὸν Πολυδώρου τοῦ Κάδμου παῖδα*, quae verba alio spectare certe non possunt, nisi ad oppositionem Dionysi mystici sive Jacchi, quem Arrianus antiquissimum esse judicat. Quamobrem hic scriptor tradidit, Jacchum Jove et mystica Persephone natum deum esse Atheniensium in mysteriis cultum, origines ejus valde antiquas esse, denique hunc Jacchum a Thebano Dionyso prorsus secerni debere. Atque ut ordine singula persequar, Jove et Persephone etiam Zagreus et Sabazius, mystici item Dionysi editi esse dicuntur, ipsique Jaccho cum Arriano scholiastae Aristophanis Euripidisque Persephonem matrem adscribunt; Jupiter enim communis omnium Dionysorum parens est. Deinde Jacchi cultum ad Eleusinia attica pertinuisse et ex hac Ranarum scaena luculentissime perspicitur et ex Artemidoro II, 39 *Δημήτηρ δὲ καὶ Κόρη, καὶ ὁ λεγόμενος Ἰακχος* (Jacchus, quem dicunt der soggennante; quibus verbis Jacchum deum esse indicat subobscurum), *τοῖς μὲν μεμνημένοις ταῖς θεαῖς ἀγαθόν τι καὶ οὐ τὸ τυχὸν ἐσόμενον σημαίνουσι. Τοῖς δὲ ἀμυήτοις κτλ.* et vero etiam e Strabone X p. 468. Et Salmasius quidem in Exerc. Plin. p. 752 Jacchum scribit tam Thesmophoriis quam Eleusiniis cum Cerere et Libera cultum esse atque invocatum, id quod male aliquos negare. Ceterum Jaccho Thesmophoriis quoque ullum a mulieribus habitum esse honorem nemo quisquam prodidit. Porro in antiquorum deorum numerum cum Zagreo, qui jam a Titanibus, regnante, ut equidem credo, etiam tum Saturno dilaniatus est, et

cum Sabazio (de quo Diodorus IV, 4 μυθολογοῦσι δέ τινες καὶ ἕτερον Διόνυσον γεγονέναι πολὺ τοῖς χρόνοις προτεροῦντα τούτου) etiam Jacchus refertur, neque id ab Arriano solum, verum etiam a Nonno XXXI, 66, ubi Juno de Thebano Dionyso: μηδὲ νέον Διόνυσον ἀνυμνήσωσιν Ἀθῆναι | μηδὲ λάχῃ γέρας ἴσον Ἐλευσινίῳ Διονύσῳ, | μὴ τελετὰς προτέροιο διαλλάξειεν Ἰάκχου, | μὴ τάλαιον Δῆμητρος ἀτιμήσειεν ὀπώρας. Eundemque Jacchum θεὸν appellat Ar. Ran. 394, πολὺῦμνον θεὸν Euripides Jone v. 1075. Quae fama tametsi incorrupta fide antiquitatis niti videtur et ipsorum religionibus Eleusiniorum esse consentanea: non mirum est tamen, quod Jacchus alium apud alios dignitatis gradum obtinet. Praeterquam enim quod mystici dii profanum vulgus oderunt arcanaeque sunt Ceres et Libera sed magis arcanus Jacchus: omnino Graeci miscendo humana divinis festorum, urbium, institutorum primordia facere augustiora solebant. Itaque jam Athenis fuisse videntur, qui rati clarissimorum se mysteriorum origines jure optimo consecrare et ad deos referre auctores, Eleusinia ab Jaccho et eo semideo primum inventa esse dicerent. Quod et ipsum antiquitus creditum esse Strabo mihi persuadet, qui id haud ambigue tradidit X p. 468 Ἰακχόν τε καὶ τὸν Διόνυσον καλοῦσι, καὶ τὸν ἀρχηγέτην τῶν μυστηρίων, τῆς Δῆμητρος δαίμονα. Prorsus idem aliis verbis dixit Scholiastes infra ad v. 343 — νύκτωρ δ' ἐτελεῖτο τὰ μυστήρια. ὧν τῆς τελετῆς οὐ μόνον χορευτῆς, ἀλλὰ καὶ ἑξαρχὸς ἦν ὁ Διόνυσος h. e. Jacchus, de quo ibi Aristophanes loquitur nominatim. Vide etiam quae infra dicuntur ad v. 398. Hinc factum esse crediderim, ut alii Jacchum filium dicerent Dionysi, velut schol. Aristid. p. 213 τὸν Ἰακχὸν λέγουσιν εἶναι Δῆμητρος, τὸν αὐτὸν καὶ Διόνυσον, ἄλλοι δὲ παῖδα Διονύσου, et idem ille Nonnus XLVIII, 950 sqq. quo auctore filius est Dionysi Thebani et Aurae, a

Bacchis Eleusiniis educatus, καὶ θεὸν ἰλάσκοντο' μεθ' υἱέα Περσεφονείης | καὶ Σεμέλης μετὰ παῖδα, — | καὶ τριτάτῳ νέον ὕμνον ἐπεσμαράγησαν Ἰάκχῳ, | — Ζαγρέα κυδαίνοντες ἅμα Βρομίῳ καὶ Ἰάκχῳ (cf. v. 959 sqq.). Pro heroë Jacchum habent Hesychius Ἰακχον: τὸν Διόνυσον (f. τὸν Διονύσου). ἡ μίαν ἡμέραν τῶν μυστηρίων, ἐν ᾗ τὸν Ἰακχον ἐξάγουσι. καὶ ἡ ᾠδή, ἣν οἱ μεμνημένοι ᾄδουσι. καὶ ἡρώς, οὗ (οὗ recte insertum est a Salmasio Hemsterhusioque) καὶ ναὸς ἐν τῇ Ἀττικῇ, καὶ ἄγαλμα. τινὲς δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Διόνυσον οὕτως ἔλεγον. atque Photius p. 100, 4 sive Suidas s. v. Ἰακχος: Διόνυσος ἐπὶ τῷ μαστῷ καὶ ἡρώς τις, καὶ ἡ ἐπ' αὐτῷ ᾠδή. καὶ ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν εἰς αὐτὸν ἡ πανήγυρις κτλ. Nam ex Arriano quoque patet, Ἰακχον dictum esse hymnum in honorem Jacchi cantatum; ὁ Ἰακχος ὁ μυστικός, inquit, τούτῳ τῷ Διονύσῳ — ἐπάδεται. Quam verbi significationem fuisse multi alii ostendunt, primum Aristophanes, qui in scena nostra duos hujusmodi iacchos sive hymnos inseruit, alterum v. 323 sqq. alterum v. 398 sqq., itemque v. 320 scribit, ᾄδουσι γοῦν τὸν Ἰακχον, hymno Jacchum celebrant (Cf. Hesychium, Διαγόρας: — διὰ τὸ τοὺς μύστας ἰακχάζειν, τοῦτ' ἔστιν ᾄδειν τὸν Ἰακχον —). Deinde Herodotus VIII, 65 — καὶ πρόκα τε φωνῆς ἀκούειν, καὶ οἱ φαίνεσθαι τὴν φωνὴν εἶναι τὸν μυστικὸν Ἰακχον. Et mox, τὴν δὲ ὀρτὴν ταύτην ᾄδουσι Ἀθηναῖοι ἀνὰ πάντα ἔτεα τῇ μητρὶ καὶ τῇ κόρῃ. — καὶ τὴν φωνὴν, τῆς ἀκούεις, ἐν ταύτῃ τῇ ὀρτῇ ἰακχάζουσιν (in Jacchi honorem canunt). Eandem rem, quam Herodotus, ita narrat scriptor incertus apud Suidam s. v. Ἰακχος: — Καὶ μέντοι καὶ ὁ Ἰακχος ἠκούσθη ἐκ τοῦ Θριασίου πεδίου ὑμνούμενός τε καὶ ᾄδόμενος. Postremo audiendi sunt Suidas s. v. Ἰακχος priore loco, Ἰακχος: ὕμνος εἰς Διόνυσον atque Photius p. 100, 4 sive idem Suidas in voce Ἰακχος: — καὶ ἡ ἐπ' αὐτῷ ᾠδή. Quum igitur iacchus omnium

consensu hymnus in Jacchum nuncupatus sit, quumque hymnis in Jacchum certe deus ipse Jacchus antiquior esse debuerit: mirari licet infelicem Lobeckii in *Aglaoph.* p. 822 conjecturam, — *quum praesertim fieri possit, inquit, ut cantilenae Eleusinae nomen ortum dederit deo Jaccho eadem ratione qua Hymenaeus, Jalemus, Crotus, Linus et alii nati sunt.* Suspikor tamen, virum eximium cum hymnis in Jacchum, qui soli ἱακχοὶ nominati sunt, carmen ab Jaccho deo inventum confudisse (*Ran.* v. 398 ἱακχε πολυτίμητε, μέλος ἑορτῆς | ἥδιστον εὐρώων —): hoc enim carmine nomini ipsi ἱακχος consentaneo, quod nomen a verbo ἰάχειν ductum ovantem jubilantemque significat, ipsius Jacchi laudes contineri non poterant. Postremo Arrianus l. l. Jacchum praecise negat Dionysum fuisse Thebanum, concinente hic Aristophane, apud quem Thebanus Dionysus hymnos Jacchi audit, tanquam longe alius dei nihil ad se pertinentes. Et profecto hi dii tantum differebant, quantum novitius ab antiquo et a mystico profanus. Recte igitur Thebanum Dionysum ab Jaccho sejunxit H. Valerius ad Harpocrat. p. 236 ed. Gron., qui non debebat Jacchum cum Zagreo confundere. Omnino Jacchum mature inter Dionysos oportet receptum esse, ad quos eum Graeci inprimisque poëtae vulgo referunt varias similium deorum religiones miscere soliti: veruntamen nos eundem solis proprium Eleusiniis deum, neque ullum fuisse Dionysum interpretamur. Nam et Sabazius atque Zagreus multum ab Jaccho discrepant, neque alius Dionysus, qui idem fuerit Jacchus, usquam reperiri potest. Et quum omnium Dionysorum nota testataque patria sit, nemo tamen hunc Pseudodionysum Jacchum, unde Athenas migraverit, habebit dicere. Scilicet et Nyseio Dionyso Anthesteria attica consecrata esse ipse post alios ostendi De Lenaeis III p. 29 sq., et Sabazium fuisse Phrygium Dionysum inter omnes convenit, et Zagreum merito e Creta repetunt

Diodorus V, 75. et Euripides in Cretensibus p. 135 Matth. qua in fabula ei quamvis poëtae vix honeste licebat mentiri. Quanquam Cretensium Zagreus ab Orphico haud dubie differebat, si Cretenses apud Diodorum V, 77 sua sacra etiam cum Eleusiniis satis recte compararunt. Communem hic quoque opinionem sequutus sum, non Lobeckii conjecturas Aglaoph. p. 572 et p. 624. Quin Strabo sat clare negat, Jacchum, utpote Eleusiniorum tantummodo deum mysticum, Dionysi nomine appellandum fuisse, e quo loco simul patebit, obvio errore Dionysis immixtum esse Jacchum, X p. 468 οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες οἱ πλεῖστοι τῷ Διονύσῳ προσέθεσαν καὶ τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Ἑκάτῃ καὶ ταῖς Μούσαις καὶ τῇ Δήμητρι καὶ Διὶ τὸ ὀργιαστικὸν πᾶν καὶ τὸ βακχικὸν καὶ τὸ χορικὸν καὶ τὸ περὶ τὰς τελετὰς μυστικὸν, Ἰακχὸν τε καὶ τὸν Διόνυσον καλοῦσι, καὶ τὸν ἀρχηγέτην τῶν μυστηρίων, τῆς Δήμητρος δαίμονα· δένδροφορίαι τε καὶ χορεῖαι καὶ τελεταὶ κοινὰ τῶν θεῶν εἰσι τούτων. Praeterea ut dona Cereris Bacchique arcto vinculo conjuncta sunt ventris, sic numina quoque conjuncta dedicare licebat (Cf. Lobeckium Aglaoph. p. 150 et Diodor. IV, 3 fin.). Quodsi Jacchum in Dionysis numerandum fuisse jure Strabo negavit, nemo expediet, utrum agriculturae, sicuti Sabazius et ipsa Ceres, an cui alii operi studuerit; illud tamen liquebit, nos Jaccho Eleusinio omnia citius, quam vinum acceptum referre. Porro Sophocles, qui Jacchum cum Thebano Dionyso conglutinavit, Antig. v. 1120 πολυώνυμε, Καδμείας | Νύμφας ἄγαλμα, καὶ Διὸς βαρυβρεμέτα γένος | — μέδεις δὲ παγ — | κοῖνοις Ἑλευσινίας | Δηοῦς ἐν κόλποις, etsi a veritate sciens recessit, haud nimium tamen, ut poëta, suscepit audaciae. Solebant enim Graeci varios ac diversos Dionysos commiscere maximeque Phrygium et Thebanum, uti testatur Diodorus IV, 4., quae confusio propagata auctaque est a poëtis: atqui jam

ante Sophoclis tempora Jacchus quoque in Dionysorum numero habebatur. Quod nisi Dionysos singulos discernere et suum cuique tribuere placuerit, quam rem interdum subdifficilem esse fateor, de nullo uno Dionyso recte ac ratione disputari poterit. Sed in eodem Sophoclis carmine paullo post locus exstat obscurior v. 1146 sqq. Ἰὼ πῦρ ἐκπνεόντων | χοράγ' ἄστρων, νυχίων | φθεγμάτων ἐπίσκοπε | παῖ, Διὸς γένεθλον, | προφάνηθι Ναξίαις | ἅμα περιπόλοισι σαῖ — | σιν, αἱ σε μαινόμεναι πάννυχαι | χορεύουσι, τὸν ταμίαν Ἰακχον. Contendo autem, Eleusinium Jacchum hic quidem majore cum fide expressum esse, praeterquam quod ad extremum Naxius Dionysus poëtica libertate immiscetur. Ac primum Jacchus rectissime pervigiliorum praeses idemque puer dictus est; puer enim Jacchus vulgo existimabatur. Nam quod Hermannus verba παῖ Διὸς γένεθλον arcte consociata vult, Graecos hoc similive modo unquam loquutos esse nego. Deinde quum v. ἄστρων Triclinius Musgraviusque inepte ad *taedas* retulissent, quod in tanti spiritus carmine jejunum est, optime et Naekius et Lobeckius Aglaoph. p. 218 deum noctu siderum choros ducentem fingi intellexerunt. Attamen li quoque duumviri in eo errant, quod Bacchum vulgarem dici opinantur, ejus ad orgia adventu secundum poëtas universam naturam commoveri et exsultare, scholiastamque eo nomine explodunt, quod Sophocles a mystica insania longe abhorreat. Immo recte tum scholiasta, χοραγέ, τὸν χορὸν ἄγων· ἢ τῶν ἄστρων χορηγέ· κατὰ γάρ τινα μυστικὸν λόγον τῶν ἀστέρων ἐστὶ χορηγός tum Eustathius p. 514 fin. — Σοφοκλῆς πυρπνόα τὰ ἄστρα δοξάζει, ἐνθα τὸν Διόνυσον κατὰ τινα μυστικὸν λῆρον πῦρ πνεόντων χορηγὸν ἀστέρων φησὶν. Nempe Eleusinia mysteria hic plane dicuntur eorumque praesul Jacchus, qui quidquid unquam inter deos hominesque fuit saltatorum, longo post se reliquit intervallo. Et perdit ille quidem saltat etiam in Ra-

nis; sed χοραγὸς ἄστρον ideo appellatur, quod opinio erat, nocturnas Eleusiniorum saltationes choro siderum concelebrari. Etenim in his ipsis Eleusiniis mysteriis Cereris ac Liberæ causa saltant astra, Luna, Nereides et fluviorum nymphe auctore Euripide in Jone v. 1074 sqq.

Αἰσχύνομαι τὸν πολύμνον θεὸν εἰ περὶ Καλλι-
χόροις παγαῖς

λαμπάδα θεῶν εἰκάδων

ἐννύχιος ὅψετ' ἄϋπνος ὢν,

ὅτε καὶ Διὸς ἀστερωπὸς

ἀνεχόρευσεν αἰθήρ,

χορεύει δὲ Σελάννα

καὶ πεντήκοντα κόραι

Νηρέος αἱ κατὰ πόντον

ἀεννάων τε ποταμῶν

δίνας, χορευόμεναι

τὰν χρυσοτέφανον κόραν

καὶ ματέρα σεμνάν.

Frustra in verbo χορευόμεναι, quod notionem habet passivam, haeserunt Reiskius, Musgravius, Hermannus. Nam ab Jaccho, quem spectatores satis noverant, astra, Luna caeteraeque omnes saltare jubentur saltandoque deas venerari. Confer Herc. Fur. v. 879. ὅλεῖς μανίαισιν Λύσσας | χορευθέντ' ἀναύλοις. In antistropha scribe partim cum aliis,

δυσκέλαδος περὶ λέκτρων.

δείκνυσι τὰ ρ' ὁ Διὸς ἐκ

παίδων ἀμνημοσύναν.

Nunc ostendam, Jacchum, quem Sophocles supra παῖδα appellavit, pro pulchro quodam puero habitum esse. Nam de Persephone ita scribit Euripides Orest. v. 964 ἃ κατὰ χθονὸς | νερτέρων καλλίπαις θεά. Manifestum glossema Περσέφασσα post νερτέρων primus recte delevit Musgravius, idem vocem καλλίπαις pessime interpretans καλή. Immo est mater pulchri Jacchi, ut recte scholiasta, ἢ τὸν Ἰακχὸν γεννήσασα

ἡ καλλίπαις, et iterum iterumque, ἡ ἔχουσα καλὸν παῖδα τὸν Ἰακχον — Περσέφασσα, ἡ κόρη ἡ τὸν Ἰακχον γεννήσασα. Minorem vim habet ob Jacchi Bacchique confusionem illud Catulli LXII (LXIV), 251. At parte ex alia florens volitabat Jacchus | cum thiaso Satyrorum — . At ipse Jacchus in Ranis v. 394. ὁ ὥραϊος θεὸς dicitur, quod pessime scholiasta, bene autem explicat Spanhemius. Adde lactentem Jacchum Photii p. 100, 4 sive Suidae s. v. Ἰακχος: Διόνυσος ἐπὶ τῷ μαστῷ. Quae certatim afferunt interpretes Lucretii IV, 1162. *At gemina et mammosa, Ceres est ipsa ab Jaccho secundum Turnebi et Lambini emendationes; codices enim nescio quae monstra alunt. Hoc igitur versu commoti lactentem puerum plerique esse volunt Cereris uberibus admotum, ne caetera quidem male, quum et Jacchus a nonnullis pro Cereris filio habitus sit, et Ceres Eleusine nutricem egerit, non Jacchi tamen, sed vel Demophontis (Hom. Hymn. Cer. v. 234 et Apollodor. I, 5, 1, 4.) vel, ut apud Hyginum est, Triptolemi. Contra Lobeckius in Aglaoph. p. 822 non Cereris mammas, sed Inus aut alius nutriculae intelligit; incerta enim omnes in partes versare licet. Denique pueri nomine Jacchus dicitur in Orphicis apud Clementem Cohortat. p. 10 (p. 17 P.) — ξενίσασα ἡ Βαυβὼ τὴν Δηὼ ὀρέγει κυκεῶνα αὐτῇ. τῆς δὲ ἀναινομένης λαβεῖν καὶ πιεῖν οὐκ ἐδελοῦσης· πενθήρης γὰρ ἦν· περιαλγῆς ἡ Βαυβὼ γενομένη, ὥς ὑπεροραθεῖσα δῆθεν, ἀναστέλλεται τὰ αἰδοῖα καὶ ἐπιδεικνύει τῇ θεῷ. ἡ δὲ τέρπεται τῇ ὈΨει ἡ Δηὼ, καὶ μόλις ποτὲ δέχεται τὸ ποτὸν, ἡσθεῖσα τῷ θεάματι. ταῦτ' ἔστι τὰ κρύφια τῶν Ἀθηναίων μυστήρια. ταῦτά τοι καὶ Ὀρφεὺς ἀναγράφει. —*

Ὡς εἰποῦσα πέπλους ἀνεσύρατο, δεῖξέ τε πάντα σώματος οὐδὲ πρέποντα τύπον· παῖς δ' ἦεν Ἰακχος, χεῖρά δ' ἔην ρίπτασθε γελῶν Βαυβοῦς ὑπὸ κόλπους. Τῇ δ' ἐπὶ οὖν ἐσιδοῦσα θεὰ μείδῃσ' ἐνὶ θυμῷ, δέξατο δ' αἰόλον ἄγγος, ἐν ᾧ κυκεὼν ἐνέκειτο.

Hunc Clementis locum descripsit Eusebius Praep. Ev. II, 3. In tertio versu Gesneri conjecturam sequutus sum; in libris est enim *χειρὶ τέ μιν* et *ὑπὸ κόλποις*. Quartum ipse correxi, quum vulgo scribatur, *ἥ δ' ἐπεὶ οὖν μείδησε θεὰ, μείδησ' ἐνὶ θυμῷ*. Neque vero viri docti in loco haud desperato tam vehementer haesis-
sent, nisi ducis et auctoris sui sententiam mirifice per-
vertisset Arnobius V, 25 sq. Baubo — partem illam
corporis, per quam secus femineum et sobolem prodere
et nomen solet acquirere generi, eam longiore ab in-
curia liberat, facit sumere habitum puriorem, et in spe-
ciem laevigari nondum duri atque striculi pusionis,
redit ad deam tristem et reteggit se ipsam,

Sic effata sinu vestem contraxit ab imo,
objecitque oculis formatas inguinibus res,
quas cava succutiens Baubo manu — nam puerilis
ollis vultus erat — plaudit, contrectat amice caet.

Conjicias, *quas cava succutiens Baubus manu' —*.
Adeo Arnobius et Jacchi partes omisit, et Baubus pu-
denda vultu esse dixit puerili, et Baubo semet ipsam
fecit contrectantem. Nempe homo ridiculus, quum ver-
borum *παῖς δ' ἦεν Ἰακχος* subjectum *ὁ τύπος* esse
putasset, tot tantosque commisit errores. Quodsi quis
hominem in istas nugas incidere potuisse negaverit, ei
respondeo, rem planissime sic exstare, quum Arnobius
non solum versibus, sed etiam pedestri oratione Bau-
bus cunnum fuisse pusionem narraverit. Ergo tantum
abest, ut alii Clementis, alii verba Arnobii mutare
acriterque pugnantes in concordiam nescio quam redi-
gere debuerint, ut verissime judicaverit Salmasius Ex-
erce. Pl. p. 750 (p. 528), Orphei mentem ab Arnobio
minime perceptam esse, praefatus, Arnobium in alio
Clementis loco exscribendo Eleusiniis Thesmophoriis-
que temere confusis haud multo levius errasse. Quam-
obrem obscenus contrectator Jacchus e Pseudorphei
loco removeri non potest, quidquid contradicit Lo-
beckius Agl. p. 821 et p. 826. Verum etsi Ran. 409

sqq. chorus in mediis Jacchi laudibus pulchrae se virginis propendentem mammam conspexisse gloriatur, nequitiae tamen et turpitudinis plena fuisse Eleusinia mysteria, nemo quisquam Patribus credet christianis. Immo Orphei Jacchus cunno deditus ab Eleusinio Jaccho plurimum videtur discrepare, quae res defendi facilius exornarique potest, quam refelli. Huc igitur transferamus Lobeckii argumenta, qui ll. ll. praeclare docet, neque palpatorem Jacchum aliunde cognitum esse, et sive Jacchus sit Cereris filius, sive Proserpinae, sive Dionysi, sive Dionysus ipse, huic tamen fabulae non deum, sed aliquem Baubus alumnum vel regis procacem vernam interponendum fuisse, nec solum Baubo, sed etiam Jamben Celei et Metanirae aut servam aut filiam Cereris frontem exhilarasse dici jocis non valde honestis, neque ad Baubus contrectationem cum Gesnero Hermannoque trahenda videri Dionysi epitheta in Pseudorphei hymnis LII (LI), 11 ὑποκόλπιος, quod alio refert Lobeckius p. 823, et illud vehementer suspectum ἐπάφιος L (XLIX), 7 atque LII (LI) 9., quibus locis Hermannus ἐφ' ἄπτωρ vocem Aeschyleam reponendam esse censuit.

v. 326. 327. Vulgo διασώτας, Rav. διασώτας, Elbing. εἰς διασώτας, Cantabr. II ὁσίους ἐσδιασώτας, denique metricus scholiasta legisse videtur ὁσίουςι διασώταις. Suidas s. Θίασος apponit verba Ἐλθε χορεύων ὁσίους ἐς διασώτας, ex hoc scilicet loco petita. Ego meo periculo δειασώτας rescripsi, quam formam metrum postulat, uti docet antistropha. Nam θίασος, in cuius vocis origine fallitur Athenaeus VIII p. 362, e, cum verbo δειάζω cohaerere intellexerunt alii grammatici, ut Etym. M. p. 449, 53 sqq. atque Eustathius p. 539, 34 et p. 635, 26. Tum in Hesychio post Θειαζόντων et post Θειασμοῖς literarum ordo postulat Θείασος pro Θίασος et Θειασῶται pro Θιασῶται. Denique in Phoenissis v. 796 olim nos docuit Hermannus corrigendum esse ἀσπιδοφέρμονα

θείασον (pro δίασον), εὖοπλον, quum versus sit dactylicus. Pratum vero, quod hic et infra saepius commemoratur, sine controversia in Orco reponendum est, tametsi pratum ejusmodi saltationi destinatum fuit etiam Eleusine. Themistius sive Plutarchus apud Stobaeum T. 119 p. 604 (T. III p. 466 G.) in similitudine ab Eleusiniis petita, φῶς τι θανμάσιον ἀπήντησεν, ἢ τόποι καθάροι καὶ λειμῶνες ἐδέξαντο, φωνὰς καὶ χορείας καὶ σεμνότητας ἀκουσμάτων ἱερῶν καὶ φαντασμάτων ἁγίων ἔχοντες. Scholiastes noster ad v. 344 λειμῶν γὰρ ἀνάκειται τοῖς μύσταις. δηλοῖ δὲ καὶ Σοφοκλῆς. Utrum Sophocles in Orco, an Eleusine pratum mystis dederit, nescitur. Scilicet in prato Proserpinam flores legentem Pluto rapuerat; vide infra ad v. 449.

v. 328. 329. Vulgo ἀμφὶ κρατὶ, sed περὶ κρατὶ Rav. Ven. Eustathius p. 1715, 62 habet vulgatam, ὁ κωμικὸς λέγει τὸ, ἀμφὶ κρατὶ σῶ βρύοντα στεφάνον μύρτων, contra idem p. 701, 2 ἐπὶ legit: τὸ, ἐπὶ κρατὶ σῶ παρὰ τῶ κωμικῶ. Pro σῶ Baroccianus σῆ. Veram lectionem περὶ κρατὶ primum tuitus est Hermannus De Metr. p. 352. Ceterum myrteam coronam Jaccho cum initiatis communem fuisse apparet vel e v. 156 καὶ μυρρῖνῶνας —. Scholiastae verba ad nostrum locum sic transponenda sunt, Μυρσίνης στεφάνῳ ἐστεφανοῦντο οἱ μεμυημένοι, οὐχ, ὥς τινες νομίζουσιν (male Ald. νομίζοντες), κισσίνῳ· ὅτι οἰκείως ἔχει πρὸς τὸ φυτὸν ἢ θεὸς, καὶ ὅτι τοῖς χθονίοις ἀνιέρωτο. ὁ δὲ Ἀπολλόδωρος καὶ τοὺς θεσμοδέτας φησὶ διὰ τῆς μυρσίνης στεφεσθαι. De eo, quod praeter alios Apollodorus tradidit, plura dicam sive ad Eqq. 959 sive ad Agricolas Pollucis X, 69; est enim id quidem a nostra causa alienissimum. Qui factum sit, ut nonnulli falso initiatis coronam tribuerent hederaceam, haud obscurum erit recordanti, Jacchum, cujus exemplum coronati mystae sequebantur, jam antiquitus ad Dionysos male relatum esse, ita

ut proclivi errore myrteae Jacchi coronae hederacea Dionysi substitui posset. Est enim, qui Jacchum et hedera coronatum esse mentiat, et cum Dionyso eundem planissime confundat, Claudianus *De Rapt. Pros. I, 16* *lenisque simul procedit Jacchus | crinali florens edera, quem Parthica velat | Tigris — . | Ebria Maeonius firmat vestigia thyrsus.* De myrtea initiatorum corona cum plerisque consentit Ister in schol. Sophocl. ad Oed. C. v. 681. ὁ δ' Ἰστρος τῆς Δήμητρος εἶναι στέμμα τὴν μυρρὶνὴν καὶ τὴν μίλακα, περὶ ἧς γίνεσθαι τὴν διαδικασίαν· καὶ τὸν ἱεροφάντην δὲ, καὶ τὰς ἱεροφάντιδας, καὶ τὸν δαδοῦχον, καὶ τὰς ἄλλας ἱερείας μυρρὶνῆς ἔχειν στέφανον· δι' ἃ καὶ τὴν Δήμητρα προσδέσθαι ταύτην φησί.

v. 331. ἐγνατακρούων] Cf. infra v. 374 ἐγκρούων. Similis pedum pulsatio (ποδοκρουσίαι) memoratur Straboni X p. 470. Pro θρασεῖ Elb. θρασὶ Rav. θαρσεῖ et Venetus adeo θύρσῳ, quasi de Baccho videlicet. Docte tamen insanientis est lectio, θύρσῳ δ' ἐγνατακρούων ποδὶ, quacum confer Eurip. Bacch. v. 188 θύρσῳ κροτῶν γῆν.

v. 332. ἀκόλαστον] minime libidinosam (vulgaris enim significatio tam a sanctitate hujus festi, quam ab aliis epithetis ἀγνὰν, ἱερὰν abhorret) sed μὴ κεκολασμένην non adstrictam, non castigatam, unbeschränkt. Vide Lucian. Hermotim. c. 86 οὔτε δίαιταν κεκολασμένην, ἀλλ' ἀνετα πάντα καὶ ἐλεύθερα, Aelian. V. H. XI, 3 κεκολασμένην τροφῇ διαβιώσας, Plutarch. Lycurg. c. 22. τὴν ἄλλην δίαιταν οὐχ οὕτω κεκολασμένην οὐδ' ὑπεύθυνον τοῖς νέοις παρεῖχον. Scholiasta partim recte, partim secus, ἀκόλαστον: μανιώδη, βαυχικὴν, ὀσίαν [immo ἢ ὀσίαν]: οὐ γὰρ δὴ αἰσχρὰν καὶ ἀσελγῆ. Paulo melius explicant Gl. Victor. impunitam, ungestraft: μὴ κολάσεως ἀξίαν, ἥγουν μέμψεως. Cf. v. 406. ἀζημίους. — v. 332 sqq. τὴν — τιμὴν Rav. Borg. Barocc. Parisinus C Cantabr. I et II Monac. Elb. Vulgata τὰν — τιμὰν esse

videtur in Ven. Mutin. Mox Brunckius recte edidit *ἀγνάν*. Codd. et edd. omnes *ἀγνήν*. Nisi forte Ven. et Mutin. *ἀγνάν* habent. — 335 sq. Pro *ἱερὰν* Cantabr. I et Harlej. *τὴν ἱερὰν*, porro *ὀσίοισι* Cantabr. I, et *μύσταισι* Cantabr. I. II. Rav. Ven. Borg. Parisinus C, denique Baroccianus *ὅς. μύσταισι χ. ἁ. ἱερὰν* hoc etiam ordine. Non contigit mihi aut hunc versum, aut si vitium fecit antistropha, v. 353 emendare; hoc tamen scio, formas *χοροποιὸν μάκαρα ἦβαν* et *ὀσίοις μύσταις χορείαν* ad se invicem referri non posse. Neque enim purus ionicus et qui anaclasin habeat, usquam sibi respondent, cuiusmodi vitia tria quatuorve librarii commiserunt, unum in Baccharum choro recte ab Hermannō sublatum. Nostrum vero locum recte ac ratione corrigere vel artis est magnae vel felicitatis. Postremo in mentem venit scribi posse,

ὀσίαν μυστοχορείαν
novo verbo scribarumque injuriae exposito. Mira est autem conjectura amici, cui *μύσταις* glossema esse videbatur,

ὀσίοις σοῖσι χορείαν.
Idem metri vitium in Aesch. Prom. v. 398 sic corrigo certa emendatione, a qua haud longe abfuit Reisigius ad Soph. Oed. C. p. 388,

*Στένω σε τᾶς οὐλομένας τύχας, Προμηθεῦ,
Δακρυσίσταντον ἀπ' ὀσῶν ῥαδινὸν λει-
βομένα ῥέος, παρειὰν
Νοτίοις τ' ἔτεγξα παγαῖς.*

Ad haec concinnitate prorsus Aeschylea refertur antistrophe,

*Πρόπασα δ' ἤδη στονόεν λέλακε χώρα,
[Μεγάλως τοι] μεγαλοσχήμονα κάρχαιοπρεπῇ
στένουσα τὰν δᾶν
Ξυνομαιμόνων τε τιμάν.*

Sententiae pariter atque metri causa *μεγάλως τοι* addendum putavi, ductus etiam illis verbis, *μεγαλοστό-
νοισι σοῖσι πῆμασι*. — v. 337 sq. Pro *κόρη* Cantabr. I

et Harlej. κόρα, itemque Cantabr. I mox προβέπνευσας. Scholiasta, παρόσον χοῖροι τῇ Δήμητρι καὶ τῷ Διονύσῳ ἐθύοντο, ὥς λυμαντικοὶ τῶν τοῖν θεοῖν δωρημάτων. Alii, quos nominavit Lobeckius Aglaoph. p. 828 alias causas excogitarunt nihilo meliores. Ego quum olim putassem, foecunditatis causa suam Cereri mactatam esse, postea conjeci, lustrationis ergo suae rem divinam factam esse ab initiandis. Nam initiandi et porcellum immolabant (Pac. v. 370 sq.) et initiandi lustrabantur, id quod clare ostendit Meursius Eleusin. c. 7 et c. 8. Tum omnino porcellus ad lustrationem aptissimus videbatur, quo Graeci etiam in caede expianda uti solebant, ut recte Eustathius p. 1183, 17 σημείωσαι δὲ, ὅτι ἐπιτήδειος ἐδόκει πρὸς καθαρμὸν ὁ σῦς —. Quin porcello, non porco faciebant et Eleusiniis initiandi (Acharn. 712. 729. 771 et Plutarch. in Phocione c. 28), et caede impiati (Aeschyl. Eumen. 428 et Apollon. IV, 704 sqq.). Sed in Eleusinia lustratione nonnullas daduchi partes fuisse e Suida liquet, Διὸς κώδιον: οὗ τὸ ἱερεῖον Διὶ τέθυσται. θύουσι δὲ τῷ τε Μειλιχίῳ καὶ τῷ Κτησίῳ Διὶ. (duo codd. κτησιδίῳ. Lobeckius Ἰκεσίῳ, probante Hermanno Opusc. VI p. 209) τὰ δὲ κώδια τούτων φυλάσσουσι, Δία (διὰ ex Eustathio Phrynichoque corrigendum) προσαγορεύοντες. χρῶνται δ' αὐτοῖς οἱ τε Σκироφορίων τὴν πομπὴν στέλλοντες καὶ ὁ δαδοῦχος ἐν Ἐλευσίνι, καὶ ἄλλοι τινὲς πρὸς τοὺς καθαρμούς, ὑποστορνύντες αὐτὰ τοῖς ποσὶ τῶν ἐναγῶν. Quae et Meursius Eleusin. c. 7 p. 128 et Sancerucius et Creuzer recte interpretati ita censent, etiam Eleusine initiandorum pedibus dialem pellem a daducho substratam esse. Longe aliter judicat Lobeckius Aglaoph. p. 184 sqq., quo auctore verba ὑποστορνύντες — τῶν ἐναγῶν minime ad daduchum, sed ad exegetas pertinent, qui caede pollutos expiarint, tum quia ἐναγῆς homicidam significet, tum quod homicidae ut scelerato mysteriis interdictum sit, tum quia fieri non

possit, ut daduchus Eleusinius tetro sanguinis piandi officio functus sit. At neque caetera ullam vim habent, neque sanguinem a daducho quisquam expiatum voluit. Immo causa lustratorum dispar fuit planeque diversa, communis autem omnium ipsa lustratio, licuitque Suidae eandem sententiam hisce verbis complecti, ὑποστορνύντες αὐτὰ τοῖς ποσὶ τῶν καθαιρομένων, οἷον τῶν ἐναγῶν, τῶν μυουμένων, τῶν πεμπόντων. Scio equidem, quid vir summus p. 186 conjecerit, daduchum Δῖον suum prae manibus tulisse videri, idcirco quod in lustralibus pompis Athenienses Jovio usos esse pro caduceo testetur Eustathius. Nos vero ipsum audiamus Eustathium p. 1935, 8 καὶ οἱ τὸ διοπομπεῖν δὲ ἐρμηνεύοντές φασιν ὅτι δῖον ἐκάλουν κώδιον ἱερείου τυθέντος Διὶ Μειλιχίῳ ἐν τοῖς καθαρμοῖς φθίνοντος Μαιμακτηριῶνος μηνός, ὅτε ἤγοντο τὰ πομπαῖα, καὶ καθαρμῶν ἐκβολαὶ εἰς τὰς τριόδους ἐγίνοντο. εἶχον δὲ μετὰ χειρὸς πομπόν, ὅπερ ἦν, φασὶ, κηρύκιον, σέβας Ἑρμοῦ. καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου πομποῦ καὶ τοῦ ῥηθέντος δίου τὸ διοπομπεῖν. Enimvero primum mira fides est pelliculae in caduceum versae, deinde non id profecto dicit grammaticus, Jovium loco fuisse caducei, sed contra dialem pellem (δῖον) et caduceum (πομπόν) res quum diversas tum in lustratione tamen juxta usitatas eo tantum conjungit, ut verbum διοπομπεῖν ex utroque compositum esse indicet. Denique Eustathius de isto suo πομπῶ aut plane fallitur, aut certe v. διοπομπεῖν ab hoc caduceo derivare non debebat. Nimirum oblitus erat vir egregius Phrynichi sui, abs quo tota res optime explicata est, in Bekk. Anecd. p. 7, 15 Ἀποδιοπομπεῖσθαι καὶ διοπομπεῖσθαι: σημαίνει μὲν τὸ ἀποπέμπεσθαι καὶ ἀποκαθαίρεσθαι μύση· σύγκειται δὲ τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ δίου, ὃ ἐστὶ δέρμα τοῦ ἱερείου τοῦ θυομένου τῷ Διὶ, ἐφ' οὗ ἐστῶτες ἐκαθαίροντο, [οἷον τὰς ἀποδιοπομπήσεις ἐποιοῦντο ἐπὶ τοῦ (male codex οἷον ἐκ τοῦ) δίου τοῦ δέρματος], καὶ τοῦ

πέμπεσθαι κ. τ. λ. Quae uncis inclusi, ea Bekker duce partim ad Timacum p. 40 Ruhnkenio praeter necessitatem tamen delevit. Postremo Hesychii glossam emendatam infra posui, Διὸς κώδιον: οὕτως ἔλεγον, οὐ τὸ ἱερεῖον ἐτέδυτο, ἢ ἐφ' οὐ οἱ καθαιρόμενοι ἐστήκεσαν τῷ ἀριστερῷ ποδί. τινὲς δὲ τὸ μέγα καὶ τέλειον. ὁ δὲ Πολέμων τὸ ἐκ τοῦ Διὸς τεθυμένου ἱερείου.

v. 339. Persona Δι. abest a Cantabr. II. Verba οὐκουν ἀτρέμ' ἔξεις e comico affert Eustathius p. 579, 1. Loquax autem servus jam tertium post v. 315 et v. 321 in sacris tacere a Baccho jubetur. Et nunc quidem ei porcinae nidore allecto, si tandem conticuerit, spem facit farciminis. Comparare quodammodo licet Horat. Od. III, 2, 25. *Est et fidei tuta silentio | merces: vetabo, qui Cereris sacrum | volgarit arcanae, sub isdem | sit trabibus cec.*

v. 340 sq. Legebatur,
 Ἐγείρε φλογέας λαμπά-
 δας. ἐν χερσὶ γὰρ ἦκει
 τινάσδων —.

Ἦκει pro ἦκει exhibent Rav. Ven. Borgianus. Tum scholiasta, ἐν δὲ τισὶν ἐκλέλοιπε τὸ τινάσδων. Et deest τινάσδων in Elbing. et in Cantabr. II, in hoc quidem addito scholio, τὸ τινάσδων — ἐξεβλήθη ὑπ' ἐμοῦ. Hunc locum, quem nemo quisquam intellexit, ita exhibui, uti multis abhinc annis a me restitutus est, adscita scriptura ἦκει et correcta tantum interpunctione. Nam ἔγειρε auf! pro ἐγείρου positum est, sicut in Eurip. Iphig. A. 624 ἔγειρ' ἀδελφῆς ἐφ' ὑμέναιον εὐτυχῶς et παῦε pro παύου locis exstat innumerabilibus. Hoc ipsum ἔγειρε Novo Testamento vindicavit Friedericus frater ad Marcum p. 55 sq., in quo ἔγειρε dicitur prope ad modum interjectionis. Deinde particula γὰρ pluribus atque adeo multis verbis postponitur rarius in sermone pedestri, frequentissime autem a poëtis, de qua re quum alii, tum ego quoque in Quaestt.

Luc. p. 100 disserui Sed omnem sententiam librarii misere eo corruerunt, quod pro tertia persona secundam ἦκεις arripuerunt, Jacchum hic dictum esse rati sive ob v. 326 ἐλθέ, sive quia Jacchus ejusque simulacrum facem plane gestabat: cui quidem lectioni hodie vulgatae, quum longe pessima sit, interpretes tamen secure indormierunt. At neque servato isto ἦκεις structura loci ullum inveniet exitum, et magnopere inter se pugnant vocabula ἔγειρε atque ἦκεις; Jacchus enim, si jam advenerat, cur tandem erat excitandus? et hic nisi alius quidam potius, quam Jacchus taedas quassaret, certe non posset paullo post v. 350 illud dici de ipso Jaccho, σὺ δὲ λαμπάδι φέγγων, cum manifesta quidem nostri loci oppositione; et tertia persona ἦκει necessario requiritur ob proxima verba, φέγγεται, πάλλεται, ἀποσείονται; hoc enim modo sententiarum ordo decurrit: adest (quisnam adsit, statim videro), flamma autem pratum relucet caet. Immo vero certissimum est, hunc versum suscepta lectione ἦκει ad daduchum referri itaque explicari debere: Excitare! ardentes enim faces manibus quatiens advenit, Jacche o Jacche, nocturnorum orgiorum lucifera stella. Erhebe dich, Jacchos! denn dein Daduchus ist gekommen, brennende Fackeln in den Händen schwingend, er der nächtlichen Weihe leuchtendes Gestirn. Splendide vero et imprimis poëticae daduchus vocatur νυκτέρου τελετῆς φωσφόρος ἀστήρ. Tum mentio daduchi eo pertinet, quod ille Jacchi ipsius erat sacerdos. Quod etiamsi nemo diserte tradidisset, tamen satis certo appareret ex ipso nomine ὁ δαδοῦχος comparato cum Jacchi simulacro facem, ut constat, manu tenentis. Nunc autem id vel in hac Ranarum scena clare indicavit Aristophanes, qui v. 394 sqq. daduchum fecerit choro imperare, ut Jacchi dei laudes celebrarent; loqui enim illo in loco daduchum ex antistropha v. 440 sqq. efficitur, quum verba φέγγος ἱερὸν οἷσων profecto in nullum alium cadant, nisi daduchum. Praeterea id evidenter

ostendit Clemens, diligentissimus ille mysteriorum graecorum indagator, in Cohortat. p. 11 (p. 18 P.) αἰδέσθῃτι, δαδοῦχε, τὰς λαμπάδας· ἐλέγχει σου τὸν Ἰακχὸν τὸ φῶς. Atque ut daduchus fuit Jacchi, sic hierophantam Cereris, cerycem autem Proserpinae sacerdotes fuisse infra fortasse demonstrabo. Venio ad interpretes. Ac scholiasta quidem valde nugatur: ἀξιοῦσι δέ τινες, inquit, αὐτὴν τὴν λαμπάδα φωσφόρον ἀστέρα λέγειν. Obversabantur eis hujusmodi loca, ut Eurip. Helen. 1131 δόλιον ἀστέρα λάμψας i. e. πυρσεύσας φλογερὸν σέλας, ut paullo ante legitur; sed ea res nihil sane ad locum nostrum. Porro, ὁ δὲ λόγος κολοβός ἐστιν, εἰ μὴ τὸ τινάσσων ἀντὶ τοῦ τινασσόμενος λαμβάνεται. Absurde. Deinceps, τὸ χερσὶν εἰς τὸ ἔγειρε συνάπτουσιν. ἦκει γὰρ κατὰ ἀναστροφήν. Homo festivus γὰρ ab initio poni voluit verbis ita ordinatis, Ἐγειρε φλογέας λαμπάδας ἐν χερσὶ· γὰρ ἦκει τινάσσων —. Plerique eodem fere modo haec convertunt, quo Brunckius: *Excita flammeas lampadas, quas advenis in manibus qua- tiens, o Jacche* —. At ista translatio multis vitiis laborat. Fuerunt etiam, qui quum Jacchus φωσφόρος ἀστὴρ dici visus esset, ex h. l. colligerent, Eleusine deorum signa lucifera in medio posita esse, quam conjecturam haud improbat Lobeckius Aglaoph. p. 60. Neque statuere possum, eccui bono sit Scaligeri opinio verba ἐν χερσὶ γὰρ ἦκει τινάσσων parenthesi circumscribentis, id quod Bothius nuper sequutus est. In una tamen conjectura paullo diutius versabor Hermannii, qui De Metris p. 352 γὰρ ἦκει utpote pessimum additamentum delevit scripsitque,

Ἐγειρε φλογέας λαμπάδας ἐν χερσὶ τινάσσων

Ἰακχ' ὦ Ἰ.

Quae correctio Hotibio etiam probata quater a Dindorfio recepta est. Reisigius vero in Conject. p. 299 verba γὰρ ἦκει expungi posse recte negat eam ob causam, quod ex nihilo nata esse scribisque divina qua-

dam virgula suppeditata nequeant. Ego haec praeter-
ea Hermanno tum juveni opponam, primum de Jacchi
taedis hic sermonem esse non posse propter v. 350 σὺ
δὲ λαμπάδι φέγγων, de quo supra dictum est; dein-
de si Jacchus taedas ardentes nondum quassaverit, sed
quassare demum jubeatur, non posse dici lampadum
accensarum flamma pratum relucere; postremo verba
φλογὶ φέγγεται δὲ λειμῶν etiam ideo huic conjectu-
rae obstare, quod ex iis pateat, ante non imperatam
esse rem ullam secunda persona, sed potius tertia nar-
ratam: recte enim haec conjungi possunt, ἦκει τις τι-
νάσδων, φλογὶ φέγγεται δὲ λειμῶν, non recte autem
haec, ἔγειρε τινάσδων, φλογὶ φέγγεται δὲ λειμῶν.
Sed errasse virum summum non rei magis indicio pa-
tescit, quam Hermanni confessione. Postea enim in
Elem. D. Metr. p. 502 de h. l. idem ita scripsit:
*Nisi magis reconditum quid latet, non video, quo-
modo expediri hic locus possit, nisi deletis verbis
γὰρ ἦκει.* Denique nuper Hermannus ad me scri-
psit, si in stropha Ἰακχε cum Barocciano fere libro
addatur, metrum hujus versus salvum esse futurum.
Mirari licet, quod nostro in loco, qui unus obscurissi-
mus est, omnia recte dicta nec quidquam mutandum
censet; illud tamen haud dubium est, quin pristinae
illi conjecturae valedixerit. Ceterum quod Reiskius
φλογεράς λαμπάδας scribi jussit, vulgarem formam
male substituit poëticae. Nam adjectivum φλόγεος ab
Homero (Il. ε', 745 sive θ', 389) acceptum habet etiam
Euripides Hecub. v. 1104 in cantico et Troad. v. 1258
in anapaestis.

v. 342. Ἰακχε Aldina, Juntina II omnesque edd.
Dindorfianis priores praeter Juntinam primam fidam-
que ejus pedissequam, Gormontianam sive Parisinam
a. 1528, in quibus est Ἰακχ' ὦ Ἰακχε. Et Ἰακχ' ὦ
Ἰακχε omnes prope codd., Rav. Ven. Mutin. Borg.
Cantabr. I et II Vatic. Monac. Elbing. ὦ Ἰακχε Ἰακχε
Baroccianus ὦ Ἰακχ' ὦ Ἰακχε Parisinus C. Scholiasta

ἱανχ' ὦ ἱανχε ἀναλόγως τῇ στροφῇ γράφουσι. Quam lectionem verissimam illam primum adscivit Hermannus De Metr. p. 352. Neque enim, ut incondite dicit scholiastes, ἱανχ' ὦ ἱανχε, sed potius vulgata scriptura ἱανχε conjectura est e strophae versu repetita. In quo quum post v. ναίων tres syllabae excidissent, in antistropha alii metrici audacter scripserunt τινάσσων Ἰανχε, alii servata lectione Ἰανχ' ὦ Ἰανχε non minus temere verbum τινάσσων expulerunt, quod a nonnullis codd. abesse supra vidimus. Reisigii vero in Conject. p. 299 conjectura, ἦκεις, ὦ Ἰανχε, ne metro quidem satisfacit, nedum sententiae.

v. 344. Perabsurde in omnibus edd. ante Brunkium post φλογὶ interpungitur, id quod correxit etiam Bentlejus. Pro φέγγεται est φλέγεται in Veneto Mutin., in lemmate scholii, in Vatic. in Parisinis AC (Parisinus E in textu φέγγεται, sed in γρ. φλέγεται) repugnante metro. Atque etsi poëta haud dubitaverit dicere λειμών φλογὶ φλέγεται (sicuti est in Lysistr. v. 1285 Δία τε πυρὶ φλεγόμενον Aesch. Agam. 90 βωμοὶ δώροισι φλέγονται al.), magis tamen propria dictio est λειμών φέγγεται lucet, non φλέγεται incenditur; sol autem et φέγγει et idem φλέγει, ut recte Sophocles Ajac. v. 673 τῇ λευκοπώλῳ φέγγος ἡμέρᾳ φλέγειν. Recte vero ad se referuntur pedes ionici,

ὁσίους ἐς Δειασώτας

et φλογὶ φέγγεται δὲ λειμών, propterea quod anceps est quarta syllaba in anaclasi. Nam in hoc ipso carmine quater sibi hae formae respondent,

v v — v — v — —

et

v v — — — v — —

Sed quia φλέγειν multo notius verbum est frequentiusque quam φέγγειν, ideo et h. l. multi φλέγεται pro φέγγεται et v. 350 omnes librarii φλέγων pro φέγγων substituerunt. Adeo facile careo amicissimi viri conjectura.

φλέγεται δὲ φλογὶ λειμών,

quando nec falsa lectione *φλέγεται* inniti licet, neque δὴ sed δὲ particula ad continuandam orationem opus est, neque omnino hic versus vitio creatus est, sed strophicus, in quo *Δειασώτας* pro *Διασώτας* restitui.

v. 345. *γόνυ πάλλεται γερόντων*] haec desunt in Cantabr. II, reposita tamen a pr. m. post *λύπας*. In quo infelicem manum metrici facile agnoscas. Ad sententiam apte comparat Bergler Eurip. Bacch. v. 184 — 190.

v. 346. Omnes edd. ante Brunckium *ἀποσείεται*. Brunckius *ἀποσείονται* et sic Rav. Ven. Mut. Borg. Barocc. Vatic. et Parisini A C E. Id probarunt etiam Kuster, Hotibius et Dindorfius. Nam *ἀποσείεται* aut fortuito errore natum est (praecedunt autem *φέγγεται* — *πάλλεται*) aut mala sedulitate metricorum.

v. 347 sq. *χρονίων τ' ἐτῶν παλαιῶν ἐνιαυτούς*] Hic quoque meam emendationem recepi. Nam grammatici, quum nefas putassent verba *ἐτῶν ἐνιαυτούς* conjungi, duplici conjectura h. l. inquinaverunt, altera hac, — *λύπας χρονίων ἐτῶν, παλαιούς τ' ἐνιαυτούς*, altera ne metro quidem consentanea, *χρόνους τ' ἐτῶν, παλαιούς ἐνιαυτούς*. Prior conjectura tota exstat in Barocciano et Parisino C, ejusdemque laciniae supersunt in Parisinis B D edd. Ald. Junt. I. II. III. Crat. Ven. I Wech. Gel. Brub. Raph., in quibus omnibus est

χρονίων τ' ἐτῶν

παλαιούς ἐνιαυτούς.

Nam in edd. Francofurtensi a 1586 in Lugdunensi a. 1624, Porti et Kusteri illam paene totam inveni,

χρονίων τ' ἐτῶν,

παλαιούς τ' ἐνιαυτούς.

Longe plures libros conjectura invasit posterior, a Brunckio recepta,

χρόνους τ' ἐτῶν,

παλαιούς ἐνιαυτούς.

Hanc totam servarunt Parisini A E, Mutinensis et major codicum pars apud scholiastam, *χρονίων τ' ἐτῶν*:

εἰ μὲν οὖν γράφεται, Ἰωνικόν ἐστὶ πενθημιμερὲς
ἐκ παίωνος τρίτου ἀναλόγως τῷ ἐν τῇ στροφῇ ὀγδόῳ·
εἰ δὲ χρόνους τ' ἐτῶν, ὥς ἐν τοῖς πλείοσιν, ἰαμ-
βικὴ ταυτοποδία. Tum Vaticanus χρόνων τ' ἐτῶν,
lectionibus χρόνους τ' ἐτῶν et χρονίων τ' ἐτῶν con-
fusus. Denique Ravennas et Venetus,

χρονίους τ' ἐτῶν

παλαιῶν ἐνιαυτούς,

et χρονίους etiam Borgianus et ἐτῶν χρονίους ἐνιαυ-
τούς ex h. l. citat Eustathius p. 1384, 63. Sed etsi
Ravennas ac Venetus genitivum παλαιῶν soli recte
tuentur, χρονίους tamen vel propterea repudio, quod
e perantiqua ista interpolatione χρόνους natum vide-
tur. Ergo restituatur antiquissima optimeque testata
scriptura χρονίων τ', in quam nulla cadit fraudis
suspicio, restituatur etiam παλαιῶν, item illa antiquis-
sima, i. e. me auctore scribatur, χρονίων τ' ἐτῶν
παλαιῶν ἐνιαυτούς, longorumque annorum vetusto-
rum spatia. Nam ex omnibus omnium codicum scri-
pturis una quodammodo ferri potest Ravennatis ac Ve-
neti, quam Hermannus De Metris p. 352 et in Elem.
D. M. p. 501 probatam recepit Dindorfius; sed ea ipsa
ne satis poëtica quidem videtur. Hoc genere praestat
Reisigii ad Soph. Oed. C. C. C. p. 335 conjectura,
χρονίους τ' ἐτῶν παλαιούς ἐνιαυτούς, quae caetero-
quin et a codicum vestigiis longe recedit et sententiam
corrumpit; quid enim sibi volunt spatia vetusta? Illud
recte observavit Reisigius, solere poëtas, etiam in co-
moediae sublimioribus locis, quum duo epitheta sine
ulla copula ponere, tum eleganti epithetorum colloca-
tioni operam dare, adscripsitque Eurip. Hecub. v. 423
et Ar. Nub. v. 334. Addere licet Aeschyl. Prometh.
v. 154 δεσμοῖς ἀλύτοις ἀγρίοις, id quod male desc-
ruit idem Reisigius ad Oed. C. p. 341, Soph. Antig.
v. 1133, Eurip. Jone v. 1050 ibid. v. 1093 Ar. Nub.
v. 278 ibid. v. 300 Thesmoph. v. 47 ibid. v. 125 alia-
que sexcenta. Tu vide etiam Elmslejum ad Medeam

v. 807. Caeterae hominum doctorum opiniones vel eo concidunt, quod ἐτῶν ἐνιαυτοὺς recte dictum esse non magis quam grammatici librariique intellexerunt, ad Parisini C et Barocciani interpolationem, — λύπας χρονίων ἐτῶν, παλαιούς τ' ἐνιαυτοὺς quasi ad aram confugientes. Hanc enim lectionem in adnotatis sequitur Brunckius; ad eundem modum haec convertit Kuster; Dawesius, quum etiam metro inepte timeret, in Misc. Crit. p. 236 conjecit, — λύπας χρονίων ἀτῶν, παλαιούς τ' ἐνιαυτοὺς. Hanc Dawesii conjecturam probat Hotibius, Ravennatis scripturam leviter corruptam edit Bothius. Postremo ἐτῶν ἐνιαυτοὺς h. l. agnoscit Eustathius et p. 191, 19 ἐνιαυτὸς γοῦν χρόνος ὁ διατριβὴν ἔχων καὶ μὴ σύντομος. διὸ καὶ ἐπίθεται τοῦ ἔτους εἴληπται παρὰ τῷ κωμικῷ εἰπόντι ἐτῶν ἐνιαυτοὺς et p. 1384, 63, ubi citat ἐτῶν χρονίους ἐνιαυτοὺς et p. 754, 3, ubi ex h. l. citat ἐτέων ἐνιαυτοὺς. Ultimus Eustathii locus hic in Victorii glossa descriptus est, non omissa ludicra a verbo ἰαύειν derivatione, quam ter inculcavit Eustathius. Atque illud quidem ex ipso genitivo ἐτῶν ἐνιαυτοὺς elucet, ab Aristophane ἐνιαυτῶν quam ἐτῶν longius spatium esse dici. Eodemque modo Euripides ἐνιαύσιος ponit de septem annorum (ἐτῶν) intervallo, qua re Scaliger, Tyrwhittus, Reiskius, Musgravius frustra offensi sunt, in Helena v. 775 ἐν δ' εἰπὲ πάντα παραλιπὼν, πόσον χρόνον | πόντου 'πὶ νώτοις ἄλιον ἐφθείρου πλάνον. | Μεν. ἐνιαύσιον πρὸς τοῖσιν ἐν Τροίᾳ δέκα | ἔτεσι διήλθον δ' ἑπτὰ περιδρομὰς ἐτῶν. | Ελ. φεῦ, φεῦ· μακρόν γ' ἔλεξας, ὦ τάλας, χρόνον. At enim haec depravata sunt scripsitque Euripides haud dubie, ἐνιαύσιον (scil. χρόνον)· πρὸς τοῖσι δ' ἐν Τροίᾳ δέκα ἔτεσι διήλθον ἑπτὰ περιδρομὰς ἐτῶν. Miror enim, quod Hermannus meus Heathii conjecturam recepit hanc, Ἐνιαυσίων πρὸς τοῖσιν ἐν Τροίᾳ δέκα | ἔτεσι διήλθον ἑπτὰ περιδρομὰς ἐτῶν, quae

satis impedita est oratio. Tum ex Homeri Od. α, 16 ἀλλ' ὅτε δὴ ἔτος ἦλθε, περιπλομένων ἐνιαυτῶν nihil aliud consequitur, quam aliud ἔτος, aliud ἐνιαυτός fuisse. Ex his omnibus quum satis liqueat, vim istam vulgarem, qua a v. ἔτος nihil discrepat, voci ἐνιαυτός non ubique constitisse, tamen quacnam altera ejus significatio sit, adhuc quaeritur. Ego vero jam dudum perspexi, v. ἐνιαυτός primum ac proprie omnino non de vulgari anno, quem Graeci ἔτος appellarunt, sed potius de *anno longo* dictum esse, quo circumactio, ut apud T. Livium est, *ad metam eandem solis, unde orsi essent, plenis annorum omnium spatiis dies congruerent*, id est verbi causa de octaeteride, qua a Cleostrato inventa, ab Harpalo autem emendata Graeci diutissime usi sunt, tum etiam de nobilissima illa, quae deinceps insequuta est, enneadecaeteride Metonis. Quod quum sola divinatione assequutus essem, postea incidi in gravissimum Apollodori locum, quo octaeteridem antiquissimis temporibus voce ἐνιαυτός nominatam esse docet III, 4, 2, 1. Κάδμος δὲ — ἐνιαυτὸν ἐδήτευσεν Ἄρει. ἣν δὲ ὁ ἐνιαυτός τότε ὀκτὼ ἔτη; Heynii enim nugae in scirpo nodum quaerentis piget refellere. Accedo ad scholiastam Sophoclis Trachin. v. 253. Ἐνιαυτόν: ὁ Ἡρόδοτος γὰρ ἔτη λέγει τὸν ἐνιαυτόν. Est illa editionis Romanae interpolatio, qua Passovius in Lexico s. Ἐνιαυτός alii que decepti sunt. At ipse Codex Laurentianus habet tantummodo, Ὁ Ἡρόδοτος γὰρ ἔτη λέγει recteque jam Brunckius correxit, ὁ Ἡρόδωρος γὰρ ἔτη λέγει. Nam Herodorus, notissimus ille scriptor rerum ab Hercule gestarum minime hoc dixerat, unum ἐνιαυτὸν tria ἔτη complecti, sed potius Herculem tres continuos annos Omphalae servisse. Contra illud plane ad nostram causam pertinet, videre, quomodo factum sit, ut Sophocles Trachin. v. 69 illius servitutis tempus uno anno, Herodorus autem et praeterea Apollodorus II, 6, 2, 7 triennio definirent. Quodsi priorem Apollodori locum III, 4, 2, 1

de Cadmi servitute comparaveris cum Sophocleo de hac ipsa Herculis servitute Trachin. 253 κείνος δὲ πρα-
 δεῖς Ὀμφάλη τῇ βαρβάρῳ | ἐνιαυτὸν ἐξέπλη-
 σεν, sic existimabis, vulgo in Graecorum fabulis he-
 roas creditos dictosque esse ἐνιαυτὸν δουλεῦσαι, qui
 quum longus esset annus sive octo sive quatuor sive
 trium annorum, poëta tamen sibi licere putavit longo
 annum sufficere vulgarem.

v. 349. τιμῆς Ald. Junt. I. II et caeterae usque
 ad Kusterianam et sic Rav. et Parisinus E. De reli-
 quis codd. parum constat. Recte τιμᾶς ed. Brunckiana.

v. 350. Libri omnes φλέγων contra metrum.
 Φέγγων scribi jussit Hermannus in Elem. D. M. p.
 502, comparato versu 344, ubi pars codicum pro φέγ-
 γεται male exhibent φλέγεται. Primum sic emenda-
 verat Bothius Hotibianus in Lect. Aristoph. p. 31
 (Legendum, inquit, φέγγων pro φλέγων, quod incon-
 cinnum.), qui nuper certissimam emendationem, nescio
 qua religione deterritus recipere dubitavit. Receptum
 φέγγων in Dindorfianis. In schol. Rav. Λαμπάδι]
 ἀπὸ τῇ λαμπάδι lege λάμπων τ. λ. secundum glos-
 sam Victorii, φλέγων] λάμπων. Tum pro λαμπάδι
 exstat λαμπάσι in Barocciano et Parisinis CE. Haud
 deterius, inquit Brunckius. Immo scriptura ista e v.
 340 derivata est aptiorque h. l. numerus est singularis.
 Nam Jacchi simulacrum unam modo facem manu tene-
 bat, auctore Pausania I, 2, 4 καὶ πλησίον ναός ἐστι
 Δήμητρος· ἀγάλματα δὲ αὐτῇ τε καὶ ἡ παῖς, καὶ
 δᾶδα ἔχων Ἴακχος. Ceterum nihil est taedifero Jac-
 cho cum eo Dionyso, qui in altero Parnassi vertice
 cum facibus saltabat. Immo quia Ceres filiam raptam
 facibus ex Aetnae vertice accensis quaesivisse diceba-
 tur, idcirco Eleusinia Cereri sacra ardentium taedarum
 jactatione celebrata sunt (Lactantius Div. Inst. I, 21.
 Ovidius aliique). Ergo Jacchum quoque gestare fa-
 cem oportebat sive ut comitem Cereris toto orbe ter-
 rarum Proserpinam quaerentis, sive Eleusiniorum con-

ditorem, quae ne Cereris quidem causa taedis ardentibus poterant carere. Quare Eleusinia haudquaquam eo taedis illustrata puto, quod facibus noctu opus esset, sed contra pervigiliis nocturnis quum ob alias causas, tum etiam ideo ornata sunt, ut locus taedis ardentibus daretur.

v. 351. Ridicule omnes editt. ante Brunckianam, ἔξαγε πάνδηρον consentiente scholiasta, πάνδηρον ἔλειον: προσληπτέον τὸ εἰς. ἔξαγε εἰς τὸ πάνδηρον καὶ ἔλειον δάπεδον. πάνδηρον δὲ παντοδαπῶν θηρίων δεκτικόν. Bene est, quod addit, τινὲς δὲ ἀναγινώσκουσιν ἐπ' ἀνδερὸν. Et legitur ἐπ' ἀνδερὸν in Rav. Ven. Mut. Vatic. omnibus Brunckianis (in his cum glossa, ἀνδρῶν πλήρεις), in Barocciano Bentleji, in Cantabr. I. II. Ita certatim Bisetus, Scaliger, Reiskius, Kuster, Bergler, Brunckius, Porsonus caeterique. Vulgatam alia corruptione auxit Borgianus, προβάδ' ἔξαγε πάνδηρον. Parisinus C ἐξάγαγ'. Adverbium προβάδην in Hesiodo exstat et simplex βάδην pedestres quoque scriptores habent inprimisque in formulis σχολῇ καὶ βάδην et θᾶττον ἢ βάδην.

v. 353. χοροποιὸν] χαροποιὸν Vaticanus et Parisini A C. Cf. quae dixi ad Thesmoph. v. 961. — v. 354 — 371. Omnes edd. ab Aldina ad Kusteri praefigunt ΕΠΙΡΡΗΜΑ et ἡμ. Et semichori persona in omnibus codd. esse dicitur praeterquam in Elbingensi. Quam Brunckius quum retinisset, Dindorfius Bothiusque nullam omnino personam hic notarunt. De epirrhemate consentit schol. στροφή καὶ εἰσθεσίς χοροῦ ἐπιρρήματική· ἔθος γὰρ ἐν τῷ ἐπιρρήματι χρηστὰ συμβουλεύειν τῇ πόλει ἢ ἐλέγχειν τοὺς πονηρευομένους. Quodsi forte numero versuum $18 + 2 = 20$ movebantur (epirrhema enim aut 20 versus aut 16 habere solet), non cogitarunt tamen, epirrhemata ubique tetrametris constare trochaicis. Immo hi versus potissimae maximaeque parabaseos parti, cui nomen erat anapaestis, simillimi sunt. Nam et metrum

illud in minore parabasi usu venit, neque alibi in Rannis tales quidem anapaesti usquam exstant, ne v. 674 — 737 quidem, ubi aliae quaedam partes justae parabasis inveniuntur. Tum minorem parabasin inprimis ex eo cognoscas, quod poëta, sive collegarum virtutes detrectat, sive suas extollit, sive cives improbos vexat, ubique tamen ipse cum populo colloquitur. Atqui id ipsum in hos anapaestos cadere ne scholiastas quidem fugit, ὁ δὲ λόγος ἀπὸ τοῦ ποιητοῦ, καίτοι δοκῶν εἶναι χοροῦ. Quamobrem poëta invisitato loco, hoc est ea in scena, quae in mysteriis agendis tota versatur, simulacrum quoddam minoris parabasis intexit, ea tamen prudentia, nihil ut admisceret, quod non ab hierophanta dici posset aptissime. Jam vero minor parabasis sive anapaesti constantissime a coryphaeo recitantur in toto Aristophane. Quin hic a personis chori coryphaeus distinguitur clarissime v. 369 sq. τούτοις αὖδῶ — ὑμεῖς δ' —. Certum est igitur, hosce anapaestos recitasse prioris hemichorii coryphaeum. Quem hierophantam fuisse, initiorum antistitem eundemque Cereris sacerdotem, et e v. 382 sq. intelligitur, ubi Cereris, suae deae cani laudes jubet et e scholio ad v. 369 παρὰ τὴν ἱεροφάντου καὶ δαδούχου πρόβῃσιν, τὴν ἐν τῇ ποιίλῃ στεῖα. Nam a daducho, Jacchi sacerdote posterius hemichorium ducitur (supra v. 343 et postea v. 394 sqq. et v. 440—447). Neque magis hierocerycis persona, qui erat Proserpinae sacerdos, in h. l. convenit. Accedit enim, quod versus longe splendidissimi splendorem majestatemque hierophantae, sanctissimae personae desiderant. Graeci autem grammatici tametsi nihil neque hic de hierophanta, neque infra de daducho suspicati sunt, sacerdotis tamen personam partim agnoverunt. Aliquoties enim per hanc scenam, veluti ante v. 382 in varietate lectionis persona ἱερεὺς reperitur. Quo facilius in personis supra v. 298 sqq. errari poterat. Neque sacerdotem choro mystarum interfuisse negat schol. ad

v. 297 (299) ἤδη γὰρ ἦν ὁ χορὸς τῶν μεμνημένων κατὰ τὴν σκηνὴν γενόμενος. οἱ δὲ φασιν, ἄτοπον εἶναι νομίζειν ἀκολουθεῖν αὐτοῖς ἱερέα· μὴ γὰρ ἐμφαίνεσθαι. Verba enim postrema non ad chorum et scenam nostram, sed ad illum ipsum locum personasque Bacchi et Xanthiae refero. Hae igitur me causae moverunt, ut anapaestis hierophantae praeponere nomen auderem. Ceterum jam Beckio ad v. 372 anapaesti a chori duce dicti esse videbantur; Vossius v. 354 — 371 recte primo dedit coryphaeo (quem aut hierocerycem putavit aut hierophantam), sed inepte tum v. 372 — 381 eidem continuavit, tum v. 382 sq. alteri coryphaeo tradidit; Welcker denique v. 354 — 384 tum etiam v. 394 — 398 omnes uni eidemque coryphaeo male assignavit addiditque p. 131, anapaestis hierophantae munus vel etiam hierocerycis repraesentatum videri; fieri tamen etiam illud potuisse, non ut unus, sed duo essent coryphaei, quorum alter hieroceryx v. 354 — 371, alter autem daduchus v. 372 sqq. loqueretur. Sed major etiam, quam nuper Welckeri, olim Aristarchi fuit infelicitas; schol. ad v. 354 Ἐπὶ τοῦτον τὸν χρόνον (leg. Ἀπὸ τούτου τὸν Χορὸν) λέγει Ἀρίσταρχος μεμερίσθαι εἰς μερικὰ ἀναπαιστικά, ἅλλα δὲ ἀμείβεσθαι τὸν χρόνον (leg. τὸν ὅλον Χορόν, scil. v. 384 sqq.). καὶ τί ἄρα σύνοιδεν ὁ Ἀρίσταρχος; δύναται δὲ καὶ ἐν σύζυγον (leg. ἐν σύζυγον) εἶναι τὸ λεγόμενον, πολλαχοῦ δὲ μεμερίσθαι καὶ εἰς διχορείαν τὸ λοιπὸν, ὥστε εἰς δώδεκα διαμεμερίσθαι. Et iterum ad v. 372 ἐντεῦθεν δὲ Ἀρίσταρχος ὑπενόησε μὴ ὅλα (leg. ὅλου) τοῦ Χοροῦ εἶναι τὰ πρῶτα (scil. v. 354 — 384). τοῦτο δὲ οὐκ ἀξιόπιστον· πόλλαν γὰρ ἀλλήλοις οὕτω παρακελεύονται οἱ παρὰ τὸν Χορόν (leg. οἱ περὶ τ. Χ. vel cum Bekkero, οἱ κατὰ τ. Χ.). Qui loci faciunt, ut Aristarchum impugnari existimem a scholiasta ad v. 440 δύνανται πάντες οἱ κατὰ τὸν Χορόν ἀλλήλοις παρακελεύεσθαι, καὶ μὴ εἰς ἀμοι-

βαῖα διαίρεισθαι. (Hic insero ΑΛΛΩΣ) ἀλλὰ τοῦτο εἰς οὐδὲν φαίνοιτο ἂν οἰκονομούμενος. Ceterum duo priores loci clare docent, Aristarchum v. 354 — 384 totius esse chori negasse, ac potius a singulis chori personis singulos fere versus recitari voluisse, patetque e verbis, ὥστε εἰς δώδεκα διαμεμερίσθαι, quae scholiastes haud dubie ex ista Aristarchi opinione assumpsit, versus, quos dixi, inter duodecim chori personas singulas sive unum hemichorium ab Aristarcho divisos esse. Ipsam Aristarchi divisionem ejusmodi fuisse suspicor, I 354, II 356, III 358, IV 359, V 361, VI 362, VII 365, VIII 366, IX 367, X 372, XI 377, XII 382. Sed hunc tam gravem errorem post ea, quae supra diximus, nihil attinet denuo refutare.

v. 354 afferunt Priscianus II p. 185 Kr., v. 354 et 355 idem postea p. 206 et Suidas s. ἐξίστασθαι, v. 354 — 357 Plutarchus Moral. p. 348, E, v. 354 — 356 et v. 369 — 371 A. Gellius in Praefat. p. 11 Gron.

ibid. χρῆ] δεῖ codex Prisciani Monac. (apud Spengelium ad Varronem p. 628) priore loco, qui χρῆ servat p. 206.

ibid. ἡμετέροισι] ἡμετέροις Rav. Barocc. Elb., Suidae * V (ἡμετέροισιν χοροῖς Suidae Mediol.), τοῖς ἡμετέροισιν (omisso χοροῖσιν) Plutarchus.

v. 355 γνώμην Barocc. Borg. Parisinus E Cantabr. I Harlej. Prisciani cod. Monacinus, γνώμη Cantabr. II, ἡ γνώμη Parisinus C, γλώσση Plutarchus. — καθαρεῦοι omnes edd. ab Aldina ad Rusteri, una Farrei excepta et sic Rav. Mut. Parisini A B D E Borg. Cantabr. I. II. Harlej., tum omnes libri Suidae, καθαρεῦει ed. Veneta Farrei et sic Venetus, Parisinus C Plutarchus. Apud Gellium vulgo est καθαρεῦοι, sed in cod. Regio καθερύει (sic). Apud Priscianum vulgo est καθαρεῦει, sed in cod. Monac. TOIC NME KAΘAPEYN. TE POIC XOPOICIN ACTIC . . . GNOMNN NOT in rasura exstant literae KAΘ. In

haec verborum traiectione tamen patet, in codice legi ἡμετέροις et γνώμην et Spengelio iudice etiam οὐ καθαρύει. Indicativum jure probarunt Scaliger, Duker, Bergler, Kuster in adnot. Brunckius et recentiores. Prior autem lectio γνώμην, a Boissonadio illa Bothioque ob meliorem sonum nescio quem recepta, hand dubia librariorum correctio est, qui καθαρὸς γνώμη, καθαρύω γνώμη non minus attice dici quam καθαρὸς, καθαρύω γνώμην nesciebant. At certae talis dativi exempla collegerunt Lobeckius ad Phryn. p. 364 sq. et Matthiae Gr. Gr. p. 783 ed. II. Horum copiis locum addamus memorabilem Hom. II. γ, 193 μείων μὲν κεφαλῇ Ἀναμέμνονος Ἀτρεΐδαο, | εὐρύτερος δ' ὦμοισιν ἰδὲ στέρνοισιν ἰδέσθαι. Hic enim Aristarchi lectionem κεφαλῇν, quam Heynius tueri non dubitavit, graviter refutat versus proximus.

v. 356. Parisinus C ἐχόρευεν. Ald. μήτιδέ πω, unde μήτ' ἴδε πω edd. pleraeque, etiam Kusteri et Brunckii; μήτ' οἶδέ πω Junt. I. II. III. Lugd. Batav. Gel. Port. Scaliger: ἴδε πω cum Vet. non οἶδέ πω. Vulgata μήτ' ἴδε πω est in Cantabr. II. μήτ' οἶδεν (vel οἶδε) Vatic. Parisinus A Harlej. Mutin. idque placuit Kustero; μήτ' εἶδεν Brunckius in adnot. et sic (vel μήτ' εἶδε) Rav. Ven. Parisinus C Borg. Cantabr. I Barocc. Suidas s. Ταυροφάγον. Apud Gellium quoque, in quo Victorius vulgatam μήτ' ἴδε πω edidit, codex Regius μήτ' εἶδεν. Denique Plutarchus μήτε ἦσε μήτε memoriae credo errore. Atque etsi per se dici sane poterat ὄργια εἰδέναι ut Eurip. Bacch. v. 472. 474 et Lucian. De Dea Syr. c. 6, hic tamen sententia postulat μήτ' εἶδεν μήτ' ἐχόρευσεν, neque spectator orgia vidit, neque ea saltatione ipse celebravit. Ita Euripides Herc. F. 613 τὰ μυστρῶν δ' ὄργι' εὐτύχησ' ἰδῶν.

v. 357. μηδὲ] μήτε Rav. Ven. Mut. Cantabr. I lemma scholii, Suidas s. Ταυροφάγον. εἴτε liber Poggianus. — γλώσσης Cantabr. I et Plutarchus. — Pro

βακχεῖ Suidae codex Oxon. *βακχεῖσαις*. Ceterum
 Kuster: puto, inquit, Comicum hic tangere velle sti-
 lum dithyrambicum Cratini. Verissime. Nam Crati-
 nus, poëta siquis alius sublimis et dithyrambos scripsit
 et comoediae choros similes dithyrambo. Itaque in
 hoc loco dithyrambicae audaciae pleno lingua favere
 jubetur, qui dithyrambicam Cratini poësin haud cogno-
 verit. Scilicet Dionysi cognomen ὁ ταυροφάγος mi-
 nime, ut multis post scholiastam placuit, ad Cratinum
 eo transfertur, quod hic vino deditus fuerit (plane
 enim vinolentia Cratini ab h. l. abhorret), sed potius
 ideo, quod Cratinus dithyrambis suis victoriam saepe
 reportaverat. Etenim taurum dithyrambi praemium
 fuisse, ut hircus erat tragoediae, certissime demonstra-
 vit Bentlejus Opusc. p. 321 ed. Lips. Adeo Κρατί-
 νου τοῦ ταυροφάγου similiter dictum est atque illud
 in Nubib. v. 337 de ipsis dithyramborum poëtis, *Εἴτ'
 ἀντ' αὐτῶν κατέπινον | κεστράν τεμάχη μεγαλᾶν
 ἀγαθᾶν, κρέα τ' ὀρνίθια κικηλᾶν*. Accedo ad schol.
 sive Suidam s. Ταυροφάγον — καὶ (ἢ sch.) ὅτι φί-
 λαινος ἦν καὶ διὰ τοῦτο ἐπιδέτο αὐτῷ τοῦ Διο-
 νύσου ἐπιτιθέασιν (male Suid. τοῦ Διονύσου
 αὐτῷ περιτιθέασιν). οἱ δὲ ἔτι περὶ ἐργότερον
 τὸν λόγον (male sch. ὅλον τὸν λόγον) ἀποδι-
 δόασιν, μητέρα Κρατίνου, ἥτις Βακχεῖα (sch.
 μήτε Κρατίνου Βακχεῖ') ἐτελέσθη, ἃ εἰσι
 (sch. ὅ ἐστι) τοῦ Μοσχοφάγου Διονύσου. ἢ τολ-
 μηρὸν (sch. τολμηρὰ) ἀπὸ τῶν Βακχῶν (male
 Βάκχων schol., qui addit, τολμηροὺς γὰρ τοὺς
 Ἀθηναίους διέστυρεν ἐν τοῖς δράμασιν et infra, τινὲς
 δὲ τοῦ ταῦρον ἑπάθλον λαμβάνοντος. ἢ τοῦ λαι-
 μάργου.). Illas ineptias utcunque corruptas obscuras-
 que si recte intelligo, alius grammaticus μητρὸς pro
 γλώττης, alius βάκχαις pro βακχεῖ' coniecisse vide-
 tur. Fuit tamen etiam, qui h. l. recte explicaret,
 Aristarchus. Suidas l. l. Τοὺς περὶ Ἀρίσταρχον οἰο-
 μένους, ὅτι ταῦρος ἦν αὐτοῖς ἑπάθλον, φασὶ ψεύ-

δεσθαι. εἴρηται δὲ παρὰ τὸ Σοφοκλέους ἐν Τυροῦς· Διονύσου τοῦ Ταυροφάγου. Eadem verba misere corrupta in scholio exstant Aldino, Τοὺς περὶ Ἀριστόξενον οἰόμενος, ὅτι ταῦρος ἦν αὐτοῖς τὸ ἔπαθλον. εἴρηται δὲ παρὰ τὰ Σοφοκλέους ἐν Τυροῦς· Διονύσου τοῦ Ταυροφάγου. In his Aristarchi nomen pro Aristoxeno jam Bisetus et Kuster e Suida restituerunt. Jam Aristarchus et verissime tradiderat, poëtas dithyramborum victores praemium tauri tulisse, et ad hanc ipsam rem Aristophanis verba Κρατίνου τοῦ ταυροφάγου spectare viderat pulcherrime. Cui frustra alii grammatici Sophocleum locum opposuerunt, quum Aristarcho minime negandum fuisset, epitheton ὁ ταυροφάγος alias proprium fuisse Dionysi. Quoniam tamen Aristarcho de bubus dithyramborum praemiis disserenti Sophocleus locus sive a Demetrio Ixione sive alio quodam adversario objectus est, facile intelligitur, Sophoclem, quum ταυροφάγον appellaret Dionysum, certe de tauro dithyrambi praemio loqui non potuisse. Ad hanc igitur normam dirigamus glossam Photii p. 571, 13 sive Etym. M. p. 747, 49., quam et ipsam Suidas s. Ταυροφάγον descripsit, Ταυροφάγον: τὸν Διόνυσον Σοφοκλῆς ἐν Τυροῖ· ἀντὶ τοῦ (haec om. Etymologus) ὅτι τοῖς τὸν διθύραμβον νικήσασι βοῦς ἐδίδοτο. ἢ τὸν ὠμηστήν, ἀφ' οὗ καὶ ἐπὶ τὸν Κρατῖνον μετήνεγκε τοῦνομα Ἀριστοφάνης (Etymol. μετήνεκται τοῦνομα). Quum enim Sophoclei loci et Aristophanei explicationes mire conturbatae sint, hac transpositione locus sanabitur, Ταυροφάγον: τὸν Διόνυσον Σοφοκλῆς ἐν Τυροῖ· ἀντὶ τοῦ * * (excidisse puto verba τὸν μοσχοφάγον) ἢ τὸν ὠμηστήν· ἀφ' οὗ καὶ ἐπὶ τὸν Κρατῖνον μετήνεγκε τοῦνομα Ἀριστοφάνης, ὅτι τοῖς τὸν διθύραμβον νικήσασι βοῦς ἐδίδοτο. Quid, quod nunc suspicor, verba quaedam Suidae e scholiis hausta non, ut supra timide conjeci, ad Ranas, sed ad Tyro Sophocleam pertinere, haec dico, μητέρα Κρατίνου,

ἥτις Βακχεΐα ἐτελέσθη, ἃ εἶσι (schol. ὃ ἐστὶ) τοῦ
 μοσχοφάγου Διονύσου. ἢ τολμηρὸν (schol. τολμηρὰ)
 ἀπὸ τῶν Βακχῶν. Nunc enim ita correxerim, μη-
 τρυιὰν Τυροῦς, ἥτις Βακχεΐα ἐτελέσθη [τοῦ
 ταυροφάγου Διονύσου], ὃ ἐστὶ τοῦ μοσχοφάγου
 Διονύσου, ἢ τολμηρὰν ἀπὸ τῶν Βακχῶν. Scilicet
 in illo Sophoclis dramate, id quod e fragmentis certo
 appareat, dicta erat Sidero noverca crudelissime in
 Tyro privignam saeviisse, ut, etiamsi conjectura mea
 μητρυιὰν Τυροῦς corruerit, illud tamen probabile sit,
 mentionem τοῦ ταυροφάγου Διονύσου in Sophocle
 ad Sidero crudelissimi Bacchi sacris initiatam referri
 debere. Adeo Sophoclea ista Sidero haud multo mi-
 tius in privignam consuluerat, quam Agave Bacchi
 orgiis percita in Penthea filium. Quod igitur multi
 grammatici sic prodiderunt, Sophoclis versum imitando
 ab Aristophane expressum esse, id plane rejicio, si
 Sophocles fabularum fidem sequutus nihil aliud quam
 Dionysum ταυροφάγον nominarat; probo autem et
 valde amplector, si forte verbis etiam congruentibus
 Sidero dicebatur Διονύσου τοῦ ταυροφάγου βακχεΐα
 τελεσθῆναι. Optime vero etiam grammatici τὸν ταυρο-
 φάγον Διόνυσον Sophoclis explicant verbo τὸν
 ὤμηστήν, quandoquidem Phantias Plutarchi in The-
 mistocle c. 13 captivos ὤμηστῇ Διονύσῳ ait immola-
 tos esse, pluresque auctores testantur, Bacchas fuisse
 crudivoras (ὠμοφάγους), ut Lucianus in Baccho c. 2.
 Postremo ταυροφάγος et ὤμηστῆς Phrygii potissimum
 Bacchi cognomina fuisse Vossius ad h. l. apte conjecit.

v. 358. ἔπεσιν] ἔπεσι edd. ante Kusterum Rav. et
 haud dubie alii codices. Tum defendi fortasse potest
 τοῦτο ποιοῦσιν h. e. βωμολοχευομένοις, scurrilibus
 versibus alieno tempore id facientibus, scurrantibus.
 Nondum tamen poenituit me olim conjecisse, ἢ βω-
 μολόχοις ἔπεσιν χαίρει, μὴ ᾽ν καιρῷ μουσοποιοῦ-
 σιν, quae concinne opponuntur verbis v. 356 γενναίων
 ὄργια Μουσῶν. Jam hi erunt scurriles versus poë-

tarum intempestive i. e. inepte cantantium; nam ἔπη μουσοποιούντα poëtico more dictum est pro ἔπη μουσοποιούντων, sicuti Eurip. Hippol. 1428 μουσοποιὸς — παρθένων — μέριμνα. Nempe scurriliter dicta (βωμολοχεύματ' ἀγεννῇ Pac. 732) omni tempore displicebant Aristophani.

v. 359. ἦ] καὶ Mutinensis et statim πολίτης pro πολίταις.

v. 360. Absurde Ravennas versum sequentem ἦ τῆς πόλεως — ponit ante hunc nostrum ἀλλ' ἀνεγείρει —. Ex h. l. fluxit glossa in Bekk. Anecd. p. 401, 5. Ἀνεγείρει καὶ ῥιπίζει τὸν ὄχλον ἢ τὴν πόλιν. καὶ σημαίνει τὸ ἐρεθίζει καὶ ἀνακινεῖ. τὸ μέντοι ῥιπίζειν [adde ἀπὸ] τῆς τοῦ πυρὸς ῥιπίσεως. At poëta non τὸν ὄχλον neque τὴν πόλιν intelligi vult, sed στάσιν ἐχθρὰν e v. 359 seditionem intestinam.

v. 361. καταδωροδοκεῖται] Cantabr. I. in γρ. κατὰ δωροδοκεῖται. Jam quia ἄρχων plerumque de eponymo dicitur, verbo addam, uno ante Ranas anno 93, 2 eponymum fuisse Antigenem. Ceterum neque de hoc, neque de proximis Euctemone aut Callia quidquam suspicari licet, propterea quod ἄρχων etiam quivis alius de novem archontibus atticis dici recte poterat.

v. 362 sq. προδίδωσι edd. ante Brunckium, lemma scholii, Rav. προδίδωσιν Brunckius cum Dawesio M. C. p. 316 et sic fortasse Ven. Mutin. Φρουάριον et ἀπεμπεῖ Borg. Proximo versu ὦν abest a Rav. Et displicet quum ictus in nomine Θωρυκίων, tum etiam sonus ingrator. Malim igitur ὥς Θωρυκίων aut certe ὦν Θωρυκίων. Hotibio placuit Θωρυκίων ὥς. Cum verbis ἦ προδίδωσιν φρούριον ἢ ναῦς compara Theophrastum ap. Pollucem VIII, 52 ἐγίνοντο δὲ καὶ εἰσαγγελίαι κατὰ τῶν — ἢ προδόντων φρούριον ἢ στρατιὰν ἢ ναῦς, ὥς Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ Νόμων, et Lysiam in Philonem 26, 2. Tum constat, ἀπόρρητα non solum arcana et mysteria dici, sed etiam legibus vetita ac prohibita, ut in Soph. An-

fig. 44, Eurip. Phoen. 1668, Ar. Fragm. p. 211 ed. G. D., Eqq. 282 cl. v. 279, quo loco, prorsus ut in Ranis merces significantur, quas exportare nefas erat. Recte igitur grammaticus Bekk. Anecd. p. 434, 8 sive Suidas in Ἀπόρρητα — διόπερ καὶ τὰ μὴ ἐξαγώγιμα ὀνομάζουσιν οὕτως. Alterius autem significationis illustre exemplum habitum esse Ranarum patet e schol. ad Eurip. Phoen. 1668 Τῶν ἀπορρήτων: τῶν ἀπηγορευμένων. Ἀριστοφάνης: ἢ τὰ πόρρητ' ἀποπέμπει ἐξ Αἰγίνης, ut Valckenarius bene correxit. Idemque apparet ex ineptiis schol. Rav. ad h. l. τὰ πόρρητ': τὰ τῆς πόλεως μυστήρια, tum etiam e scholio Aldinae, haud mediocriter illo quidem corrupto, ἢ προδίδωσι φρούριον (at lemma hoc esse debebat, τὰ πόρρητ'): πρὸς τοὺς ποιήσαντας (lege, ὑποπτεύσαντας) τοὺς Φερεκράτους Πέρσας. τὰ γὰρ ἀπόρρητα ἤκουσιν (lege, ἤκουσαν), ὥς νῦν ἡμῖν ἔθος. διὸ καὶ ἐντεῦθεν λοιδορεῖται τῷ Θωρυκίῳ, καὶ αὐτὸς ὅσον μὴ οἶδεν (lego, ὃν καὶ αὐτὸς ἐν Νήσοις οἶδεν). ἀπόρρητα δὲ ἔλεγον τὰ ἀπειρημένα ἐξάγεσθαι. ἐν γοῦν τούτοις ἀποφέρει (lege, ἐπιφέρει cum Valesio ad Harpocrat. p. 238 ed. Gron.) ἀσκήματα καὶ λίνα καὶ πίτταν. δῆλον ὅτι οὐδὲν ἔδει ἀποπέμπειν τούτων ἐξ Αἰγίνης, ὧν Θωρυκίων τὰ ἀπόρρητα Ἀθήνηθεν ἀποπέμπει. ὅτε οὖν πρὸς τοὺς Πελοποννησίους ἦν ὁ πόλεμος, ἀπόρρητα τὰ πρὸς ναυπηγίαν ἐξάγειν. ἦτοι δὲ ὁ Θωρυκίων ἐξ Αἰγίνης ὧν, ἢ εἰς Αἴγινα (leg. ἐξ Αἰγίνης) ἐξάγων. καθὼ δὲ κοινὸν ἐμπόριον ἢ Αἴγινα. οὗτος δὲ ταξίαρχος ἦν ἐν τοῖς Πελοποννησιακοῖς τῶν Ἀθηναίων. Et paullo post, τινὲς δὲ Θωρυκίων γράφουσιν, ἀντὶ τοῦ τὰ τῶν Θωρυκίων μιμούμενος. Prima hujus scholii verba manifesto corrupta sunt, quum neque Aristophaneus versus contra Pherecratis Persas scribi potuerit, neque ferri possit pluralis τοὺς ποιήσαντας, et tota oratio valde absurda sit; quando dicendum erat, πρὸς τὸν ποιήσαντα τοὺς εἰς Φερε-

κράτην ἀναφερομένους Πέρσας. Correxī, ut res postulabat. *Contra eos* (grammaticos), inquit, *qui Pherecratis Persas ab hoc poëta abjudicarunt: illi enim vocem ἀπόρρητα interpretati sunt significatione nunc usitata.* Nimirum qui Persas a Pherecrate scriptos esse negarunt (quos constat bene multos fuisse), hoc etiam argumento ducebantur, quod ἀπόρρητα apud Atticos mysteria declararet, non etiam merces, quas exportari per leges non liceret. Quem fuisse opinionis errorem perspicue intelligi ex hoc versu Ranarum, in quo pariter atque in Persis ἀπόρρητα de hujusmodi mercibus dicantur. Critici enim antiqui in tali quaestione plurimum tribuebant atticismo, ut non sit mirandum, eos rara significatione, quae ipsis parum attica nec satis digna Pherecrate visa esset, tam graviter commotos esse. Sic Eratosthenes pro attico εὐδὺ Λυκείου suspectos habuit ejusdem Pherecratis Metallicos testante Photio p. 32, 12 Εὐδὺς Λυκείου: τὸ εἰς Λύκειον. ὅθεν Ἐρατοσθένης καὶ διὰ τοῦτο ὑποπτέυει τοὺς Μεταλλεῖς κ. τ. λ. Hermannī, Meinekii, Winckelmanni, Bergkii (Antiq. Comoed. p. 294) de illis scholiastae verbis conjecturas juxta infelices praetereo. Sed aliquam veri partem paene vidit ad h. l. Dobraeus: „schol. init. Qu. ἀκούουσιν ὥς καὶ ἡμῖν. Intelligunt per τὰ πόρρητα idem quod nunc solemus, i. e. secreta, non prohibita: sed vide Indic. Schol. in ΠΡΟΣ.“ Deinceps scribo vel τῷ Θωρυκίῳ, ὃν καὶ αὐτὸς ἐν Νήσοις οἶδεν vel τ. Θ., ο. κ. α. ἔμπροσθεν οἶδεν sive ἐνδοτέρῳ οἶδεν infra scil. v. 381. Ita enim scholiastae verbo εἰδέναι uti solent, in his schol. ad Plut. v. 550 καὶ ἐν τῇ Ἰλιάδι σαφέστερον οἶδεν, ubi praeclare Hemsterhusius, καὶ ἐν Γηρυτάδῃ σ. οἶδεν, Eustathius p. 535, 4 οὐ μόνον ἀγλαὸν τὸν Πάνδαρον ὁ ποιητὴς οἶδεν ibid. p. 536, 7 αὐτὸς γὰρ οὐκ ἐνδοιαστικῶς οἶδεν ἐν τῷ γράμματι τούτῳ ibid. p. 605, 6 Ὅμηρος δὲ καὶ τὴν πεῦσιν ἐρώτησιν οἶδε,

schol. Venet. B ad Il. ε, 695 καὶ ὅτι ἑταίρους συν-
 διαίτας οἶδεν. Quod porro dicit scholiastes, Thory-
 cionem bello Peloponnesio centurionem (ταξίαρχον
 s. ταξιάρχην) Athenis fuisse, id repetiit Suidas s.
 Θωρυκίων, addiditque, secundum alios Thoracionem
 quendam ordinum ducem apud Aeginetas fuisse. Cae-
 terum iste Αἰγινήτης ταξίαρχος natus est nobis e
 falsa constructione, quae in Aldinis scholiis exstat,
 ἐξ Αἰγίνης Θωρυκίων ὢν, ideoque atticum centurio-
 nem magis etiam confirmat. Ego vero rem vero quam
 ficto similiorem affirmantibus tanto magis puto fidem
 habendam esse, quod Thorycioni non Ranarum anno,
 quo certe publicanus fuit, sed omnino totius belli tem-
 pore, credo annis ejus prioribus centurionis partes de-
 mandarunt. Tum in extremis scholiastae verbis, τινὲς
 δὲ Θωρυκίων γράφουσιν, ἀντὶ τοῦ τὰ τῶν Θωρυ-
 κίων μιμούμενος his corrigere licet Θωρικίων.
 Fuit enim Θόρικος pagus tribus Acamantidis, cujus
 pagi qui esset, tam Θορίκιος quam Θωρικεὺς appel-
 labatur. At Θωρικίων ὢν quum permire dictum est,
 tum metro prorsus repugnat. Et quum Suidas s.
 Θωρυκίων ita scripserit, οἱ δὲ, ὅτι τὸν Θωρακίωνα
 μιμούμενος, ὃς ἦν Αἰγινήτης ταξίαρχος καὶ προδό-
 τής κ. τ. λ., videri potest etiam in scholiis reponendum
 esse, τινὲς δὲ Θωρακίων γράφουσιν, ἀντὶ τοῦ τὸν
 Θωρακίωνα μιμούμενος; Suidae enim lectiones ple-
 rumque meliores sunt, quam Aldinae. Longissime au-
 tem a vero aberravit Winckelmannus meus, qui Ly-
 conem pago Thoricium ab Aristophane vexatum esse
 conjecit (Act. Soc. Gr. V. II. F. I. p. 3 — 7.).
 Immo vicesimarum exactori nomen fuisse Tho-
 rycioni discere poterat juvenis doctissimus ex eo
 loco, quo ipse ntitur, infra v. 381 καὶ Θωρυκίων μὴ
 βούληται, ubi Thorycio pariter atque hic proditionis
 insimulatur. Eundemque hominem manifesto designa-
 vit Hesychius, Θωρυκίων: οὗτος τελώνης ἦν. Sed
 ab his locis si discedatur, Thorycionis memoria vetu-

state exolevit. Nam Thorycii, non Thorycionis filius Carcinus poëta dicitur in corrupto loco schol. ad Vesp. v. 1509 (1500) atque titulus comoediae Heniocheae apud Suidam s. Ἡνίοχος Θωρύκιον, cujus loco tam Θωρύκιος quam Θωρυκίων conjicere licet, certe nihil attinet ad Thorycionem nostrum. Is vero hic εἰκοστολόγος fuisse traditur, quo spectat Moeris p. 165 P. Εἰκοστολόγον: τὸν εἰκοστῶνην, ὡς Ἀριστοφάνης ἐν Βατράχοις. Nempe hi conductores erant redemptoresque ejus vicesimae mercium mari vectarum, quam Athenienses circa Ol. 91, 3 tributi loco sociis suis lucri spe majoris imperarunt (Thucyd. VII, 28.). Denique cum Ranarum versibus post Spanhemium ac Berglerum comparo Eqq. 278 τουτονὶ τὸν ἄνδρ' ἐγὼ δείκνυμι, καὶ φήμ' ἐξάγειν | ταῖσι Πελοποννησίων τριήρεσι ζωμεύματα.

v. 364. Etiam hic praeclarissime Elb. ἀσκόματα et modo εἰκοστολίγας. Mutinensis λῖνον. Hunc verum asserunt Etym. M. p. 155, 18. et Thomas M. p. 458 B (p. 184 R. ubi plurimi codd. ἐν νεφέλαις pro ἐν βατράχοις). Absurde vero scholiastes, Ἐπίδauρον: πόλιν Λακωνικήν. Homo optimus somniabat de ea Epidaurο, cui cognomen fuit ἡ Λιμηρά. At nobilissimam Epidaurum Argolidis intelligi satis docent verba ἐξ Αἰγίνης — διαπέμπων εἰς Ἐπίδauρον, quum Aegina e regione hujus Epidauri sita fuerit (Pausan. II, 29, 2 al.). Huc accedit, quod Epidaurii Argolici tum socii erant Lacedaemoniorum (Thucyd. V, 57).

v. 365. ναυσὶ edd. ante Kusterum et Rav. — παρέχειν τινὰ πείθει] παρέχειν ἀναπείθει Vatic. παρέχειν πείθει τινὰ Barocc. Pro πείθει Venetus πείθων. Elb. παρέχω et tum πείθ. (sic). Scholiasta, Κύρος γὰρ Λυσάνδρῳ ἔπεμψε χρήματα τότε εἰς πόλεμον δανείου χάριν. Verissime haec ad Cyrum refert, qui Lysandro Laconi classis praefecto saepius tum pecuniam dederat maximam. At historia loquitur, Cyrum id sua sponte fecisse, non ab ullo homine instigatum, nedum a cive

Atheniensi. Vide Xenoph. Hellen. I, 5, 1 – 7 ibid. II, 1, 10 – 14. Diodor. XIII, 104. Plutarch. Lysand. c. 4 et c. 9. Alcibiad. c. 35. Cornelius N. in Alcibiade c. 8. Quocirca hic minime veram rem exploratamque cognitam, sed vanum rumorem temere, ut fit, Athenis creditum mihi videor agnoscere. Credebant autem Athenienses, ut Conzcius praeclare divinavit, ab Alcibiade Cyrum impulsum esse, rem commentum multas ob causas haud sane probabilem, ceterum nihil abhorrentem a moribus Alcibiadi, certissimi patriae proditoris et quasi parricidae, atque eo quoque speciosam, quod Alcibiades iterum exilii causa solum verterat. Omnino quod Cyrus Lacedaemonios gravi proelio ad Arginusas victos nova pecunia sublevavit, existimari potest nefarium illud consilium sequutus esse, quod Alcibiades antea Tissapherni dederat, ut Persa intestinum Graeciae bellum alendo et victos adjuvando totam Gracciam debilitaret (Thucyd. VIII, 46. Xenoph. Hellen. I, 5, 9). Illud audacter negamus, cum ipso Cyro ea de re egisse Alcibiadem, qui Tissaphernis potius, satrapae Cyro invisi gratia floureret, qui tum non Peloponnesio bello interesset, sed in Chersoneso Thraciae solus rem gereret, qui propter magnam spem reditus Atheniensibus faveret, in Lacedaemonios autem, a quibus paene occisus erat, odio flagraret internecivo. Denique vix dubito, quin totum istum rumorem Athenis ab amicis suis Alcibiades ipse spargendum curaverit, qui tunc iterum, sicut antea (Thucyd. VIII, 81), faciliorem sibi in patriam reditum fore confideret, si fidem fecisset, se tum a Cyro, ut modo a Tissapherne, de Graecis pecunia et classe juvandis in consilium adhiberi. Hoc mendacium eo verisimile erat, quod Cyrus, quum Lysandro, homini apud se gratiosissimo argentum prompto animo dedisset, in Callicratidam deinceps fuit durior, certe primo congressu; postea enim tamen huic quoque pecuniam suppeditavit (Xenoph. Hellen. I, 6, 18.).

v. 366. κατατιλᾶ] κατατιλλᾶ Monac. κατατίλαι Aldina scholii ad v. 153. κυκλείοισι Barocc. — ὑπάδων] ἐπάδων Parisini B C D Ravennas schol. ad v. 153. Eadem varietas infra v. 874. Male Duker e postremis verbis colligit, ipsos illos poëtas ᾄσματα sua cecinisse et ad eorum cantus chorum cyclium varios motus flexusque edidisse. Immo κυκλείοισι χοροῖσιν ὑπάδων nihil aliud est, quam poëta dithyrambicus, verbotenus is, qui cycliis choris carmina accinit. Nam ὑπάδειν τινὶ est alicui accinere ut Lucian. De Saltat. c. 30., ὑπαυλεῖν τινι tibia alicui accinere Athenaeus VI, 252, e Lucian. Harmonid. c. 1, De Saltat. c. 83. ὑπορχεῖσθαι redamtruare Lucian. De Saltat. c. 16. Cinesiam autem hoc versu derideri jam graeci interpretes viderunt, schol. ad v. 153 δοκεῖ δὲ (ὁ Κινησίας) καὶ κατησχημονημέναι τοῦ τῆς Ἑκάτης ἀγάλματος· διὸ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς φησὶν· ἢ κατατίλαι — ἐπάδων, schol. ad h. l. ἡγουν ἀσεβῶς διάκειται περὶ τὰ τῆς Ἑκάτης ἀγάλματα, ὅτε πανηγυρίζει. Κινησίας δὲ τοῦτο πεποίηκε, schol. Rav. ad h. l., τῶν Ἑκαταίων· τῶν Ἑκάτης μυστηρίων. τοῦτο δὲ εἰς Κινησίαν τὸν διδυραμβοποιόν. οὗτος γὰρ ᾄδων κατετίλησε τῆς Ἑκάτης. Ravennatis scholium plenius exstat apud Suidam, Κατατιλᾶ· ἢ κατατιλᾶ — ὑπάδων. κατετίλησε γὰρ τῶν τῆς Ἑκάτης μυστηρίων. τοῦτο δὲ εἰς Κινησίαν τὸν διδυραμβοποιόν ἀποσκηώπτει· οὗτος γὰρ ᾄδων κατετίλησε τῆς Ἑκάτης. ἢ ὅτι εἰσῆνεγκε δρᾶμα (adde Ἑκάτην), καὶ κατετίλησεν αὐτῆς· ἢ ἐπειδὴ ἠρυφίασε (sic) ποῖημα γράψας εἰς Ἑκάτην. ἢ τοὺς μισθοὺς — ἀποτρῶγει. De conjecturis adhuc prolatis una tantum memorabilis est Hermanni, ἐγεφυρίαζε, cavillabatur, illudebat. Ceterum Aldini scholiastae verba, ὅτε πανηγυρίζει vix ullum dubitare sinent, quin recte emendaverim, ἢ ἐπειδὴ ἐπανηγυρίασε, π. γ. ε. E. Mysteria Hecatae nihil sane ad locum nostrum. Quodsi Cinesias Hecatae laudes carmine sordido celebrasset, certe scri-

bendum erat Aristophani, ἢ κατατιλᾶ τῆς Ἑκάτης, minime vero τῶν Ἑκαταίων. Sed explicatio ista, quae nata est e nexu verborum κατατιλᾶ — ὑπάδων haud intellecto, uni placuit Bothio. Immo rectissime vidit Bergler, Cinesiam re ipsa concacasse Hecates simulacra sive potius sacella, quae Athenis ante aedes sita erant. Nam Cinesias quum deorum erat contemtor, tum etiam ex alvo liquida et profluente misere laborabat, ut patet e Gerytade ap. Athen. XII, 551 c. atque Ecclesiaz. v. 330. Quid, quod Cinesias plurimum deorum dearumque simulacra pari modo inquinaverat, quam impietatem ei haud ambigue objecit Lysias Athenaei XII, 551, e οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοιαῦτα περὶ θεοῦς ἐξαμαρτάνων, ἃ τοῖς μὲν ἄλλοις αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν, τῶν κωμωδοδιδασκάλων δ' ἀκούετε καὶ ἑκάστον ἐνιαυτόν; cui loco illustrando Ranarum versus Taylorus Schweighaeuserque commode adhibuerunt. Postremo si contuleris v. 361 ἄρχων, v. 363 Θωρυκίων ὦν, v. 367 ῥήτωρ ὦν, profecto intelliges, verba κνυλίοισι χοροῖσιν ὑπάδων eo consilio addita esse, quo facilius hic populus Cinesiae personam varie jactatam recognosceret. Cujus rei sat manifestae ignorance in lepidissimum errorem inciderunt et Brunckius sic ille interpretatus, *aut concacat Hecatae imagines, dum choris dithyrambicis succinit*, et Welcker, *Sder der Hefate Bildsäulen beß—ft und dazu Dithyramben sich singet*, et Vossius, *Nach wer hinf—ft vor der Hefate Schrein, wann kyklischen Chören er vorsingt*.

v. 367 sq. Pro πατρίοις Elb. πατρίαις. Scholiasta, τοὺς μισθοὺς: οὓς ἔλαβε παρὰ τῆς βουλῆς αὐτοῖς παρασχεῖν. λέγει δὲ διὰ τὸν Ἀρχῖνον. At primum scribere debebat, οὓς ἐλάμβανον παρὰ τῆς Βουλῆς (sc. οἱ ποιηταί). Neque enim rhetores aut demagogi, sed senatus quingentorum, cui poëtae scenici omnino subjecti erant (Acharn. v. 357), dramatum mercedem exsolvebat. Alterum vitium Brunckius et post eum multi alii sustulerunt correcto — διὰ τὸν

Ἀγύρριον auctoritate scholiastae ad Eccles. v. 102
 ὁ Ἀγύρριος: — καὶ τὸν μισθὸν δὲ τῶν ποιητῶν συν-
 ἔτεμε. Adde, quod Ranarum versus 368 apte in
 Agyrrium convenit, qui et ab ipso Aristophane, et a
 Platone comico agitatus est. Sed quod vindictae stu-
 dio poëtarum mercedem minuisse dicitur eoque nomine
 acerbissime castigatur, ego vero hominem bono publico
 consuluisse affirmo. Plurimis enim locis demonstrare
 possum, Atheniensium aerarium post Siculam expe-
 ditionem i. e. post Ol. 91, 4 prope exhaustum fuisse.
 Ergone quum parsimoniae opera publice dari coepta
 esset, poëtae ingentia reipublicae mala non sentirent,
 solique in communi omnium paupertate ditescerent?
 Ceterum qui hanc poëtarum mercedem tractarunt, Kann-
 giesser Scen. Attic. p. 422 et Boeckhius Oecon. Athen.
 I p. 258, nihil sane novi afferre potuerunt. Attamen
 uti licebat scholiastae verbis ad Pac. v. 681 (696), ubi
 de Sophoclis avaritia agitur, μήποτε δὲ ἐδόκει Σοφο-
 κλῆς περὶ τοῦς μισθοῦς καὶ τὰς νεμέσεις ὁψέ-
 ποτε φιλοτιμότερος γεγονέναι. Longe gravior est
 Hesychii memoria, Μισθός: τὸ ἔπαθλον τῶν κωμι-
 κῶν καὶ τὸν ἀμφορέα. ἔμμισθοι δὲ πέντε ἦσαν. Hic
 non de scenicis poëtis universe agitur, sed tantum de
 comicis, e quorum numero dicit quinos publice merce-
 dem accepisse. Neque enim dubito, quin arcte cohae-
 reant haec verba, Μισθός: τὸ ἔπαθλον τῶν κωμικῶν.
 ἔμμισθοι δὲ πέντε ἦσαν. Res ipsa autem tanto plus
 habet fidei, quod Athenis etiam iudices comoediarum
 scimus numero quinque fuisse, de quibus dictum est
 ab Hermanno Opusc. VII p. 91 sqq. Quid vero fiet
 verbis obscurissimis, καὶ τὸν ἀμφορέα? Suspicio post
 ἦσαν tale quiddam scriptum fuisse, καὶ ἐπὶ τῶν ἀμ-
 φορεαφόρων testorque Suidam Ἀμφορεαφόρους: τοὺς
 μισθίους τοὺς τὰ κεράμια φέροντας. καὶ ἀμφορεα-
 φόρος, ὁ κεράμια μισθοῦ φέρων. — καὶ Ἀριστοφάνης
 Ἡρώδι· — καὶ περὶ μισθοῦ σαυτὸν ἀμφορεαφορεῖν.
 Ceterum supra ad v. 141 demonstravi, Agyrrium

istum effecisse, ut terni oboli unius loco in concione distribuerentur, eodemque auctore foede aucta esse theoria. Hic non solum bis in Ecclesiazusis vexatur, sed etiam in Plut. v. 176 loco plane insigni, *K. Ἀγύρριος δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον πέρδεται; | X. Φιλέσιος δ' οὐχ' ἔνεκα σοῦ μύθους λέγει;* Praecedunt autem hi versus, *K. ὁ Πάμφιλος δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον κλαύσεται; | X. ὁ βελονοπώλης δ' οὐχὶ μετὰ τοῦ Παμφίλου;* e quibus apparet, communem Pamphili et socii causam fuisse, qui ambo tum accusati essent et prope diem condemnandi. Nos autem postea ostendemus, Agyrrhii quoque Philepsiique causas arcte conjunctas esse, quorum ille prae metu pedit, quippe accusatus, hic eodem crimine arcessitus ita se sperat absolutum iri, si more suo fabellas populo iudicibusque narraverit. Optime enim Ulpianus ad Demosthenem et ad Aristophanem Bergler viderunt, eam ipsam rem clarius exponi a Demosthene in Timocrat. p. 135, 1 B. duumvirosque istos ob communem peculatum vinctos esse. Sed Demosthenis verba nimis abrupta et ob id ipsum perversa sunt, *ἔπειτα Φιλέσιον τὸν Λαμπρέα. ἔπειτα Ἀγύρριον τὸν Κολυττέα* —. Itaque non dubito corrigere, *ἔπειτα Φιλέσιον τὸν Λαμπρέα καὶ Ἀγύρριον τὸν Κολυττέα*, quo et oratio rotundior sit et in communi amborum crimine aptior sententia. Jam vero imperatores saepe Athenis in jus vocabantur, quod argentum sibi creditum intervertissent, veluti Laches in Vespis; adde Pseudodemosth. *Περὶ Συνταξ. 5, 6 B τούς στρατηγούς κρίνετε.* Quodsi Agyrrhiius imperator peculatum fecerat, perfacile Philepsius eodem crimine poterat implicitus esse, ut si Agyrrhii quaestor (*ταμίας*) fuisset, quemadmodum Chares Lachetis (Vesp. v. 964). Quin etiamsi Philepsii Agyrrhiique causae dispares fuerint, illud tamen certum habeo, Agyrrhium eo nomine accusatum esse, quod praetor navalis furtum fecisset; loquitur enim historia. Constat autem, Plutum fabulam Ol. 97, 4 datam esse; item constat,

Agyrrhium nostrum uno ante anno Ol. 97, 3 Thrasybulio ab Aspendiis interfecto classis praetorem successisse (Diodor. Sic. XIV, 99 cl. Xenoph. Hellen. IV, 8, 31): ergo constare debet, crimen, quo Agyrrhiius tum accusatus est, paullo ante a praetore commissum esse. Quanta enim huius Agyrrhii avaritia fuerit, etiam ex Andocide apparet De Myster. p. 133, 2 B. Tum Agyrrhiius ob rei militaris imperitiam notatur a Platone comico apud Plutarchum Moral. p. 801 B — οἷα Πλάτων ὁ κωμικὸς τὸν Δῆμον αὐτὸν λέγοντα ποιεῖ.

Λαβοῦ, λαβοῦ τῆς χειρὸς ὥς τάχιστα μου·
μέλλω στρατηγὸν χειροτονεῖν Ἀγύρριον.

Quos versus Ol. 97, 3 vel 4 scriptos esse et sua sponte in oculos incurrit et observavit Meinekius. Illud jure mireris, Agyrrhium nostrum a Comicis et Andocide tam graviter reprehensum laudari a Demosthene l. l. potuisse. Eundem paucis memoravit Isocrates Trapezit. p. 31, 5 B. Ceterum magnopere erravit Meinekius ad Philemon. p. 370, quo in loco nostrum Agyrrhium sive Colyttensem confudit cum Agyrrhio Callimedontis filio, qui quidem longe Colyttensi recentior fuit annisque minor ad minimum octoginta.

v. 369. Hunc versum et duo proximos affert A. Gellius Praefat. p. 11 Gron. τούτοις; αὐδῶ, καὐδῖς ἀπαυδῶ, καὐδῖς τὸ τρίτον μάλλ' ἀπαυδῶ Gellius et in Aristophane codex Venetus. Eodem modo Ravenas et Suidas s. Ἀπαυδῶ, praeterquam quod ambo habent, τούτοις ἀπαυδῶ, Suidas etiam bis καὶ αὐδῖς pro καὐδῖς. τούτοις ἀπαυδῶ κ. α. καὐδῖς μᾶλλον τρίτον ἀπαυδῶ Mutinensis. τούτοις ἀπαυδῶ, κ' αὐδῖς ἀπαυδῶ, τρίτον μᾶλλ' ἀπαυδῶ Borgianus. κ' αὐδῖς τὸ τρίτον et ab initio novi versus μάλλ' ἀπαυδῶ Monacensis. τούτοις ἀπαυδῶ κ. α. καὐδῖς τρίτον μάλλ' ἀπαυδῶ Harlejanus. τούτοις ἀπαυδῶ κ. α. καὐδῖς τρίτον ἀπαυδῶ Cantabr. II. τούτοις ἀπαυδῶ καὐδῖς ἀπαυδῶ caeteris omissis, tum ἐξίστ. μ. χο-

ροῖς bis habet Cantabr. I. γρ. καὶ, τρίτον margo Lei-
 densis. τούτοις et καὶ τρις τρίτον Baroccianus. τρί-
 τον etiam Vaticanus. τούτοις et τρίτον habet Elb. in
 quo abest μάλ'. Parisinorum codd. lectiones a vul-
 gata diversas esse, sed nihilo ea meliores dicit Brun-
 ckius. Editiones ante Brunckium, τούτοιςιν ἀπαυδῶ,
 καὶ τρις ἀπαυδῶ, καὶ τρις μάλ' ἀπαυδῶ. Etiam lem-
 ma scholii, τούτοιςιν ἀπαυδῶ. Gellii lectionem me-
 rito probarunt Fried. Gronovius (ad Gellium), Span-
 hemius, Brunckius, G. Dindorfius, Bothius. Nam Por-
 sonus quum foede conjiceret, Τοῖσιδ' (sic) ἀπαυδῶ —,
 concaluerat vino. Jam supra attigi scholium huic ver-
 sui appositum, παρὰ τὴν ἱεροφάντου καὶ δαδούχου
 πρόρρησιν, τὴν ἐν τῇ ποικίλῃ στοᾷ. Res ipsa loqui-
 tur, v. 354 — 370 init. ejus edicti imitationem legi,
 quo Eleusinia indici solita sint. Quare credi oportet
 auctori ne caetera quidem suspecto, hoc edictum, quod
 a reliquis etiam scriptoribus πρόρρησις dicitur, in por-
 ticu una omnium nobilissima, cui nomen erat Poeci-
 lae, publice ab hierophanta propositum esse. Pleros-
 que autem locos, quibus edicti Eleusinii mentio facta
 est, Lobeckius Aglaoph. p. 15 — 17 collegit, non omis-
 so hoc Luciani Demonact. c. 34. Sed Lobeckius quum
 vidisset, in plurimis hujus interdicti locis barbaros potis-
 simum et homicidas commemorari, duo tantum capita so-
 lemnis formulae constituit, quorum altero barbari submo-
 verentur, altero homicidae, addiditque temerariam opinio-
 nem, posterius caput proprie de homicidis valuisse, postea
 autem omnino impios et sceleratos complexum esse.
 At facile patet, tertio loco ab arbitris cautum esse ideo-
 que etiam profanos necdum initiatos arceri debuisse.
 Quodsi vir summus Ranarum meminisset, quibus inde
 a v. 355 particula ἢ saepenumero repetita est, profecto
 ita judicasset, alios praeterea bene multos solenni for-
 mula exclusos esse. Ego vero etiam Luciani locum
 Alexand. c. 38 (cujus et ipsius inmemor fuit Lobeckius)
 huic causae satis idoneum puto; neque enim duas par-

tes sed plures habet nova ista Eleusinii edicti imitatio. Tantum vero abest, ut interdictum totum restituere nobis liceat, ut minimam ejus partem, neque hanc quidem ipsis formulae verbis cognitam habeamus. Scilicet ne noster quidem locus quidquam habet, quod ad Eleusinia attineat, praeter haec sola, *Εὐφημεῖν χρῆ, καὶ ξίστασθαι τοῖς ἡμετέροισι χοροῖσιν, | ὅστις ἄπειρος τοιῶνδε λόγων, ἢ γνώμη μὴ καθαρεύει* et postea, *τούτοις αὐδῶ, καὶ ὅδῃς ἀπανδῶ, καὶ ὅδῃς τὸ τρίτον μάλ' ἀπανδῶ, | ἐξίστασθαι μύσταισι χοροῖς*. Ac ternarium quidem numerum ex illa formula traductum esse suspicor, quum praesertim scholiastae explicatio his ipsis verbis adscripta sit. Sed verba *ἀπανδῶ* atque *ἐξίστασθαι* unius esse possunt Aristophanis. Maxime tamen cum edicti formula convenire puto versum 355. Primum enim dici utique poterat verbis conceptis, *ὅστις ἄπειρος τοιῶνδε μυστηρίων*, deinde etiam ultima, *ἢ γνώμη μὴ καθαρεύει* re verboque congruunt cum locis Libanii *ὅστις τὰς χεῖρας μὴ καθαρὸς*, et *καθαροῖς εἶναι — τὰς χεῖρας, τὴν ψυχὴν* atque etiam Celsi *ὅστις χεῖρας καθαρὸς —*. Itaque illud tamen scimus, solemni formula edicti arceri solitos esse quum alios, tum maxime *τοὺς ἀπείρους τῶν μυστηρίων, τοὺς βαρβάρους, τοὺς ἀνδροφόνους, τοὺς μὴ καθαροὺς τὰς χεῖρας ἢ τὴν ψυχὴν*. Tum Solanus ad Lucian. Alexand. c. 38 multique alii temere crediderunt Casaubono ad Capitolin. p. 78 audacter dicenti, praeconem in sacris Eleusiniis proclamasse *Ἐκὰς, ἐκὰς ὅστις ἀλιτρός* (Callimachi verba sunt Hymn. Apoll. v. 2). Hunc errorem tandem sustulit Lobeckius l. l. ostenditque, neque veterem auctorem id ullum testari, neque praconi attico convenire hexametrum. Immo ita scribere Casaubonus debebat, eandem sententiam, quam Callimachus verbis *Ἐκὰς, ἐκὰς ὅστις ἀλιτρός* expressit, fuisse etiam in edicti formula Eleusinii, quoniam et Aristophanes scribit, *ἢ γνώμη μὴ καθαρεύει* et Libanius, *οὗτοι γὰρ τὰ τ'*

ἄλλα καθ' αὐτοῖς εἶναι τοῖς μύσταις ἐν κοινῷ προαγορεύουσιν, οἷον τὰς χεῖρας, τὴν ψυχὴν; adde Suetonii et Lampridii locos a Lobeckio designatos. Denique fuerunt, qui pessime conjicerent, in Eleusiniis a praecone pronuntiatum esse hunc Orphei versum, Φδέγξομαι οἷς δέμιν ἐστὶ· δύρας δ' ἐπίδεσθε βέβηλοι. Quam conjecturam ipsis veterum testimoniis refutavit Lobeckius l. l. p. 451. Omnino hic vir satis cavet, ne semidocti, quae uni Orpheo tribui viderint, cum mysteriis communicent Eleusiniis.

v. 370. Verba ἐξίστασθαι μύσταισι χοροῖς assertit Suidas s. Ἐξίστασθαι. Apud Gellium l. l. exstat, ἐξίστασθαι τοῖσι χοροῖς, fortassis ex ipsius Gellii interpolatione, a cuius consilio *mystici* chori valde alieni erant. Quam enim Aristophanes fabulae suae spectandae legem dedisset, eandem ipse commentariis suis legendis erat daturus.

v. 372. Semichori persona deest in Elb.; caeteri habent. Tum vulgo, χάρει δὴ νῦν —. Abest δὴ a Barocciano, neque id legerat scholiastes, ut apparet e lemmate χάρει νῦν. Deleto metri causa δὴ, scribendum esse χάρει νυν viderunt Bentlejus, Seidler, Dindorfius. Male Bekker νῦν uncis inclusit.

v. 373. κόλπους] τόπους Cantabr. I Harlejanus et in γρ. Baroccianus. Deinde pro κόλπους λειμώνων Brunckius contra metrum edidit tacite κόλπους | τῶν καθ' Ἄιδου λειμώνων, eaque lectio exstat in Juntina prima, Mutinensi et margine Veneti. Nempe, ut supra e scholio ad v. 354 (357) ostendi, antiquitus disputatum est, utrum hujus scenae locus in Orco, an potius Eleusine reponi debeat, quae concertatio hoc imprimis loco videtur agitata esse. Nam qui Orco sedem jure defenderunt, λειμώνων verbis τῶν καθ' Ἄιδου interpretati sunt; alteri vero sine dubio voce κόλποι nitebantur. Hi allusum putabant ad Eleusinium sinum, id est Saronicum, quo eodem spectat illud Sophoclis Antig. v. 1107 μέδεις δὲ παγ — | κοίνοις Ἐλευσινίας | Διοῦς ἐν κόλποις.

v. 374. λειμώνων, ἐγκρούων] Mire schol. ἐγκρούων: βαίνων εὐρύθμως. ἢ ἀντὶ τοῦ ἐκβάλλων. Fuitne, qui absurde legeret ἐκκρούων? De anapaesto dimetro coque spondiaco perdocte Hermannus disseruit in *Element. D. M.* p. 384 sq., sed quod nostros versus negavit antistrophicos esse, jam dudum vir magnus ab ista opinione discessit. Et illo quidem loco dubitat, an scenici poëtae dimetro usi sint brachycatalecto. At quum hic ipse versus a Servio *Aristophanius* vocatus sit (Gaisford. ad *Hephaest.* p. 290), certum puto, Aristophanem in dramatis amissis hoc dimetri genere delectatum esse. Deinde etiam apud Euripidem, si antiquis libris fides est, complures hujusmodi versus inveniuntur, ut in *Heeuba* maximeque *Iphig. Taur.* 147. 154. 181. 182. 189. 190. 192. 199. 200. 214, quos quidem omnes Seidler et Hermannus alia verborum distinctione nescio quam recte expulerunt. Neque vero postea Hermannum dimetro brachycatalecto factum esse placatiorem, ex iis literis intellexi, quibus ad me scribit, τοὺς et τῇ articulos videri delendos esse itaque scribendum,

εἰς εὐανθεῖς

κόλπους λειμώνων ἐγκρούων

et in antistropha,

τὴν Σώτειραν

γενναίως φωνῇ μολπάζων.

Quas ego conjecturas per se egregias profecto sequutus essem (saepe enim articulos librarii in choris temere addiderunt), si modo ulla ratio esset, codicum auctoritatem deserere.

v. 375. Vulgo καὶ σκώπτων, sed καὶ πῖσκώπτων Ravennas et Venetus. Id jure probarunt Seidler et Dindorfius correcta etiam versuum distinctione, quam et ipsam sequutus sum. In editt. ab Aldina ad Brunckianam quatuor sunt versus, desinentes in παίζων — ἡρίσσηται — ἔμβα — γενναίως. Sed in Rav. Ven. Mut. versus recte desinere videntur in χλευάζων — ἐξαρκούντως — ἀρεῖς — γενναίως.

v. 376. ἡρίστευται] Libri ἡρίσθηται, eodemque pertinet schol. Ald., quod est etiam in Ravennate, ἄριστον γεγέννηται τὸ τῆς τελετῆς. Suspicio tamen, in uno alterove libro Parisino legi ἡρίστευται. Brunckius enim dicit, in C a p. m. scriptum esse ἡρήσεται, supra posito a m. sec. ἡρίσθηται, sese autem reponendum censere ἡρίστευται. Jam saepius hic vir in Aristophane codicum suorum lectiones suo ipsius ingenio tribuit, non fraude ulla nec dolo malo, sed errore potius et magna quadam negligentia. Hic vero suam ipse conjecturam facile, credo, intellexisset, neque interpretatus esset tam absurde, *satis enim in peragendis his sacris emicuit studium nostrum.* Quodsi quis in scriptura ἡρίσθηται acquieverit, tamen fatebitur, tale initiatorum prandium penitus ignotum esse; neque enim quae Meursius habet Eleusin. c. X. p. 135 neque quae Lobeckius Aglaoph. p. 190 sq. eo referri possunt. Praeterea nostro loco, quum in tota hac scena nihil ejusmodi inveniatur, praeter omnem expectationem mentio injicitur prandii; neque enim ullam vim habet vernilis jocus Xanthiae v. 338. Denique omnino manes prandere non solent, qui certe secundum vulgarem istam opinionem, ut dii Homerici,

οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ', οὐ πίνουσ' αἶδοπα οἶνον.

Contra verbum ἡρίστευται (satis jam hostes devicimus) omnes habet notas veritatis. Nam et in antistropha de republica deque patria servanda agitur; et Aristophanes, perpetuus ille belli dissuasor, pacem tummaxime a Laedaemoniis oblatam etiam infra commendat in ipso fine comoediae, Κλεοφῶν δὲ μαχέσθω — (vide quae dixi ad Thesmoph. p. 304); et optima sane haec est sententiarum connexio, *Cereris festum hilari animo agamus; satis est enim jam victoriae.* Scilicet Ceres dea erat paci amicissima, quam ita precatur Callimachus Εἰς Διμήτρ. Καλ. v. 137

Φέρβε καὶ εἰράναν, ἵν' ὅς ἄροσε, κῆνος ἀμάσῃ.

Ceterum verba ἀριστᾶν et ἀριστεύειν festive confudit

Cicero, nobile Leonidae dictum, οὕτως ἀριστᾶτε, ὥς ἐν ἄδου δειπνήσοντες, ita interpretatus Tusculan. Disp. I, 42, 101 *Pergite animo forti, Lacedaemonii: hodie apud inferos fortasse coenabimus.*

v. 377 sq. Hemichorii persona in libris deest omnibus. — αἰρεῖς edd. ante Lugdun. Batav. αἴρεις Parisinus C et apud Bekkerum Ravennas, αἴρης Baroccianus, αἰρήσεις Venetus, αἴρης Mutin. Parisini BD Cantabr. I et II Poggianus, editiones Lugdun. Batav., Porti, Kusteri, Brunckii. αἴροις cod. Parisinus A. Recte ἀρεῖς emendarunt Scaliger, Valekenarius ad Theocrit. I, 112., Brunckius in observationibus, Dindorfius, Bothius. Codicum errores partim e prosodiae, partim e structurae atticae ignoratione fluxerant. De longo ᾱ futuri ἀρῶ dictum est a Porsono ad Medeam v. 848, Elmslejo ad Heraclid. v. 323, Buttmanno Gr. Gr. T. II. p. 66 (p. 100 ed. nov.), Matthiae ad Medeam v. 841. In certissimis exemplis nostrum esse apparet, quum in ejusmodi systemate, ut recte l. l. Porsonus, longae tantum syllabae ferri possint, praeterquam in proprio nomine Θωρυκίων. Jam vero ὅπως, ubicunque cum Verbi persona secunda conjunctum vim habet Imperativi, nunquam Conjunctivum Aoristi, sed constanter Futuri Indicativum gignit, ut observarunt quum alii, tum Hermannus Opusc. T. IV p. 126. Cujus quidem certissimae rei scribae ignari etiam in Nub. 823 ὅπως δὲ τοῦτο μὴ διδάξεις μηδὲνα Conjunctivum posuerunt διδάξης.

Ibid. τὴν Σώτειραν] Cognomen fuit plurium dearum, ut Minervae, ut Dianae, ceterum nos mysticam deam ejusmodi quaerimus, quae, sicuti Jupiter Σωτήρ Dioscuros aliosque deos Σωτήρας dignitate superavit, sic illa Σώτειρα velut proprio nomine vocitata sit. Mysticam igitur deam hic necessario requiri Dukerum fugit et Bothium, qui Minervam animo informarunt, ducti credo illis potissimum verbis, ἢ τὴν χώραν | σῶζειν φήσ' ἐς τὰς ὥρας; Athenae enim in

tutela erant Minervae. At hic ingeniosus lusus verborum *Σώτειρα* et *σώζειν* in quamlibet aliam deam, quae modo ab Atheniensibus coleretur, apte conveniebat. Spanhemius, imbecilli vir consilii, audacter credidit, *Σώτειραν* hoc loco dici Cererem, pessime neglectis versibus 382 sqq., qui docent contrarium. Nemo unus vidit, quod in promptu et propatulo est, τὴν *Σώτειραν* intelligi Proserpinam debere. Quae dea quoniam inferorum propria est, rectissime quum multis aliis hujus scenae locis laude extollitur, tum hic ab orcinis mystis celebratur ante Cererem matrem, superis inferisque communem deam. Tametsi autem Proserpina hic ideo *Σώτειρα* appellata est, ut eadem servare (*σώζειν*) Athenienses dici posset: nihil aliud tamen additum est, ex quo Proserpinam esse invocatam eluceat. Quare vel e nostro loco clare intelligi potest, mysticam deam τὴν *Σώτειραν* unam Proserpinam fuisse, cui rationi nihil est, quod obstet, multa autem, quae eximie congruant. Et Aristotelis quidem locus *Rhetor. III, 18* init. οἷον Περικλῆς Λάμπωνα ἐπήρετο περὶ τῆς τελετῆς τῶν τῆς Σωτείρας ἱερῶν, εἰπόντος δὲ ὅτι οὐχ οἰόντε ἀτέλεστον ἀκούειν κ. τ. λ. quanquam per se ambiguus est, nihil tamen impedit, quominus Proserpina intelligatur. Nam quod in orcinis mysteriis τῶν τῆς Σωτείρας ἱερῶν mentio fit, haec jam significatio videtur, Proserpinae τῇ *Σωτείρα* in Eleusiniis nominatim sacra facta esse, id quod diserte traditur a scholiasta ad nostrum versum, — ἔστι γὰρ Ἀθήνησι Σώτειρα λεγομένη, ἣ καὶ θύουσιν. Nihil dubitationis habet minime contemnendus Ammonii locus p. 84 s. Κόρυδος — Κορύδαλος δὲ δῆμος Ἀθήνησιν, ἐν ᾧ σωτῆρος κοούρης ἱερὸν (recte Valckenaerius *Σωτείρας Κόρης* potius corrigit, quam *Σωτῆρος Κόρης*). Verum ab Ammonio quoque Minervam designari infeliciter opinati sunt Nunnesius, Valckenaerius ad Ammon. p. 129, Lobeckius *Aglaoph.* p. 980 adnot., quem errorem dudum refutarat Ouden-

dorpius ad Thomam Mag. p. 550 certissimo argumento, quod *Kόρη* dicta est Proserpina. Adeo Servatricem Proserpinam non solum Eleusine, verum etiam in Corydallensium pago cultam esse efficitur. Quin et alii Gracciae populi eandem deam item venerati sunt, ut Lacedaemonii, Pausan. III, 13, 2 *Λακεδαιμονίοις δὲ ἀπαντικρὺ τῆς Ὀλυμπίας Ἀφροδίτης ἐστὶ ναὸς Κόρης Σωτείρας· ποιῆσαι δὲ τὸν Θράκα Ὀρφέα λέγουσιν* —, quam quidem Proserpinam fuisse dubitavit nemo. Et Spanhemium quidem in clara luce caecutire hoc magis miror, quod ipse et ad Ranas et D. U. E. P. Num. T. I p. 418 sq. docuit, Proserpinam Sospitam (*Σώτειραν*) quum alibi, tum in numis Cyzicenorū conspici *KOPH ΣΩΤΕΙΡΑ ΚΥΖΙΚΗΝΩΝ*. At, inquit, Apameae Cererem *Σωτείρας* nomine cultam esse e numo patet Mediceo. Quem ego numum, si unus tot tam claris monumentis opponetur, non unius aestimabo assis. Nam Ceres sicubi *Σώτειρα* dicitur, dicitur ob Proserpinam; multa autem Cereri matri Proserpinaeque filiae et tempore eodem et sacrorum genere coli solitis esse communia debebant.

v. 380. *σώζειν*] Venetus *σώσει*, firmans conjecturam meam *σώσειν*, cui jam dudum ipse valedixi. Nam etsi verba ἐς τὰς ὥρας, καὶν — βούληται ad futurum tempus referuntur, Praesenti tamen in re certo futura locum esse constat. Atqui *Σώτειρα* ea est, quae omnino servet (*ἡ σώζουσα*), non quae sit in posterum modo servatura. Nimirum *σώζειν* φησὶ Graccis est, *servare se contendit*, veluti Vesp. 1017, Pac. 722 Eupolis ap. Hephaest. p. 73 G., Lucian. Pro Merc. Cond. c. 13.

v. 381. De hoc Thorycione supra dixi ad v. 363.

v. 382. Chori persona est in Ald. Junt. I. II et plerisque aliis editt., semichori in Ven. I. II et Brunckiana. *Ἦμ.* sive *Ἦμιχ.* etiam Venetus, Mutin. Barocc. Cantabr. I et II. Proxime verum Ravennas *ἡμι* ἢ *ἱερεὺς* eodemque modo *ἡμίχορος* ἢ *ἱερεὺς* Parisinus

A apud Brunckium ad v. 448 (444 Br.). Ego vero praefixi personam hierophantae. — Male Ald. Junt. I. II ἄγε νυν, recte autem pleraeque aliae ἄγε νῦν — . Sed quia paullo ante ἡρίστυται restitui, admonendum videtur, hoc etiam versu pacem re non verbo commendari. Neque enim Ceres frugifera (καρποφόρος) esse poterat bello Peloponnesio, quum Atticae fines ab hostibus devastarentur. Cf. quae infra dicemus ad v. 386 sq.

v. 383. Δήμητρα] δῆμητραν Venetus. Tum vulgo Ζαθέαις. Recepi equidem Ζαθέοις e Rav. Barocciano et Elbingensi, scripturam doctiorem. Ita Euripides Troad. v. 256 Ζαθέους κληῖδας et ibid. v. 1075 Ζαθέοι σελαῖναι.

v. 384. Nulla hic nova persona est in Parisinis BCD Cantabr. II Elb. in Ald. Junt. I. II multisque aliis edd.; habent ἡμίχορος sive ἡμιχ. Parisinus A Rav. Ven. Mut. Cantabr. I edd. Ven. I. II. Raph. Lugd. Port. Kuster. Brunck. Bothiana.

v. 386 sq. καὶ σὼζε τὸν σαυτῆς χορόν· | καὶ μ' ἄσφαλῶς — | Pacem mystae precibus exposcunt. Neque enim tum Declea a Lacedaemoniis munita praesidioque perpetuo ibi posito licebat terrestri saltem itinere Athenis Eleusinem pervenire (Plutarch. in Alcibiade c. 34). Atqui illo ipso tempore Lacedaemoniorum legati promiserant, si pax convenisset, Declea praesidium deductum iri, ut ostendi ad Thesmoph. p. 304.

v. 389. Nova persona hic in libris nulla est. — γέλοιά μ'] γελοῖ' ἄμ' Cantabr. I. II Harlej. Pro γέλοια editiones ante Brunckium γελοῖα.

v. 390. δὲ σπουδαῖα] δὲ καὶ σπουδαῖα Rav. Mutin. Ravennas versus desinere jubet in εἰπεῖν, in σπουδαῖα, in ἀξίως, in σκώψαντα. De jocorum graviumque sermonum mixtura a philosophis et aliis passim commendata sat multa garriunt Spanhemius et Bothius.

v. 391. σῆς deest in Cantabr. I.

v. 392 sq. ταινιοῦσθαι] τενιοῦσθαι Rav. ταινιω-

θῆναι Parisinus C. Infeliciter Spanhemius, quem caeteri sequuntur, tum ad Juliani Caess. p. 327 tum ad h. l. sic censet, in mysteriis Eleusiniis qui joco movendo caeteros superasset, praemii loco vitta redimitum esse. Quasi vero non haec praecesserint v. 390 πολλὰ δὲ σπουδαῖα. Itaque Spanhemius oppido lepidum certamen finxit ejusmodi, in quo is demum vinceret, qui unus longe aptius quam reliqui omnes joca seriis miscuisset. Immo verba νικῆσαντα ταινιοῦσθαι minime pertinent ad jocos istos, de quibus paullo ante dictum est, sed unice referuntur ad ludos Eleusinos, quos quidem ipsis mysteriorum diebus iisque extremis agi solitos esse recte statuit Meursius Eleusin. c. XXVIII p. 166 sq. Itaque hic mystae illud exoptant, ut victores in Eleusiniis ludis vitta coronentur. De his ludis praeter Meursium dixerunt H. Valesius ad Harpocrat. p. 57 ed. Gron. et Lobeckius Aglaoph. p. 206 sq.

v. 394. Ante hunc versum nulla persona est in eodd. Parisinis et Cantabr. I, Ἡμιχ. Cantabr. II Rav. Ven. Mut. edd. Ald. Junt. I. II Brunck. Xo. edd. Francofurt. Lugd. Amst. Port. Both. Longe melius haec coryphaeo tribuit Weleker. Ego audacter alterius coryphaei, id est daduehi personam substitui. Nam daduchus proprie ad Jacchum pertinebat, sicuti ad Cererem hierophanta, id quod supra ad v. 340 ostendi. Tum librarii more suo trimetrum effecerunt vulgo, Ἄγ' εἶα νῦν γε καὶ τὸν ὥραϊον θεόν. At γε abest a Rav. Ven. Mut. Barocc. Borg. idque recte delerunt Seidler, Dindorfius, Bothius. Praeterea pro Ἄγ' εἶα scripsi ἄλλ' εἶα auctore Bentlejo propter antistropham v. 440 χωρεῖτε. Et Ἄγ' εἶα νῦν — natum videtur e v. 382 ἄγε νῦν ἐτέραν —. Confer ἄλλ' εἶα Thesmoph. 985 Eccles. 496, ἄλλ' εἶα νῦν Plut. 316, quo loco Venetus Ἄγ' εἶα νῦν, heja vero Terent. Hecyr. II, 2, 8 et Cic. De Republ. III, 5. Ceterum apud scholiastam metricum et in eodd. ab Aldina ad Brun-

ekianam quatuor sunt versus, desinentes in θεὸν in δεῦρο in ξυνέμπορον in χορείας. Sed hunc errorem Dindorfius in III^a edit. tacite correxit. In eodem metri genere paullo post librarii editoresque errarunt v. 414. 415. et 440 — 447. Nam versus est asynartetus e jambico dimetro integro et ex ithyphallico compositus, ut primum vidit Ahlwardtus apud Welckerum p. 200. Hephaestio p. 94 G. cum quum Euripideum XIV syllabarum vocat, tum exemplum ex ipso Euripide et alterum e Callimacho subjicit. Aristophanes eum habet his potissimum locis Ach. 1170 sq., ubi scribendum est, ut olim diximus,

Α Α. τάλας ἐγὼ τῆς ἐν μάχῃ ξυμβολῆς βαρείας.

Δ Ι. τίς Χουσι γάρ σ' ἐπράττετο ξυμβολὰς βαρείας;
Nub. 1194, ubi jam alii pro εἰσαγαγὼν merito e codd. susceperunt εἰσάγων. Neque enim usquam hoc in versu locus est anapaesto. Adde Nub. 1097 (1117), Eqq. 754. 755 et in antistr. v. 834. 835, Lysistr. 256. 257 et in antistr. v. 271. 272 denique Vesp. 248 — 272. Legitima ejus caesura, sicut in omnibus asynartetis, in ipsa commissura est, eamque caesuram tribus tantum quatuorve locis neglectam videmus. Quo facilius metrici commiserunt, ut verbi in caesura finem totius versus finem esse interpretarentur. Denique metrum caetera idem, nisi quod in postremo una syllaba auctius est, restitui debet in Anv. 1755 sqq.

*Ἐπεσθε νῦν γάμοισιν, ᾧ φῦλα πάντα συννόμων
πτεροφόρ' ἐπὶ τε πέδον Διὸς καὶ λέχος γαμήλιον.
ὄρεξον, ᾧ μάκαιρα, σὴν χεῖρα καὶ πτερῶν ἐμῶν
λαβοῦσα συγχόρευσον· αἶρων δὲ κουφιῶ σ' ἐγώ.*

Et statim,

Τήνελλα καλλίνικος, ᾧ δαιμόνων ὑπέρτατε.

Nempe hoc etiam versuum genus perspicue agnoscit Hephaestio p. 94 G. confirmatque auctoritate Archilochi, qui asynartetos invenit,

Δήμητρος ἄγνης καὶ Κόρης τὴν πανήγυριν σέβων.

v. 398. Edd. ab Aldina ad Brunckianam et Can-

tabr. II praefigunt *Ημ.*, sed in Rav. Ven. Mut. Cantabr. I Elb. personae nota hic nulla est. At tres partes strophae non a totis hemichoriis, sed a partibus chori minoribus cantatae sunt. Quare praefixi *XOPEYTAI*. Mox pro *συνακ.* Barocc. *ξυνακ.* Cantabr. I *δεῦρε ξυνακ.* et pro *ὁδὸν περαίνεις* Cantabr. I *περαίνεις ὁδόν.* Deinde versus in edd. ab Aldina ad Brunckianam ita distinguuntur, *πρὸς τὴν — ὥς et ἄνευ — περαίνεις* et infra *συμπαιστρίας χιτωνίου* et *παρὰρ. — προκύψαν.* Quod tametsi defendere licet, malui tamen eam distinctionem sequi, quae est in Rav. Ven. Mut. Absurde Borgianus *Ἰακχε — εὐρών* et *δεῦρο — θεόν* et *καὶ — περαίνεις.* Jam vero his strophis hymnus in Jacchum continetur, qui quoniam ab ipso Jaccho certe non potest inventus esse, ideo supra duo carmina plane diversa constitui, alterum Jaccho cantatum, alterum ab eodem inventum, quod posterius fortasse Cereris Proserpinaeque laudes complexum erat. Sed quia mystae Jacchum suavissimi carminis inventorem simillimo munere canentes hymnum remunerantur, ea de causa hoc maxime loco dicunt *μέλος ἑορτῆς ἡδιστον εὐρών.* Noster autem hymnus, quo Jacchus celebratur, ad vivum expressus est ex hymno Eleusiniorum mystarum, praeterquam quod dea in Ravis quidem non Ceres est potius quam Proserpina. Ita e prima strophā luculente intelligitur, hymnum in Jacchi honorem in via sacra a mystis cantatum esse, quum Jacchi simulacrum e Ceramico Eleusinem solemni pompa deducerent. Recte igitur scholiasta, *Συνακολούθει: τοῦτο, ἐπειδὴ εἰς Ἐλευσίνα ὁδεύουσιν ἀπὸ τοῦ Κεραμεικοῦ προπέμποντες τὸν Διόνυσον* (Jacchum dicit). Quod vero Jacchus multum viae sine ullo labore conficere dicitur, id scholiasta alienis tamen admixtis recte eo explicat, quod diis nihil factu difficile sit. Inepte Bergler Jaccho Bacchoque confusis ejus Bacchi pernicitatem pedum intelligendam putat, qui ad Indos usque penetravit.

v. 402. Nulla personae nota in Ald. Junt. II caeterisque ad Rusterianam; in Junt. I huic versui ter denuo praefixum *Hμ.* Barocc. habet *Hμ.* primo et secundo loco, Cantabr. I. II ter *Hμιχ.*, etiam Parisini B D hic *ἡμίχορος*, sed A C *μέρος χοροῦ*. Ego ter adhibui personam *ΧΟΡΟΣ*, quum hic versus cum Welckero atque Vossio toti choro tribuendus sit. Neque enim punctum temporis dubito, quin omnia ejusmodi ephymnia, sicut hodieque ab universis canuntur, ita etiam in tragicis poëtis et Aristophane toti choro assignari debeant. Tum Cantabr. I hic — *πεμπε*, sed infra his — *πομπε* cum scholio, *τὸ ἐμὲ πρὸς τὸ πρόπομπε* (sic) *ἐστὶ*. Infra v. 408 Mutinensis *συμπρόπεμπέ μου* h. e. *συμπρόπομπέ μου*.

v. 403. In libris nulla est nota personae. Ego iterum posui *ΧΟΡΕΥΤΑΙ* i. e. *μέρος χοροῦ*. Sed interpretes sententiam hujus strophae, qua Jacchi merita celebrantur, haudquaquam perceperunt. Omnes enim *κατεσχίσω* transferunt *discidisti*, ne a scholiasta quidem moniti, qui bene scribit, *ἴσον τῷ, διὰ σὲ κατεσχίσθη*. Nam *κατεσχίσω* minime idem est, quod *κατέσχισας*, sed hanc vim habet, *tu me discindere, lacerare vestem jussisti*, de quo usu verbi Medii vide egregium scholium Venetum ad Il. ω, 282 et Matthiae Gr. Gr. p. 925 ed. II. Scilicet referuntur haec ad notum morem initiatorum, qui vestem, qua initiati essent, nunquam deponebant nisi laceram detritamque. Vide Plutum v. 845 cum scholiis, quae attulit jam Meursius Eleusin. c. XII p. 138. Porro verbis *κᾶξεῦρες, ὥστ' ἀζημίους | παίζειν τε καὶ χορεύειν* Jacchus invenisse dicitur, ut mystis impune agere festum liceret eodemque pertinet, quod idem Jacchus v. 398 carmen illius festi reperisse traditur atque v. 403 imperasse, ut mystae pannis induti saltarent. Nam quid tandem hoc aliud est, quam Jacchum Eleusinia mysteria ipsa invenisse et primum instituisse? De quo deo quum supra disputarem, ostendi hunc Jacchum a Strabone

τὸν ἀρχηγέτην τῶν μυστηρίων appellari similiterque a scholiasta Ranarum τῆς τελετῆς οὐ μόνον χορευτὴν, ἀλλὰ καὶ ἑξαρχον. Longe tamen gravior quam horum testium auctoritas est Aristophanis, qui hoc ipso loco Eleusiniorum institutionem palam ad Jacchum retulit. Sed de origine Eleusiniorum tametsi varia traduntur (Meursius l. l. c. II p. 118 sqq.), satis tamen liquet, quae Atheniensium constans opinio fuerit; illi vero condita putarunt ab Eumolpo, ut verissime Lobekius Agl. p. 239, principe illius festi sacerdote. Veruntamen audacter contenderim, eorundem Atheniensium opinione creditum esse Eumolpum mortalem ab Jaccho deo, aut certe semideo Eleusiniorum sacra accepisse. Quippe plus religionis habitura erant, si ab ipsis diis generi humano impertita esse videbantur. Ceterum ab omnibus, qui adhuc de Eleusiniorum conditore disputarunt, Jacchus silentio praeteritus est. Sed haec strophæ, omittam philologos, graecos jam interpretes frustra vexavit, ut apparet e scholio, quod olim in Quaestt. Arist. p. 307 correxi. Scholiasta enim praefatus, Dionysum quoque, deum ludorum praesidem, Jacchi nomine dictum esse (in quo fugit eum, Jacchum per totam hanc scenam deum esse a Dionyso longe diversum), hoc igitur praefatus chori verba eo refert, quod choregi jam tum minores in poëtarum dramata sumtus fecerint. Hinc idem τὸ ῥάκος, quo apertissime lacerum pallium (τριβώνιον) significatur, designare voluit personam (προσώπειον), credo, quod has sciret linteas fuisse; sandalium, de quo tacet, haud dubie soccum esse comicum putavit, ita fere interpretatus: *tu, Dionyse, effecisti, ut chorus tuus nunc cum multo risu parsimoniae causa miserum sandalium personamque gestet laceram.* Nihil attinet de tam ridicula explicatione plura dicere. Alia monstra hic alit Ravennas, in quo est κατασχίσσω pro κατέσχίσσω atque ἐξεῦρες pro ἑξευρες. Invernitiis quidem Ravennati et Borgiano etiam τὸ γε ῥάκος tribuit

addita vocula γέ, quem de Ravennate falli docemur a Bekkero. Verum e Ravennate patet, fuisse inter grammaticos, qui hunc locum sic interpolaret,

Σοὶ γὰρ κατασχίσω μὲν ἐπὶ γέλῳτι

καὶ εὐτελείᾳ τόνδε σανδαλίσκον.

καὶ τὸ ῥάκος γ'

ἔξευρες, ὥστ' ἄζημίους

π. τ. κ. χ.

Posuisset saltem, ut sententiarum ordo justus evaderet, τόνδε σανδαλίσκον | καὶ τὸ ῥάκος γ' | ἔξευρε δ' ὥστ' —. Exstitisse quidem interpolationem istam duobus locis ostendit etiam Suidas tum s. *Ράκος*, ubi dicit *Ἀριστοφάνης*: σὺ γὰρ τὸ ῥάκος ἔξευρες, cum Ravennate consentiens, tum clarius uberiusque s. *Εὐτέλεια*: σμικροπρέπεια. εὐτελείᾳ δὲ ἢ εὐδαιμονία, παρὰ τὸ εὖ τελεῖν. *Ἀριστοφάνης*: σοὶ γὰρ διδόαμεν ἐπ' εὐτελείᾳ (falso cod. Oxon. εὐτελείᾳ) τὸν σανδαλίσκον. Nempe σοὶ γὰρ διδόαμεν manifesta explicatio est scripturae, σοὶ γὰρ κατασχίσω. Lectio ἐπ' εὐτελείᾳ apud Suidam ideo servanda est, quod in Aristophane καὶ εὐτελείᾳ habent Ravennas et Venetus (Parisinus C κατ' εὐτέλειαν et mox ἄζημίως). Hinc efficitur, grammaticos quosdam de sensu magis quam de metro sollicitos καὶ εὐτελείᾳ corrigi voluisse. Qui ut formam εὐτέλεια falso mutarunt, ita vim hujus verbi praeclare assequuti sunt. Scio, nostros interpretes omnes, etiam Lobeckium Agl. p. 1036 adnot., hoc in loco εὐτέλειαν ad munditiae contemtionem referre. At mystae scissis calceis pannisque nequaquam cynismi causa induti erant, sed religionis. Itaque εὐτέλεια hic quidem omnino παρὰ τὸ εὖ τελεῖν derivandum est, quum καὶ εὐτελείᾳ nihil aliud esse possit quam, propter felicem initiationem zu guter (glücklicher) Weihe. Nam ad religionem pertinebat, eam vestem, qua in ipsa initiatione induti fuissent, non prius, quam panni essent pro veste, deponi. Schol. ad Plut. v. 845 — ὁ δὲ μυούμενος τὸ ἱμάτιον,

ὃ ἐφόρει ἐν τῇ μυήσει, οὐδέποτε ἀπεδύετο, μέχρῃς ἂν τελέως ἀφανισθῇ διαρρύν. Tum vero in libris est omnibus τόνδε τὸν σανδαλίσκον. At recte emendatum τὸν τε σανδαλίσκον a Bentlejo, Elmslejo ad Ach. 1201, Dobraeo, Hotibio, Bothio, Dindorfio. Particulae μὲν — καὶ (κατεσχίσσω μὲν — καῖξεῦρες), respondent sibi ut apud Homerum, κάρτιστοι μὲν ἔσαν, καὶ καρτίστοις ἐμάχοντο. Sed vitium τόνδε τὸν σανδαλίσκον ineptam versuum distinctionem peperit, quae in edd. ab Aldina ad Brunckianam haec est, καὶ π' — τόνδε et τὸν — ῥάκος. Ceterum aliquando putabam, hanc mediam stropham v. 403 — 407 a mulieribus cantatam esse easdemque mulieres post v. 413 in re parum decora prae pudore obticuisse. Movebat me neque ingenium muliebre, quae lubenter splendida veste corpus exornant, hic vestis vilitatem religione videbantur excusare, neque stropharum concinnitas, quae eo exsistet, si muliebrem cantum sequetur virilis v. 409 καὶ γὰρ παραβλέψας τι μεिरακίσσης —, sed nimirum movebat vox ὁ σανδαλίσκος, qui plerumque calceus est muliebris. At τὸ σάνδαλον etiam de virorum solea dicitur, primum antiquissimo tempore (Hymn. in Mercur. v. 79. 83. 139. Herodot. II, 91. et de Jasone Apollodor. Bibl. I, 9, 16. §. 2 et 3), tum in Novo Foedere (vid. Bretschneideri Lexicon—s. Σανδάλιον), nonnunquam etiam apud Latinos, denique quamvis raro apud Atticos (Aristodemus ap. Athen. VIII p. 338, a Lucian. De Histor. Conscr. c. 22. cf. Pollucem X, 49). Ac nescio, an etiam viris licuerit muliebre sandalium commemorare in hanc sententiam: *tu discindi jussisti et mulierum soleam et pallium virorum.* Quum igitur in tota scena nihil canant mulieres, ne hic quidem ullum exstat muliebris cantus vestigium.

v. 408. Ἰακχ' Ἰακχε Parisinus C. Omnes Parisini rursus praefigunt Semichori personam. De caeteris supra dixi ad v. 402.

v. 409. Διο. praefigit Cantabr. II.

v. 412. παραρράγέντος] διαρραγεντος **Ravennas**, male. Tum Bekkeri editio προκόψαν typothetae errore.

v. 413. ἡμιχ. praefigunt **Rav.** apud Invernitium et **Borgianus**. Vide supra ad v. 402.

v. 414 sq. Verba Ἐγὼ δ' — βούλομαι in **Aldina** et **Junt.** I hemichorio continuantur eodemque modo edd. **Crat. Ven. I. II Wech. Brub. Raph., Xanthiae** personam cum **Junt. II** praefigunt edd. **Junt. III. Gel. Port. Francofurt. Lugd. Amst. Kuster. Brunck.** Et **Ξα.** exstat in codd. **Barocciano, Cantabr. I et II**, fortassis etiam in **Rav. Ven. Mutin.** Pro παίζων **Cantabr. I**

ων παίζειν, pro κ᾿γωγε πρὸς **Parisinus C** κ᾿γώσε πρὸς σὺν σοι manifesto glossemate. Versus in edd. ab **Aldina** ad **Brunckianam** sunt jambicus tetrameter, ἔγὼ δ' — αὐτῆς et trimeter παίζων — πρὸς. **Ravennas Invernitii** distinguit,

Ξα. ἔγὼ δ' αἰεί πῶς φιλακόλου-

δός εἰμι, καὶ μετ' αὐτῆς

παίζων χορεύειν βούλομαι. **Διο.** κ᾿γωγε πρὸς.

Sed quisquis primum ita distinxit, eum apparet proximis strophis deceptum esse. De personis veteres grammatici dubitarunt, ut docet scholiasta, κ᾿γωγε πρὸς: τοῦτό τινες **Διονύσου** φασὶ μεταξὺ παρεμβάλλοντος λέγειν. Nam nostri codices ad unum κ᾿γωγε πρὸς **Dionyso** tribuere feruntur. Huc vero pertinet etiam aliud scholium, quod versui 416 βούλεσθε δῆτα falso adscriptum est, τὸ δὲ πρὸς λαγνείαν ἐπιρρέπες ἀμφοτέρων σκώπτων, τοῦ τε δεσπότου καὶ τοῦ δούλου, τοῦτό φησιν. Quamobrem olim fuisse videntur, qui ἔγὼ — βούλομαι **Dionyso**, κ᾿γωγε πρὸς autem **Xanthiae** assignarent. Sed duo hos versus critici **Alexandrini** audacissime interpolarent. Nam in antistropha v. 444 sqq. duo leguntur **Euripidei XIV** syllabarum, quos ibi manifesto canit daduchus. Itaque idem metrum in stropha restitui debere certum est, nihilque probabilius, quam hic etiam canere daduchum.

At veteres critici Euripideo versui et jambum tetrametrum eodem vitio, quo in Vespis v. 248 — 272 infuscatum est liber Ravennas, et perpetuas delicias suas trimetrum suffecerunt. Scilicet in omnibus libris exstat, ἐγὼ δ' αἰεί πως φιλακόλουθος εἰμι —, vitio admodum perspicuo, sed non ante notato, fortasse quod φιλακόλουθος atticum verbum est neque a comoedia alienum (Pollux VI, 167 Ἀριστομένης δὲ ὁ κωμικός· φιλακόλουθος ἄρχεται). At quicumque demum haec dixisse putandus est, voce φιλακόλουθος pervertitur sententiarum connexus. Nam ut v. 409 — 412 ad superiora v. 403 sqq. revocantur, sic noster locus ad tertiam stropham v. 409 — 412, in qua de puella formosa sermo erat, referri debet. Ergo quid tandem sibi vult haec tam absurda oratio: ego semper lubente animo comitor? Immo vero: ego semper sum pulchrarum formarum spectator, sive ego formosarum puellarum amore incensus sum. Sic demum illud aptissime continuo sequetur, καὶ μετ' αὐτῆς παίζων χορεύειν βούλομαι. Itaque emendationem meam φιλόκαλός τ' pro φιλακόλουθος, qua sententiae non minus, quam metro consulitur, recipere non dubitavi. Ego, inquit, semper pulchras amo: id quod optime convenit versui 410 μεिरανίδης — καὶ μάλ' εὐπροσώπου. Nihil vero hac conjectura detractum est de concinnitate strophae et antistrophae,

ἐγὼ δ' αἰεί πως φιλόκαλός τ' εἰμι, καὶ μετ' αὐτῆς atque

ἐγὼ δὲ σὺν ταῖσιν κόραις εἶμι καὶ γυναιξίν.

Sed dicatur etiam de persona. Ac librarii quidem ut Xanthiam loquentem inducerent, moti videntur illo ipso vitio φιλακόλουθος, quae vox apte cadit in officium servi. At minime loqui Xanthias potest, tum quia is quidem versibus trimetris uti deberet, plane ut supra v. 337 sq., tum quia parum convenit Xanthiam loqui ante Dionysum. Tum Dionysus, qui ne erat quidem φιλακόλουθος, si loqueretur seque esse φιλόκαλον

diceret, trimetris et ipse uteretur, ut supra v. 339. Omnino autem incredibile est coryphaei cantibus sive Dionysi sive Xanthiae personam tanta perversitate immisceri, ut alteruter totis versibus interstrepat: vix enim postea Dionysus libidine victus paucissima verba intercinere audet. Immo vero haec a daducho cani et ex antistropha v. 444 sqq., quae personam habet daduchi, et e metri genere, quo eodem daduchus etiam v. 394 sqq. et v. 440 sqq. utitur, intelligi debet. Qui si uti hic posset verbo φιλακόλουθος, perpetuum se Jacchi comitem profiteretur. Nunc vero componamus verba daduchi, ἐγὼ δ' αἰεί πως φιλόκαλός τ' εἰμι — cum ejusdem verbis daduchi v. 444 ἐγὼ δὲ σὺν ταῖσιν κόραις εἰμι καὶ γυναιξίν. Nam quum posterior locus docere videatur, mulieres Eleusinia celebrantes daduchi imperium sequutas esse, ad eam ipsam rem nostrum quoque versum referimus, ne daduchus vanas quasdam atque inanes adhibeat blanditias. Restant ultima verba, καὶ γὰρ πρὸς: sic enim in libris scriptum est. Callidam hanc esse scito veteris critici emendationem, quam metrum redarguit, neque ipsa commendat sententia. Etenim verba καὶ γὰρ πρὸς significant, et equidem insuper und ich obendrein (vide Arist. Pac. 19 — καὶ σαυτόν γε πρὸς, Aeschyl. Prometh. 73 — καὶ ἀπιθωῦξω γε πρὸς et formulam καὶ μικρόν τι πρὸς apud Demosth. Philipp. I, 28, 5 B. et Lucian. Catapl. c. 8). At Dionysus ita potius loqui debet: profecto ego etiam cupio, ja daß möchte ich auch! videlicet μετ' αὐτῆς παίζων χορεύειν βούλομαι. Quare meam conjecturam suscepi, καὶ γὰρ οὖν ἔγωγε. Particula γὰρ hic non minus apte posita est, quam in simillimo loco Lysistrat. v. 1181. Ἄδ. καὶ γὰρ ναὶ μὰ Δία Καρυστίοις. Tum de usu particularum — γὰρ οὖν nam profecto dixi ad Thesmoph. v. 164. Postremo Dionysi personam jure codices tuentur: hic enim deus in mulieribus vexandis contrectandisque nulli secundus erat. Ceterum jam alii

his in versibus laborarunt. Nam Hermannus per literas hasce conjecturas mecum communicavit, Διον. ἐγὼ δ' αἰὲ πῶς φιλακόλουθός τε καὶ μετ' αὐτῆς | παίζων χορεύειν βούλομαι. Ξανθ. κἄν ἔγωγε καὶ πρὸς. Addidit tamen, quum antistropha daduchi sit, huic stropham quoque tribuendam videri praeter ultima verba, in quibus Xanthiam obscoene joculari. Quas conjecturas tametsi probare non audeo, intelligitur tamen, Hermannum et de metro verissime judicasse, et de persona daduchi nonnihil suspicatum esse. Ab eodem Hermanno accepi, qui primum vidisset, nostris versibus respondere v. 444 sqq., Seidlerum fuisse. Ac Dindorfius quoque olim statuit, horum versuum eam esse cum v. 444 sqq. similitudinem, ut respondere sibi videri possint ita scripti,

ἐγὼ δ' αἰὲ πῶς φιλακόλου —
 θός εἰμι καὶ μετ' αὐτῆς
 παίζων χορεύειν βούλομαι.

Δι. κἄγωγε πρὸς υ — ῡ.

Et ἐγὼ δὲ σὺν ταῖσιν κόραι —
 σιν εἰμι καὶ γυναιξίν,
 οὗ παννυχίζουσιν θεῶ,
 καὶ φέγγος ἱερὸν οἶσω.

Sed de metro virum doctissimum patet errasse. Postremo trimetros restitui voluerunt et Hotibius hoc modo

Διον. ἐγὼ δ' αἰὲ πῶς φιλακόλουθός εἰμι, καὶ
 παίζειν μετ' αὐτῆς βούλομαι. Ξανθ. κἄγωγε πρὸς.
 et deletis verbis μετ' αὐτῆς Beckius, Dobrens atque in
 ed. III^{ta} Dindorfius, qui Xanthiae personam Dionyso
 postponit,

Ξανθ. ἐγὼ δ' αἰὲ πῶς φιλακόλουθός εἰμι καὶ
 παίζων χορεύειν βούλομαι. Διον. κἄγωγε πρὸς.

At turpis senarius est planeque tanto poëta indignus, qui in particulam καὶ exeat. Et versus 444 — 447 nihilne habebunt, quod sibi respondeat, quum tamen versus 440 — 443 modo antegressi et metro scripti eo-

dem omnium consensu antistrophae loco sint ad v. 394 — 397 referendae?

v. 416 — 430. His versibus poëta Eleusiniorum γεφυρισμοὺς imitatur, cum ipso festo illos e Sicilia credo acceptos, quando his diebus festis etiam Siculi solebant conviciari, ut est apud Diodorum V, 4 fin. De Atheniensium autem γεφυρισμοῖς quae primum dixit collegitque Meursius Eleusin. c. XXVII p. 165, ea multi deinceps repetiverunt. Rectissime vero Meursius hosce γεφυρισμοὺς ei festo diei, quo Iacchus publice Eleusinem deducebatur, assignasse videtur, cui sententiae mire favet hic locus Aristophanis a Meursio neglectus. Scilicet mystae Eleusinem abeuntes in memoriam Iambes, quae Cererem lugentem jocis conviciisque exhilararat (Hymn. in Cer. v. 202 sqq. Apollodor. Bibl. I, 5, 1, 3), quum in aliis locis viae sacrae, tummaxime in ponte Cephisi varie jocabantur dictisque acerbis ludebant. Ac nostrum locum inprimis illustrat Hesychius, qui gephyristam scribit in nobilissimos quosque cives nominatim illuisse s. Γεφυρίς: — ἄλλοι δὲ οὐ γυναικα, ἀλλὰ ἄνδρα ἐκεῖ καθεζόμενον, τῶν ἐν Ἐλευσῖνι μυστηρίων [ἀγομένων] συγκαλυπτόμενον ἐξ ὀνόματος σκώμματα λέγειν εἰς τοὺς ἐν δόξους πολίτας. Et statim, Γεφυρισταί: οἱ σκῶπται. ἐπεὶ ἐν Ἐλευσῖνι ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῖς μυστηρίοις καθεζόμενοι ἔσκωπτον τοὺς παριόντας. Hanc igitur consuetudinem sic Aristophanes imitatur, ut obscoenissima dicta gephyrismis substituat, quos non tantum certe nequitiae habuisse puto; neque enim ut Eleusiniis, sic etiam comoediis intererant mulieres. Neque gephyrismos metri vinculis ligatos esse arbitror. Nam quod Welcker p. 136 initiatorum lusus jambis ex tempore fusis constituisse vult, quia et fabulosae aneillae nomen fuerit Jambes, et hoc ipso loco jambi inveniantur: neque Jambes nomen a versibus ductum est, sed a conviciis, nec minus Aristophani, quam Archilochi, Hipponacti aliisque jambos scribere licebat con-

viciandi causa. Illud tamen miror, quod Welcker non scholiastarum quorundam recordatus est, qui inter diversissimas jambi, pedis metrici origines hanc quoque attulerunt, quod Jambe jambicis versibus Cererem consolata esset (Gaisfordum vide ad schol. Hephæst. p. 157 sq.). At Jambe ista minime eam vim habere potest, ut credere desinamus Horatio, Archilochum fuisse, quem proprio rabies armaret iambo. Longe prudentius idem Welcker p. 137 illud dixit, se hisce versibus de primordiis comoediae admonitum esse. Similiter Hermannus Opusc. VII. p. 220 judicavit, prima comoediae elementa versibus nostris inesse. Namque quum comoedia attica primum nasceretur, a choro phallico brevem cantilenam cantatam esse, quo certi homines perstringerentur. Ex his jocis ludibriisque rudi conatu jactatis aliquanto post comoediam justo argumento sertam exstitisse. Recte. Nihil enim veteris comoediae tam proprium fuit, quam cives nominatim irridere, quae libertas et data hoc comoediae genus peperit, et sublata evertit. Noster autem locus comoediae primum exorienti similis est etiam simplicitate rerum et metrorum, verborum obscoenitate, postremo initii ipsius novitate, *Βούλεσθε δῆτα κοινῇ | σκώψωμεν Ἀρχέδημον*; At, dixerit quispiam, jocos hic quidem legi mysteriorum, neque ullum testem esse, qui comoediae initia a gephyrismis Eleusiniis arcessiverit. Vero: constat enim inprimis ex Aristotele Poët. IV, 14, comoediam a carminibus phallicis, id est a festo Dionysi originem duxisse, ut ipse ostendi De Lenacis III p. 27. Nihil tamen impediabat, quin comicus poëta arbitrio suo gephyrismos fingeret comico rudimento simillimos. Vicissim in Acharn. 251 sqq. phallicae cantationis quamvis obscoenae argumentum, quia unus Lamachus verbo tangitur, a nascentis comoediae similitudine remotius est. Denique Hermannus l. l. ostendit, etiam in antiquis Lenacis, in Stegniis, in Thesmophoriis et ab Aeginetarum choris

jocularia atque convicia non sine magna dicacitate jactata esse, quae cum ortu comoediae atticae comparanda esse videantur.

v. 418. Is demum civis atticus declaratus erat, quem curiales rite agnovissent. Neque enim quisquam civium albo inscribebatur, nisi prius ad curiales deductus esset. Quare Archedemum hominem dicit peregrinum et sero civitate donatum. Qui, inquit, quum septem jam annos Athenis esset, non habebat curiales. Cf. Avv. 765 de Exceestide, homine peregrino, *φυσάτω πάππους παρ' ἡμῖν, καὶ φανοῦνται φράτορες*. Sed quum illud certum sit, metaphoram ab infantium dentitione sumtam esse, quaeritur tamen, an verbo *φράτορας* ad *φραστῆρας* allusum sit. Audiamus Suidam, *Φραστῆρες: οἱ γνώμονες τῶν ἡλικιῶν ὀδόντες*. *Ἀριστοφάνης: Ἐπτέτης ὢν Ἀρχέδημος οὐκ ἔφυσε φράτορας. ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν ὀδόντας φραστῆρας, φράτορας εἶπε, τουτέστι συγγενεῖς*. (hinc corrige scholium Aldinum post *ΑΛΛΩΣ*. *ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν ὀδόντας συγγενεῖς εἶπεν*.) ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν παίδων, οἵτινες ὄντες περὶ τὰ ἑπτὰ ἔτη, ἔχουσι πάντας τοὺς ὀδόντας. λέγει οὖν, ὅτι χρονίσας ἐν ταῖς Ἀθήναις (rectius puto scholium Aldinum, *χρονίσας παῖς Ἀθήναις*) οὐκ ἠδυνήθη ἀναγραφῇναι εἰς τοὺς πολίτας. Adde eundem Suidam s. *Ἐπτέτης: ὃ ἐτῶν*. *Ἐπτέτης ὢν Ἀρχέδημος οὐκ ἔφυσε φράτορας. τουτέστι φράστας* (*φραστῆρας* cum Kustero) *ὀδόντας*. Hunc igitur soni lusum *φράτορας* et *φραστῆρας* plerique ratum habuerunt, ut Palmerius Exere. p. 772, Kuster ad scholia, Bentlejus, Bergler, Brunckius. Quin etiam exstitit, qui οὐκ ἔφυσε *φράτερας* conjiceret, quo similior nomini *φραστῆρας* sonus evaderet. Scio, ignobiles quosdam grammaticos fallaci analogia deceptos *φράτερας* afferre; ceterum Attici, si quidquam codicibus tribuendum est, *φράτορες* et *φράτορας* non minus constanter dixerunt, quam *φράτερσιν*. Enimvero in-

terpretationem istam, quam Suidas tradidit, minime probandam esse censeo. Quis enim unquam graecus scriptor dentes aetatis indices appellavit *φραστήρας*? Immo satis constat, hos ipsos dentes, neque eos solum equorum, sed etiam hominum *γνώμονας* vulgo dictos esse. At enim Alexandrinus, quum sciret duces indicesque viarum *φραστήρας* dici, etiam dentes aetatis indices hoc nomine dici vere grammatico finxit acumine. Immo hic *φράτορας* praeter expectationem additum est pro *ὀδόντας* sive mavis *γνώμονας*. Quod si non mihi, at ipsis Alexandrinis credendum est. Scholiasta, οὐκ ἔφυσε φράτορας: ἀντὶ τοῦ εἰπεῖν οὐκ ἔφυσεν ὀδόντας, ἵνα ὡς ξένον διαβάλλῃ. ἡ δὲ παροιμία· ἐπτέτης ὢν ὀδόντας οὐκ ἔφυσεν. Inconsiderate enim Ruster conjecit, οὐκ ἔφυσε φραστήρας ὀδόντας. Immo Suidas in utroque loco alteram tantum explicationem descripsit, quae post *ΑΛΛΩΣ* sequitur. Quare veteres grammatici alii pro *ὀδόντας*, alii pro *φραστήρας ὀδόντας* dictum esse *φράτορας* existimarunt. Ceterum Welcker quoque p. 201 ad *φραστήρας* alludi negat, quia Archedemus homo fuerit, non equus. Contra hoc recte viderunt grammatici, Archedemum cum puero septuenni, cui dentes jam sint *γνώμονες*, comparari. Plautus Menacchm. V, 9, 57 septuennis: nam tum dentes mihi cadebant primulum. Solon Fragm. XIV, 1 Gaisf. παῖς μὲν ἄνηβος ἐὼν ἔτι νήπιος ἔρκος ὀδόντων | φύσας, ἐκβάλλει πρῶτον ἐν ἑπτ' ἔτεσιν. Et Solonis quidem versus jam ab aliis collatos esse video. Inprimis vero ad rem pertinent versus incerti poëtae, quos e satyrico dramate opinor repetitos esse, apud Aristophanem gr. Eustathii p. 1404, 62 — καὶ ὅτι ἔνιοι τὸν ῥηθέντα ὀδόντα οὐ γνώμονα καλοῦσιν, ἀλλὰ γνώμα. οἶον· νέα δ' ἔτ' ἔστιν. οὐχ ὀρᾶς; καὶ γνώμ' ἔχει. καὶ πάλιν· (addo τὸ) γνώμα γοῦν βέβληκεν, ὡς οὐδ' ἐπτέτης (ἐπτέτις). Apparet, hos quoque versus minime de equa intelligendos esse: equi enim sex an-

nos nati, sive jam initio septimi omnes dentes et renatos et immutabiles habent (cf. Plinium H. N. XI, 37 atque Bourgelat Anweisung zur Kenntniß und Behandlung der Pferde p. 62 ed. Knobloch). Immo haec de puella dici liquet, veluti de Helena, quam septuennem fama erat a Theseo vitiatam esse, ut ostendi ad Thes-moph. p. 174.

v. 420. ἐν τοῖς ἄνω νεκροῖσι] Fortasse vivi Athenienses hac una de causa a choro mortui dicuntur, quia mortui, e quibus chorus constat, vivi videntesque introducti sunt. Similiter judicant Welcker Vossiusque, beatissimis mystis vitam humanam videri mortem debuisse. Sed varie h. l. argutantur scholiastae, qui populum Atheniensem conjiciunt vel ob tot mala belli vel propter hujus vitae miseriam praemortuum dici. Neque, ut Berglero placuit, Euripidea sententia, cui vita mors et mors vita esse videbatur, expressa est, propterea quod hanc Euripidis opinionem comicus ipse ridet infra v. 1477. Sin tamen haec utique altiore intellectum habent, potior caeteris explicatio videtur Apollonii apud scholiastam, οὐχ ὥς Ἀπολλώνιος πρὸς τὴν ἐξήγησιν τὴν (lege τοῦ vel τῶν), εἰ μὴ νενανύμαχῃκε τὴν περὶ τῶν κρεῶν (leg. τῶν νεκρῶν cum Kustero) —. Quidnam voluerit Apollonius, et scholia v. 191 lectioni τὴν περὶ τῶν νεκρῶν adscripta et ipsa temporum illorum historia satis doceant. Namque Archedemus paullo ante insepultorum, qui ad Arginusas foeda tempestate submersi perierunt, causam tanta cupiditate susceperat, ut in Erasinidem aliosque imperatores saeviret (Xenoph. Hellen. I, 7, 2). Ita Aristophanes secundum Apollonium satis acerbè Archedemum dicet antea ne civem quidem atticum fuisse, nunc autem potentia florere *inter insepultos mortuos*. At etsi in proximis strophis pugnae illius mentio facta est, tamen si homo dicendus esset mortuos insepultosque defendere, vix ac ne vix quidem scribi potuisset, δημαγωγεῖ ἐν τοῖς ἄνω νεκροῖσι. Quasi

vero mortuus sit, non vixerit etiamtum ipse Archedemus.

v. 421. *Μοχθηρίας*, ut modo *φράτορας* et *νεκροῖσι* nullo exspectante dictum est pro *πολιτείας*, ut multitudo improborum civium ostendatur.

v. 416 — 421. Pro *ΧΟΡΟΣ* posui *ΧΟΡΕΥΤΑΙ*, quia hac quoque strophae a partibus chori canuntur. Pro *ἐπτέτης* Rav. *ἐπέτης*, pro *νυνὶ* Venetus *νῦν*, pro *νεκροῖσι* lemma scholii *νεκροῖς*. Tum edd. ante Bruncium *κᾶστι*. Bruncius et Bentlejus *κᾶστιν* et sic Parisinus A Rav. Pro *τῆς ἐκεῖ* lemma scholii *τῆς ἐκεῖθεν*. Versus 419 — 421 affert Suidas s. *Φραστήρες* legitque *καὶ νῦν* (pro *νυνὶ* δὲ) — *νεκροῖς* — *κᾶστι*. Idem Suidas s. *Δημαγωγεῖ* affert vv. 418. 419, retinetque *νυνὶ* δὲ ut vulgo. — Ceterum de hoc Archedemo paucis disputavi in Quaestt. Aristoph. p. 234 sq. Quod Welcker p. 137 collato Luciani Timone c. 22 suspicatur, eum tam superbum nomen sibimet ipsum imposuisse, id historiae repugnat. Omnino *Ἀρχέδημος* nomen fuit Athenis pervulgatum, ut docet *Ἀρχέδημος ὁ πῆληξ* apud Aeschinem in Ctesiphont. p. 139, 2 B. Nostri autem Archedemi quanta Ol. 93, 3 potentia fuerit, non solum Aristophanes, verum etiam Xenophon demonstrat Hellen. I, 7, 2 *Ἀρχέδημος, ὁ τοῦ δήμου τότε* (id est Ol. 93, 3) *προεστηκώς ἐν Ἀθήναις καὶ τῆς Δεκελείας ἐπιμελούμενος*. Is pessimus nebulo in Ranis forsitan ideo dicitur, quod publicam pecuniam intervertisset (Lysias in Alcibiad. I p. 160 ed. Foertsch. *παρ' Ἀρχεδήμῳ τῷ γλάμῳ, οὐκ ὀλίγα τῶν ὑμετέρων ὑφηρημένῳ*). Amicus fuit Alcibiadis (Lysias l. l.) et Critonis, cui a Socrate conciliatus erat (Xenoph. Memorabil. II, 9.), id est ipsius Socratis fuit amicus. Xenoph. l. l. §. 8 *Ἐκ δὲ τούτου εἰς τε τῶν Κρίτωνος φίλων Ἀρχέδημος ἦν, καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Κρίτωνος φίλων* (Socrates Critonis erat amicissimus) *ἐτιμᾶτο*. Ac nescio, an Archedemum propter hanc ipsam amicitiam, quae homini cum

Socrate fuisse videtur, tantopere laudaverit Xenophon l. I. §. 4 καὶ ἐκ τούτων ἀνευρίσκουσιν Ἀρχέδημον, πάνυ μὲν ἱκανὸν εἰπεῖν τε καὶ πράξαι, πένητα δέ. οὐ γὰρ ἦν οἷος ἀπὸ παντὸς κερδαίνειν, ἀλλὰ φιλόχρηστός τε καὶ εὐφυέστερος ὢν, ἀπὸ τῶν συκοφαντῶν λαμβάνειν. Denique Archedemus, qui fuit inter praecipuos auctores condemnandorum praetorum, uno circiter anno post Athenis profugisse videtur. Quum enim iratus populus eos demagogos, a quibus ad condemnationem impulsus esset, poena merita affecturus in custodia haberet, demagogi ante iudicii diem fuga salutem petiverunt, ut est apud Xenoph. Hellen. I, 7, 35, de quo loco jam ad Thesmoph. p. 302 disserui. Ceterum idem Archedemus infra v. 588 derisus est.

v. 422. Omnes inde ab Aldina editiones praeter Juntinam I τὸν Κλεισθένη. Similiter τὸν Κλεισθένην Parisinus C Barocc. Harlej. Sed τὸν Κλεισθένην Juntina I et codd. Parisini A B D Elb. Monac. Can-

τὸν καλλίαν
tabr. I. II Rav. Mut. τὸν κλεισθένην Venetus. Eadem glossa in Parisino C supra scripta est. Nempe lectiones τὸν Κλεισθένην et infra Σεβῖνον a correctore profectae sunt, qui Sebinum mortuum esse et a Clisthene conclamatum putasset. Ita enim interpretatur schol. ad v. 422 διαβάλλει τὸν Κλεισθένην ὥς φανυλόβιον καὶ πρὸς τοῦ Σεβίνου πορνευόμενον. διὸ καὶ δεινοπαθοῦντά φησιν ἐπὶ τῇ τούτου τελευτῇ. Et hanc explicationem viri docti ad unum sequuti sunt. At tum v. 427 neque metrum habebit ullum, nec vero sententiam. Omnino autem totus hic locus intelligi nullo modo potest, nisi recepta et plurimorum et antiquissimorum librorum scriptura τὸν Κλεισθένην. Nam in Clisthenis funere amator ejus nescio quis dicitur planxisse. Certissimum est autem, Clisthenem in proelio ad Arginusas cecidisse, ac postea Athenis in Ceramico altero publice sepultum esse, quae res supra v. 57 significatur obscurius. Etenim hic non solum v. 430 pugnae illius mentio fit, sed v. 423 perspicue scriptum est,

ἐν ταῖς ταφαῖσι, quae verba recte explicant scholiastae, ταφαί, ὅπου οἱ ἐνδόξως τετελευτηκότες ἐθάπτοντο δημοσίᾳ. Et statim, τοῖς κατὰ τὸν πόλεμον ἀποθανούσι δημοσίᾳ τάφους προὔτίθεσαν. Itaque verbis ἐν ταῖς ταφαῖσι intelligitur Ceramicus exterior, in quo cives, qui pro patria mortui essent, publice sepultos esse constat; vide *Ann.* 395 et *Meursium De Ceramico gemino* (*Gronov. Thes. T. IV p. 999 sqq.*) Deinde τὸν Κλεισθένους minime filium, sed amatorem Clisthenis dici apparet; ceterum quisnam fuerit amator iste tam insano luctu perditus, hodie nescitur. Quanquam nobilem tummaxime in republica civem fuisse ideo crediderim, quod inter Archedemum et Calliam Hipponici medius interponitur. Ac librarii quidem, qui Calliam animo informarunt, versu 428 misere decepti sunt. Praeterea fallitur etiam schol. ad Theocrit. V, 43 μὴ βάδιον τήνω πυγίσματος, ὕβὲ, ταφείης: — ταφείης, ἀντὶ τοῦ γαμηδείης βαδύτερον σὺ τοῦ πρὸς ἐμὲ ἐκ σοῦ πυγίσματος, ὥς σὺ λέγεις. ἀρνεῖται δὲ διὰ τούτου. καὶ Ἀριστοφάνης δὲ Βατράχοις φησὶ περὶ τοῦ Κλέωνος πρὸς τὸ κρυπτόμενον καὶ ἔνδον νοούμενον, ἐν ταῖς ταφαῖς τίλλεσθαι, ἥγουν ἐν καιρῷ συνουσιασμοῦ τὰς τρίχας ἐκτίλλειν τῆς πυγῆς. Hominis enim, qui et Theocriti et Aristophanis locos tam ridicule perverterit, nulla potest auctoritas esse, nec dubium, quin περὶ τοῦ Κλέωνος memoriae scripserit errore. Qui enim περὶ τοῦ Κλεοφῶντος conjicere voluerit, ei demonstrandum erit, Cleophontem fuisse paederastam. Denique lectionem τὸν Κλεισθένους primum tuitus sum in *Actis Soc. Graec. V. I F. I p. 147* in vita Clisthenis.

v. 423 — 426. πρωκτὸν τίλλειν ἑαυτοῦ] Expectares τρίχας τίλλειν ἐκ κεφαλῆς, ut apud *Homerum* II. χ', 78 Ἡ ρ' ὁ γέρων, πολιὰς δ' ἄρ' ἀνὰ τρίχας ἔλκετο χερσὶν | τίλλων ἐκ κεφαλῆς. Sed nimirum amator eam maxime partem vellicat, quae in gravissimum luctum conjecta esset. Verum proximis

verbis usque ad *κᾶνεκράγει* planctus tragice describitur; cf. Aesch. Choeph. 423 sqq. Eurip. Orest. 960 sqq. similesque locos. Ridiculum est enim, quod scholiastes *κᾶνόπτει* dictum vult obscene (*καὶ τὸ κόπτεσθαι κακεμφάτως*), quem sequutus in Lexico s. *Κόπτω* Schneider comparat latinum verbum *praecidi*. Immo *κόπτομαι* hic, ut alibi centies, est *prae luctu pectus ferio, caputve tundo*. Tum editt. ante Brunckium *κᾶκλαιε*. Sed *κᾶκλαε* Parisini A C Rav. Ven. Mut. Borg. Deinde *καὶ κεκράγει* Rav. Ven. Mut. Borg. *κᾶνεκράγη* Cantabr. I.

v. 427 *Συβῖνος ὅστις ἐστὶ κᾶναφλύστιος*] Scholiasta, ὀνοματοποιεῖ τοῦτο ὡς πρὸς τὴν μαλακίαν Κλεισθένους, παρὰ τὸ αἰσχρόν. πιθανῶς δὲ τὸ ὅστις ἐμφαίνει οὐ τὸν ὑπὸ ἐνὸς μόνου περαινόμενον. πέπλασται δὲ αὐτῷ ὥσπερ ὁ Σεβῖνος, οὕτως καὶ ὁ Ἀναφλύστιος. ἀναφλᾶν γὰρ ἔλεγον τὸ μαλάσσειν τὸ αἰδοῖον. καὶ Σεβῖνος ἴσως παρὰ τὸ βινεῖν. ἐστὶ δὲ καὶ Σεβῖνος ὀνομασμένος παρὰ Πλάτῳ ποιητῇ. ἐστὶ δὲ καὶ δῆμος Ἀττικῆς Ἀναφλύστιος (leg. Ἀνάφλυστος). Hic quidem scholiasta Clisthenem mortuum esse ratus supra legerat τὸν Κλεισθένους, hic autem Σεβῖνον, quod nomen de ipso Clisthene intelligendum esse putabat, quum vidisset, Clisthenem etiam in Platonis comoedia Σεβῖνον vocatum esse. Necesse est tamen, hunc scholiastam aut apud Platonem aut in Ranis non Σεβῖνος, sed aliam quandam formam invenisse, cui si utrobique legisset Σεβῖνος, scribendum esset, ἐστὶ δὲ Σεβῖνος ὀνομασμένος καὶ παρὰ Πλάτῳ —. Itaque potissimum conjicio, ἐστὶ δὲ καὶ Συβῖνος ὀνομασμένος παρὰ Πλάτῳ ποιητῇ. Sed hic versus vulgo ita scribitur, Σεβῖνον, ὅστις ἐστὶν Ἀναφλύστιος. Pro Σεβῖνον Rav. σέβεινον, Parisinus A autem, codex optimae notae, σεβῖνος. Pro ἐστὶν Brunckius tacite edidit ἐστ'. Ac merito Porsonus ad Orestem v. 1645 risit Brunckianum pro senario quinarium, sed debuerat etiam ana-

paestum reprehendere, in chori systemate intolerandum. Ipse vero Porsonus, ut senarium restitueret, scripsit cum articulo, Σεβῖνον ὅστις ἐστὶν ἀναφλύστιος idque recepit Dindorfius; ὠναφλύστιος voluerat etiam Bentlejus. Volebat enim Porsonus haec dicta esse pro Σεβῖνον τὸν Ἀναφλύστιον, ὅστις ἐστὶν, quemadmodum Euripides τὸν ἐλθόνθ', ὅστις ἐστὶν ὁ ξένος scripsit pro τὸν ἐλθόντα ξένον, ὅστις ἐστὶν. At non cogitavit, isto modo verba ὅστις ἐστὶν, sive paullo ante τὸν Κλεισθένη, sive τὸν Κλεισθένους legatur, prorsus fore absurda. Ego tandem ita scripsi, ut ipse scripserat Aristophanes, Συβῖνος ὅστις ἐστὶ κἀναφλύστιος. Etenim in oculos incurret, sive mox τὸν Ἰπποβίνου, sive τὸν Ἰπποβῖνον scribere placeat, tamen duo nomina tam cognata Σεβῖνος et paucissimis verbis post Ἰπποβῖνος mutuo ad se referri debere; quae relatio quum in codicum lectione Σεβῖνον plane nulla sit, sequitur necessario legendum esse, Συβῖνος ὅστις ἐστὶ —, ut quemadmodum ὁ Ἰπποβῖνος κύσθου mulierum amatorem immodicum, ita Συβῖνος masculae Veneris amatorem significet. Quam vim comico verbo Συβῖνος aptissime subjectam esse, docebit insignis locus Xenoph. Memorabil. I, 2, 30 — ὅτι οἱ ὑῖκόν τι δοκοῖη πάσχειν ὁ Κριτίας, ἐπιθυμῶν Εὐθυδήμῳ προσκνηῆσθαι, ὥσπερ τὰ υἷδια τοῖς λίθοις; agitur autem de Critia Euthydemum turpiter amante. Jam sententia ea nascitur, quam res ipsa postulat: in Clisthenis funere non solum amator mortuum luxit, sed etiam *quisquis est paederasta et ex Anaphlysto pago oriundus*. Porro nomine Ἀναφλύστιος tametsi clarum est ad verbum ἀναφλᾶν alludi, maiores tamen hic lusus habebit aculeos, si Clisthenes revera pago fuit Anaphlystius, ut populares mortuum complorasse videantur; sic enim apte sub veritatis involuero latebit obscœnitas. Denique lectiones Σεβῖνον atque Σεβῖνος tantum abest, ut fortuiti sint librariorum errores, ut (quo vitio vix aliud frequentius est) e scholiis

immigrasse videantur, in quibus hoc nomen idque Σεβίνος, non ut in Ranis Συβίνος formatum ex aliquo Platonis aliusve poëtae comici versu afferretur. Neque enim si in Ranis Sebinus ferri nequit, ideo haec forma ab aliis comoediae locis aliena est. Immo Σεβίνος et Ἀναφλύστιος in Eccles. 980 conjunguntur, ubi juvenis ab anu de stupro compellatus cum vetula se rem habiturum negat, Γρ. τοῦ δαὶ δεόμενος δᾶδ' ἔχων ἐλήλυθας; | Νε. Ἀναφλύστιον ζητῶν τίν' ἄνθρωπον. Γρ. τίνα; | Νε. οὐ τὸν σὲ βινούνθ', ὃν σὺ προσδοκᾷς ἴσως. | Γρ. νῆ τὴν Ἀφροδίτην, ἣν τε βούλῃ γ' ἦν τε μή. Hic verissime Reisigius Conj. Praef. p. XIII et uti postea cognitum est, jam Bentlejus collato Ranarum versu emendarunt, οὐ τὸν Σεβῖνον, ὃν —, abs quo proxime abest Ravennatis lectio, quam supra posui. Sed quicumque τὸν σὲ βινούνθ' primum scripsit, etsi sententiam recte assequutus est, Proprio tamen Nomine opus esse non vidit. Nam juvenis Sebinum neque Clisthenem neque alium hominem certum intelligi vult, sed ficto ludens nomine talem virum describit, qui te futuat. Postremo in Thesmoph. v. 1197 atque v. 1215 pro σιβύνη barbare dicit lictor συβίνη ad verbum βινεῖν sive potius ad συβίνος alludendo.

v. 428 — 430. Scholiasta sive Suidas in Ἰππόπορνε: παρεγραμμάτισε διὰ τὴν ἀσέλγειαν παρὰ τὸ Ἰππονίκου εἰς πορνομανῆ. τὸ δὲ ἵππος πολλαχοῦ ἐπὶ τοῦ μεγάλου λαμβάνουσιν. ἵππόπορνε. κωμωδεῖται δὲ καὶ ὁ Καλλίας ὡς (Suidas, δὲ ὁ Καλλίας πανταχοῦ ὡς. Lege, δὲ καὶ ὁ Καλλίας πανταχοῦ ὡς) σπαθῶν τὴν πατρικὴν οὐσίαν καὶ μάλιστα ἐπὶ γυναιξὶ μεμηνώς. ἢ τοῦ κτηνοβάτου. Ineptam explicationem ἢ τοῦ κτηνοβάτου non habet Suidas additque haec verba, quae vicissim in scholiis desunt, ὀνοματοποιεῖ δὲ πάντα πρὸς μαλακίαν αὐτοῦ. In omnibus codd. atque edd. legitur genitivus Ἰπποβίνου. Tum τοῦτον Ald. Junt. I. II et aliae

pleraeque; τοῦτονι (sic) Lugd. Port. Amst. Ruster., τουτονι lemma scholii Rav. Mut. Barocc. Cantabr. I, sed τοῦτον Parisini B C D et Venetus. Suidas s. Ἰππόπορνε hosce tres versus ita affert, ut neque τοῦτον neque τουτονι legerit. Primum Duker τοῦτον metri causa rescribi jussit. Deinde κύσθου Rav. Ven. Barocc. Cantabr. I. II. Parisini omnes Elb. et Suidas s. Ἰππόπορνε; κύσθου e correctione Mutin.; κίσθου omnes edd. ante Brunckianam eodemque modo Aldina scholii ad v. 502 παρεικάζει δὲ αὐτὸν (τὸν Καλλίαν) ἄμα τῷ Ἡρακλεῖ, χλευάζων διὰ τὸ λεοντῇ ἐν ταῖς μάχαις χρῆσθαι, ὥς ἐν τοῖς ὀπίσω· κίσθου λεοντὴν ναυμαχεῖν ἐνημμένον. Eustathius p. 746, 16 ἢ παρὰ τῷ Κωμικῷ δὲ κύσθου ἢ κύσου λεοντῇ. Et κύσου voluit, credo, etiam librarius Mutinensis. Hunc quoque locum certa emendatione restituui. Quid enim volunt sibi verba κύσθου λεοντὴν cunni leoninam, quibus nihil fingi potest absurdius. Ergo primum scripsi Ἰπποβῖνον pro Ἰπποβίνου, deinde interpunctionem ita mutavi, ut jam Callias, famosissimus iste mulierum amator, οὗτος ὁ Ἰπποβῖνος κύσθου ob eam ipsam causam appelletur, quia cunno mire deditus erat. Ita chorus hoc dicet: Calliam ajunt, hominem stupris confectum, leonina tamen, quasi Herculem scilicet, in pugna indutum fuisse. Ac necessario voci Ἰπποβῖνον addi debebat v. κύσθου, quia Callias non pueros amare hic dicitur, sed mulieres, secus atque grex Clisthenis, cui opponitur (confer inter se Ἰπποβῖνον et Συβῖνος, tum κύσθου et πρωκτὸν, denique ναυμαχεῖν et ἐν ταῖς ταφαῖσι). Quomodo autem ortum sit Ἰπποβίνου, scholiastes clare docet. Nempe grammaticus accusativo genitivum audacter suffecit, paragramma esse ratus Ἰπποβίνου pro Ἰππονίκου. Neque infitior, ad Hipponicum, hujus Calliae patrem simul alludi; illud contendo, paragramma leviter inflexum etiam in his Καλλίαν — τὸν Ἰπποβῖνον tamen manere. At grammaticus iste non cogitaverat,

h. l. minime Hipponici patris, sed filii Calliae libidines immoderatas rideri, ita ut Ἰπποβῖνον res ipsa efflagitet. Quid, quod ille Hipponicus, vir in re familiari admodum diligens, ne fuit quidem Ἰπποβῖνος, quippe cuius σωφροσύνην praedicaverit Andocides De Myster. p. 131, 4 B. Eundem tamen contemptim nominant Lucianus in Timone c. 24 et Maximus Tyrius XXX p. 309, temere credo filii turpitudine cum patre communicata. Nunc videamus schol. ad Phoeniss. v. 28 Ἰπποβουκόλους ἐνταῦθα καλεῖ ἥτοι μεγάλα βουκόλια νέμοντας. ἵππος γὰρ τὸ μέγα παρ' Ἀττικοῖς, ὥσπερ καὶ τὸ βοῦς. καὶ γὰρ βούπαιδα τὸν μέγαν φαμέν, καὶ Ἰπποβῖνον Ἀριστοφάνης τὸν μέγιστον εἰς τὴν συνουσίαν λέγει —. Hic enim scholiastes videtur mihi non Ἰπποβῖνου potius, quam Ἰπποβῖνον in Ranis legisse, tametsi hanc rem esse fateor incertam. Ceterum alios Herculis simios supra nominavi ad v. 47. Callias vero ut in eorum numerum jure relatus esse videatur, facit vanissima hominis gloriatio (Xenoph. Hellen. VI, 3, 3 et §. 6). Hic igitur Callias anno Ranarum Ol. 93, 3 archon fuisse putatur, consentiente schol. ad Ran. 502. At etsi notissima lex, τὸν ἄρχοντα μὴ κωμῶδεῖν (de qua Petitus Legg. Attic. p. 79 sive p. 150 W. ell. schol. ad Nub. 31 ad Ran. 502) interdum violata est, non licebat tamen archontem aut hic τὸν ἵπποβῖνον κύβδου appellare, aut infra v. 502 μαστιγίαν. Quare contendendo, archontem anni Ol. 93, 3 alium Calliam fuisse, non Hipponici filium, qui potius Ol. 92, 1 archon fuisse videtur. Et hic quidem in hypothesisi Lysistratae dicitur Καλλίας ὁ μετὰ Κλεόκριτον ἄρξας, alter autem in Ranarum hypothesisi Καλλίας ὁ μετὰ Ἀντιγένη, qua ratione non magis anni duo, quam Calliae distinguuntur. Nec vero Athenis unus idemque vir bis esse archon solebat. Denique habemus alterum Calliam, quem Hipponici filio aequalem fuisse constet,

poëtam comicum, Lysimachi filium, de quo alius erit dicendi locus.

v. 431 sqq. Recte interrogat Baechus de domo Plutonis; recte etiam mystae respondent, cum ipsis jam foribus appropinquasse. Supra v. 161 οἱ μεμνημένοι — οἳ σοι φράσουσ' ἀπαξάπανθ', ὧν ἂν δέη. | οὗτοι γὰρ ἐγγύτατα παρ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν | ἐπὶ ταῖσι τοῦ Πλούτωνος οἰκοῦσιν θύραις.

v. 432. Omnes edd. ante Dindorfianas et Cantabr. II. Harlej. Πλούτων. Sed Πλούτων' Parisinus E Cantabr. I Barocc. Contra Ravennati Ven. Mut. tribuit Bekker Πλούτων' vulgatam, nescio quam recte. Accusativum recte probavit Brunckius in adnotatione, conferens quum alia, tum Eccles. 1125 ἀλλ' ὧ γυναικες φράσατέ μοι τὸν δεσπότην | — ὅπου 'στί. De hac attractione omnibus scriptoribus graecis latinisque frequente multa dixit Matthiae Gr. p. 592 sq. ed. II.

v. 434. Hic quoque ΧΟΡΕΥΤΑΙ posui pro ΧΟΡΟΣ. Citat versum Suidas s. Μηδέν.

v. 436. Simillimus versus est in Plut. 962 ἀλλ' ἴσθ' ἐπ' αὐτὰς τὰς θύρας ἀφιγμένη.

v. 437. Hunc glossemate oneratum librarii pro senario habuerunt. Omnes enim edd. ante Brunckium, αἴροις ἂν αὖθις αὖ γε παῖ τὰ στρώματα praeter Juntinam I, quae αἴροις ἂν αὖθις ὧ παῖ τὰ γε στρώματα. Ex unico Cantabr. II αὖ γε enotatum. Margo Leidensis αὖ γε] γρ. καὶ, ὧ. Plerique codices, αἴροι' ἂν αὖθις ὧ παῖ τὰ στρώματα, ita Rav. Borg. Barocc. Cantabr. I. Harlej. et Parisinus C, qui scribit αἴροιο ἂν. Mutin. αἴροι' ἂν αὖθις παῖ τὰ στρώματα sine ὧ. Tum αἴροι' ἂν etiam Parisini A B D E αἴροι ἂν Elb. At Cantabr. II αἴροι' ἂν et tamen αὖγε. Vaticanus ὧ pro αὖγε. Rectissime unus Venetus in textu αἴροι' ἂν αὖθις ὧ παῖ et in margine τὰ στρώματα δηλονότι. Brunckius caeteroqui vulgatam retinuit, Medium tamen suscepit auctore Dawesio M. Cr. p. 237 (p. 235 ed. sec.). Primum Ho-

tibiis vidit, τὰ στρώματα ex interpretatione nata esse correxitque αἶροι' ἄν αὖθις αὖ, παῖ. Prorsus recte, αἶροι' ἄν αὖθις, ὦ παῖ Welcker p. 202 et Dindorfius; sic enim scribi debere metrum clamat. Glossema τὰ στρώματα librarii fortasse vel e v. 439 sumserunt vel e v. 502 et v. 596, ubi αἶρεσθαι τὰ στρώματα de eadem re dictum est. Bothio nescias quidnam in mentem venerit, ut edendum curaret, αἶροι' ἄν αὖθις, ὦ παῖ, τὰ στρώματα. At enim in totis fere Ranis Hotibius Bothio prudentior fuit.

v. 438 sq. Inepte Brunckius, Welcker, Vossius, Invernitiis, Bekker, Dindorfius, Bothius haec omnia τουτὶ — στρώμασιν; pro unica interrogatione habent. Quin Brunckius novo errore pro ἄλλ' scripsit ἄλλ', quod haudquaquam legi puto in Ravennate; crebro enim et Invernitiis et vero Bekker Brunckiana editione decepti sunt. Recte distinctum in edd. ante Brunckium. Duae enim interrogationes sunt, quarum prior est mirantis. Eandem vim habet τουτὶ τί ἦν τὸ πρᾶγμα; in Ach. v. 733 et in Γήρα ap. Athen. III p. 109, f, tum τί τὸ πρᾶγμα τουτί; Ran. 658, deinde τουτὶ τί ἐστὶ; et τουτὶ τί ἦν; de quibus supra ad v. 181. Jam vero ut ἦ atque ἦ, sic etiam ἄλλ' ἦ atque ἄλλ' ἦ interrogant, ceterum ἦ et ἄλλ' ἦ suspicantis est (an?), ἦ et ἄλλ' ἦ credentis (nonne?). Nec raro ἄλλ' ἦ et ἄλλ' ἦ interrogant, ut Vesp. 8. Eurip. Alcest. 816. Helen. 490. Phoeniss. 1704. Soph. Electr. 879. Eadem formula ubi extra interrogationem confirmat (profecto), ἄλλ' ἦ scribi debet, ut Acharn. 1076. 1077 Eurip. Iphig. A. 847. Falluntur enim Valckenaerius ad Hippol. v. 932 et Zeunius ad Viger. p. 476. Jam versum 439 e Ranis affert schol. Platon. p. 368 B. Nihil ad rem, quod stragula Corinthiaca magni aestimata sunt, frustra contulit Bergler Antiphanem Athenaei I p. 27, d ἐν Κορίνθου στρώματα. Immo dicturus esse videbatur, ἄλλ' ἦ κόρεις ἐν τοῖς στρώμασιν; similiter atque οἱ Κορίνθιοι ponun-

tur pro οἱ κῶραις in Nub. v. 709 ἐκ τοῦ σκίμπος | δάκνουσι μ' ἐξέρποντες οἱ Κορίνθιοι, cujus loci meminit etiam Bothius; utrobique autem Corinthios ridet hostes Atheniensium. Et hic quidem vera sententia, ut recte interpretes, ejusmodi est, sarcinas (quarum mentio et ab initio et v. 165 sqq. identidem facta est) non minus crebro jactatas sermone usurpari, quam Corinthum Jovis filium. Proverbium enim Διὸς Κόρινθος easdem res ad nauseam decantatas et h. l. indicat et apud Pindarum Nem. VII fin. ταῦτά | δὲ τρεῖς τετράκις τ' ἀμπολεῖν | ἀπορία τελέθει, τέκνοι — | σιν ἄτε, μαψιλάκας Διὸς Κόρινθος. Bene ibi scholiasta, μαψυλάκας: ὁ μάτην φλυαρηθεῖς. Quod autem Platonis scholiasta l. l. Ephorum quoque in Historiarum primo hujus proverbii meminisse scribit: historicus jocosa dictione uti vix potuit, nisi ad refellendam eorum opinionem, qui Jovem Corinthi patrem habitum esse falso credidissent. Nam etsi Corinthum urbis conditorem vulgus Corinthiorum Jovis ipsius filium serio ferebat, tamen falsum istum Jovis filium reliqua Graecia explodebat (Pausan. II, 1 init. Ἡ δὲ Κορινθία χώρα — ἀπὸ Κορίνθου τὸ ὄνομα ἔσχηκε. Διὸς δὲ εἶναι Κόρινθον οὐδένα οἶδα εἰπόντα πω σπουδῇ, πλὴν Κορινθίων τῶν πολλῶν.). Neque Corinthum Jove natum agnoscit scholiasta Pindari l. l., quippe qui urbis cognomen Διὸς Κόρινθος ex eo potius repetat, quod Aletes in occupando Corinthi regno Jovis Dodonaei oraculo adjutus sit. At Corinthiorum plebs, cujus artificium imitata est tota prope natio doctorum, ut mendacium verisimile redderet, Corinthum Jovis filium dies noctesque in ore habuit, sperans tantam rem, quo saepius praedicata esset, eo certius aliquando creditum iri. Quamobrem necesse est, proverbio Διὸς Κόρινθος non solum quae millies repetantur, sed etiam quae temere jactentur et de fraude suspecta sint, primum significari. Postea omnino aniles fabulae, quarum creberrima narratione

pueri oblectentur, intelligi coeptae sunt. Ceterum vocem *Διὸς Κόρινθος* „ἐπὶ τῶν τὰ αὐτὰ συνεχῶς λεγόντων“ usurpari graeci quoque interpretes animadverterunt, veluti scholiastae Ranarum et Pindari ll. ll., tum Photius p. 473, 18 atque p. 623, 7. Sed quum neque illud percepissent, ementitum ac tamen vulgo jactatum filium Jovis Corinthum hujus appellationis causam esse, nec magis duplicem proverbii vim distinguere potuissent: et Ranarum et Pindari scholiastae res confuderunt diversissimas, quorum errores a viris doctis jam dudum correctos oportebat. Continuo et Suidas s. *Διὸς Κόρινθος*, quam glossam e deperditis scholiis ad Ran. 439 fluxisse omnes concedent, et scholium Aldinum ad Ran. 439 et Pindari scholiasta praefati *Διὸς Κόρινθος* ἐπὶ τῶν τὰ αὐτὰ λεγόντων dictum esse eam tamen explicationem adjiciunt, quae minime ad hanc, sed ad alteram eamque longe diversam proverbii potestatem referri debebat. Qui factum sit, ut Δ. Κ. hac altera ratione diceretur, Platonis et Pindari scholiastae iisdem paene verbis narrant, sed meliore in loco est Platonius, qui ἐπὶ τῶν τὰ αὐτὰ λεγόντων omnino non admisceat, Pindaricus autem unus docet, alteram explicationem a Demone (haud dubie in libris περὶ παροιμιῶν) propositam esse. Hi igitur narrant, Megarenses a Corinthiorum legatis gravissime monitos esse, ne coloni a vetere patria deficerent; neque enim id unquam fieri passurum esse τὸν *Διὸς Κόρινθον*: postea vero eosdem Megarenses, quum victos proelio Corinthios insequerentur, ita exclamasse, παῖε, παῖε τὸν *Διὸς Κόρινθον*. Quae etsi forsitan ab ipso Demone ficta sunt, tamen alteri sententiae proverbii optime conveniunt. Hanc autem sententiam melius, quam Photius p. 315, 16 sive Suidas s. Ὁ *Διὸς Κόρινθος*, Platonis Pindarique scholiastae his verbis declarant, ἐπὶ τῶν ἄγαν μὲν ὑπερσεμνυνομένων, κακῶς δὲ καὶ πονηρῶς ἀπαλλαττόντων. Itaque proverbio ὁ *Διὸς Κόρινθος* tum quoque Graeci

utebantur, quum magnifica professio irrita fuisset et usque eo in contrarium vertisset, ut ingentem rei hominisve admirationem cito omnium risus et sibila obruerent. Luculentissimum hujusce usus exemplum est in *Eccles.* v. 828, quem locum falso ab omnibus explicari potuisse mirabitur, quicumque attento animo legerit, *Τὸ δ' ἔναγχος οὐχ ἅπαντες ἡμεῖς ὤμνυμεν, | τάλαντ' ἔσεσθαι πεντακόσια τῇ πόλει | τῆς τετραρακοστῆς, ἣν ἐπόρισ' Εὐριπίδης; | κεῦθ' οὖς κατεχρύσου πᾶς ἀνὴρ Εὐριπίδην. | ὅτε δὴ δ' ἀνασκοπούμενοις ἐφαίνετο | ὁ Διὸς Κόρινθος, καὶ τὸ πρᾶγμ' οὐκ ἤρκεσεν, | πάλιν κατεπίττου πᾶς ἀνὴρ Εὐριπίδην.* Nec minus clara res est, ut mihi quidem videtur, in *Platonis Euthydemo* p. 292 St. (P. II V. I p. 434 B.) οἳ τί ἔσονται ἡμῖν ἀγαθοὶ καὶ τί χρήσιμοι; ἢ ἔτι λέγωμεν, ὅτι ἄλλους ποιήσουσιν, οἳ δὲ ἄλλοι ἐκεῖνοι ἄλλους; ὃ τι δέ ποτε ἀγαθοὶ εἰσιν, οὐδαμοῦ ἡμῖν φαίνονται, ἐπειδὴ περ τὰ ἔργα τὰ λεγόμενα εἶναι τῆς πολιτικῆς ἡτιμάσαμεν, ἀλλ' ἀτεχνῶς τὸ λεγόμενον ὁ Διὸς Κόρινθος γίγνεται, καὶ ὅπερ ἔλεγον, τοῦ ἔσου ἡμῖν ἐνδεῖ ἢ ἔτι πλέονος πρὸς τὸ εἰδέναι, τίς ποτ' ἐστὶν ἢ ἐπιστήμη ἐκείνη, ἢ ἡμᾶς εὐδαίμονας ποιήσειεν. Dicit enim Socrates, quæstionem tam bona spe susceptam nunc videri sine ullo successu ridiculum quendam exitum invenisse. Quamquam Schleiermacher et Winckelmannus priorem sententiam probarunt, quorum ille vertit *daß ewige Eineslei*, nec dissimulavit tamen, ferri etiam posse scholiastæ explicationem, quam supra posui. Ceterum scholiasta *Platonis* auctor est, hujus proverbii ab *Aristophane* in *Tagenistis* quoque mentionem injectam fuisse, nec tamen verba ipsa addit, ut nobis libera sit alterutram sententiam eligendi optio.

v. 440 sqq. Choro tribuunt edd. ante *Brunckium* et *Parisinus E Cantabr. I.* Nulla persona est in *Paris. B.* *Hemichorio* dedit *Brunckius* et sic *Parisini A C D Rav. Ven. Mut. Cantabr. II.* De personis

jam dubitarunt grammatici; schol. χωρεῖτε νῦν: δύνανται πάντες οἱ κατὰ τὸν χορὸν ἀλλήλοις παρακελεύεσθαι, καὶ μὴ εἰς ἀμοιβαῖα διαιρεῖσθαι — . Qui hoc dicere videtur, non esse, quod v. 444 ante ἐγὼ nova esse persona statuatur; immo chorum haec omnia v. 440 — 448 canere videri. Ego vero haec tribui dachucho, de qua re dicam ad v. 444. Praeiverunt Vossius, qui coryphaeo dedit, et Dobraeus, qui v. 440 — 448 loqui censet sacerdotem. Quatuor esse versus Euripideos, sicut in strophā intellexit Ahlwardtus, quem Dindorfius ed. III sequutus est. In edd. ante Dindorfium octo versus sunt, desinentes in θεᾶς, ἄλσος, μετουσίᾳ, ἑορτῆς, κόραις, γυναιξίν, θεαί, οἷσων. — Verba χωρεῖτε νῦν extra versum sunt in Rav. Inverniti. ἱερὸν om. et post θεᾶς repos. rub. in m. Cantabr. I. Idem codex ἀθλοφόρον pro ἀνδοφόρον. Bentleji, Bothii Hotibiique conjecturas, quas metri ignoratio peperit, omitto, neque necessarium est v. 440. 447 ἱρὸν pro ἱερὸν scribere cum Dindorfio. Dobraeus autem verbis ἀνὰ κύκλον adeo offersus est, ut deleta vellet. Ridicule sane, quasi ἱερὸν penitus abesset, choreas in orbem actas intelligi plerique opinantur, Spanhemius, Duker, Kuster, Vossius, Bothius idemque voluit, credo, librarius Cantabr. I, quum ἱερὸν post θεᾶς demum collocaret. At longe aliter de h. l. existimabit, qui Pollucem contulerit I, 10. οἱ δ' ἀνειμένοι θεοῖς τόποι ἄλσῃ τε καὶ τεμένη καὶ ἔρκῃ. καὶ ὁ περὶ αὐτὰ κύκλος, περίβολος. Itaque septum luci hic ἱερὸς κύκλος appellatur. Ite nunc, inquit, per sacrum septum, per deae floriferum lucum. Neque enim verba κύκλον θεᾶς, sed potius θεᾶς ἄλσος cohaerent, ut Eurip. Herc. F. 615 Χθονίας — ἄλσος. Aliam ob causam comparo Herodotum VI, 75 — διότι ἐς Ἐλευσίνα ἐσβαλὼν ἐκείρε τὸ τέμενος τῶν θεῶν, ubi τέμενος minime fanum, ut Wesselingius scribit inconsiderate, sed lucum designat, iudice etiam Eustathio ad Il. p. 907, 32. Ex Hero-

doto igitur patet, lucum Eleusinium Cereri pariter atque Proserpinae sacratum fuisse. Contra orcini mystae abire jubentur in θεᾶς ἄλσος h. e. in lucum Persephoniae, quae una per totam hanc scenam θεά dicitur, ut paullo post v. 446. Egregie vero tales luci describuntur a T. Livio 24, 3 atque 24, 38.

v. 444. Hic Dionysi personam habent omnes edd. ante Brunckium praeter Junt. I et inde Ven. I, quae choro continuant et sic Cantabr. I. Abest Δι. etiam a Barocciano Bentleji scripsitque Victorius in libro Poggiano, Ἐγώ. τὸ τοῦ μῆχελοπτῖου οὐκ ἔχει ἐνταῦθα τὸ τοῦ διονύσου πρόσωπον. Hemichoro continuavit Brunckius et sic Parisini C D Rav. Ven. Mut. Cantabr. II. Contra Parisinus A primum hemichoro continuat, sed postmodo inter lineas scripta persona ἱερεύς. Dionyso haec vulgo *perquam absurde* tribui recte iudicat Brunckius. Jam abierat enim Bacchus cum Xanthia continuo post v. 439. Immo certum est, quartam et stropham et antistropham totas daducho assignandas esse. Is enim, qui v. 394 sqq. chorum laudes canere jubet Jacchi, non potest esse non daduchus, ipsissimus Jacchi sacerdos. In antistropha autem verba φέγγος ἱερὸν οἶσων v. 447 in oculos incurrit nulli uni convenire praeterquam daducho. Totas vero hasce strophas ab unica cani persona quum e metro, quod unum idemque est, apparet, tum in antistropha etiam e sententiarum vinculo communi. Ceterum abiit daduchus post v. 459 cum puellis atque matronis neque cum iis rediit postea, de qua re dictum est supra ad v. 323. Tum vulgo ταῖσι et παννυχίζουσι consentiente metrico scholiasta. Recte ταῖσιν — παννυχίζουσιν Bentlejus, Dindorfius, Bothius et παννυχίζουσιν habet Ravennas. Deinde libri omnes ridicule θεαί praeter Rav., cuius scripturam θεᾶ jure probarunt Invernitijs, Hoepfner, Contius, Dindorfius, Bekker, Bothius. Nam subjectum verbi παννυχίζουσιν esse debent αἱ κόραι καὶ γυναῖκες. Hic igitur

daduchus viros festi celebrandi causa in lucum Persephoniae abire jubet, ipse autem comitatur mulieres, quae in ejusdem deae honorem pervigilia acturae sunt. Itaque pervigilia oportet non virorum, sed proprie mulierum fuisse, et vero aliis locis, non in Persephoniae luco agitari solita. Adeo luculentus testis est Aristophanes, mulierculas Eleusine separatim a viris sacra celebrasse nocturna. Quo apparet cautum esse, ne Eleusiniorum sanctitate ad libidinum turpitudinem abuti initiatis liceret.

v. 448. Omnes edd. ante Brunckium praeter Junt. I personam habent chori, sed ἡμιχ. Junt. I et codd. Parisini A C D E Vatic. Rav. Ven. Mut. Cantabr. I. II Barocc. In Parisino B nulla persona est.

Ibid. πολυῖρόδους] πολυρρόδους Barocc. et Harlej. uterque cum gl. πολυήχους; πολυρρόδους etiam Cantabr. I cum gl. πολυήχους ἢ πολυανθεῖς. Erit fortasse, qui conjiciat, lucum Persephoniae (ἄλσος v. 441) πολύῖρόδον dictum esse si minus propter Rhitos (de quibus vid. Thucyd. II, 19. Pausan. I, 38, 1 et Hesychium s. Πειτοί), attamen propter Cephisum, de quo idem Pausanias I, 38, 5. ῥεῖ δὲ Κηφισὸς πρὸς Ἐλευσῖνι βιαϊότερον παρεχόμενος τοῦ προτέρου ῥεῦμα. At πολύῖρόδος in fluvium cadit, a prato autem abhorret, nec belle conveniunt epitheta tam discrepantia πολυῖρόδους — ἀνθεμώδεις. Immo vera est lectio plerorumque codicum, neque Eleusinius lucus multa rosa carere poterat. Etenim Pluto rapuerat Persephonem, ἀνθεά τ' αἰνυμένην, ῥόδα καὶ κρόκον ἦδ' ἴα καλὰ | λειμῶν' ἅμ' μαλακὸν, ut ait Homerides Hymn. in Cerer. v. 6. Cf. ibid. v. 417 et 427. Deinde floridum Persephoniae lucum fuisse e v. 352. 372. 441. apparet. Florum autem in pratis mentio frequens est, ut in Eurip. Iph. A. 1296, ibid. v. 1544. Polluc. I, 229.

v. 454 sq. In libris hic nulla est nota personae. καὶ abest a Barocc. Pro ἱλαρὸν habent ἱερὸν

Cantabr. I. Harlej. Baroccianus Bentleji, Rav. Venetus et in γρ. scholiasta ad v. 441. Error natus est e v. 447 φέγγος ἱερόν. Sententia haec est: *nos enim soli post mortem habemus solem hilaremque taedarum lucem*, nempe interdiu solem, noctu autem taedas. Saepius in hac scena φέγγος et φέγγειν de taedarum luce usurpatur, sicut v. 344. 350. 447 tantoque minus hic taedas praeterire silentio licebat, quod mystae in ipsis Ranis manu facem gestabant. Quod quum satis manifestum esset, Coraes tamen ad Heliodor. T. II p. 290 φέγγος hoc loco significare lunam contendit, nec minus inepte Bothius ἥλιος καὶ φέγγος obsoletam istam figuram ἐν διὰ δυοῖν esse pro ἡλίου φέγγος autumat.

v. 456 — 459. Rav. Invernitiū distinguit,

ὅσοι μεμυήμεθα,
εὐσεβῇ τε διήγομεν τρόπον
περὶ τοὺς ξένους καὶ τοὺς ιδιώτας.

Recte distinctum in edd. vett., praeterquam quod τρόπον — ιδιώτας uno versu conjuncta sunt. Tum vulgo legitur περὶ τε ξένους. Sed jure Dindorfius scripsit περὶ τοὺς ξένους cum Rav. Ven. Mut. Paris. C. Suida s. Ἰδιῶται. Ambigue Dobraeus „τοὺς ξ. 1. 6. sine τοὺς 2.“ Cantabr. II non videtur habere περὶ ξένους (ita enim nusquam legitur), sed more suo cum Aldina consentire. Qui si legit περὶ τε ξένους, consequens est, Cantabr. I et Harlej. non περὶ τοὺς ξένους legere, sed περὶ τε τοὺς ξένους. Et exstat hoc ipsum περὶ τε τοὺς ξένους in Barocc. Borg. et Parisinis A E. Articulum abesse nullo modo posse recte statuit Brunckius, non ille tamen probaturus lectionem περὶ τε τοὺς ξένους, si animadvertisset, id quod ne scholiastam quidem metricum fugit, versus esse antistrophicos.

Fritzsche, Franz Volkmar,

Commentatio de carmine Aristophanis mystico

Rostochium 1840

A.gr.a. 480

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10232635-7